

SODUR

XXI AASTAKÄIK • 05.08.39. NR. 30-31

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI „SÕDUR“

Nr. 30 - 31 — 1939.

Sisustik:	Lk.	Sommaire:	Pages.
<i>Kolonel J. Siir</i> : Järeldusi 1939. a. maailma-meistri-laskevõistlustest Luzernis	683	<i>Colonel J. Siir</i> : Bilan du championnat du monde de tir à Lucerne 1939	683
<i>Leitnant I. Paul</i> : Luzern 1939.	685	<i>Lieut. I. Paul</i> : Lucerne 1939	685
<i>P. R.</i> : Positsioonide kindlustamine kaasajal	700	<i>P. R.</i> : Fortification actuelle des positions	700
TAKTIKA ALALT.		TACTIQUE.	
<i>E. Kv.</i> : Sildade ettevalmistamine purustamiseks	705	<i>E. Kv.</i> : Préparation des ponts à la destruction	705
Taktikalise ülesande nr. 9 lahendus — jalaväerügement jõe kaitsel	708	Solution du problème tactique No 9. — Le régiment d'infanterie en défense d'un fleuve	708
<i>N-leitnant Makke</i> : Üksikvõitleja lahinguline ettevalmistus meetodis vale-õige.		<i>Sous-lieut. Makke</i> : Préparation du soldat pour le combat d'après la méthode: mal — bien.	
<i>Kapten S. Laks</i> : Soomusmasinast vastavalt kehtivate õppekavade nõuetele	718	<i>Capitaine S. Laks</i> : Des engins blindés conformément aux programmes d'études en vigueur	718
<i>Kapten med. T. Leisner</i> : Veregruppide määramisest ja selle tähtsusest sõjaväes	722	<i>Capitaine méd. T. Leisner</i> : Détermination des groupes de sang et son importance pour l'armée	722
<i>Kapten A. Rääk</i> : Laskurmeeskondade saavutisi maailmameistrivõistlustel Luzernis 1939	727	<i>Capitaine A. Rääk</i> : Résultats des équipes au championnat du monde de tir à Lucerne 1939	727
BIBLIOGRAAFIA.		BIBLIOGRAPHIE.	
— <i>N. ja O.</i> Tangitõrje organiseerimine Prantsuse diviisides kaitselahingus	733	— <i>N. et O.</i> : Organisation de la défense antichar au combat défensif dans les divisions français	733
Sõjaväe elu	736	Vie militaire	736
Jurüidilisi küsimusi	738	Questions juridiques	738
Uuemat kirjandust.		Publications récentes.	
Male.		Echecs.	

Kaanepilt: Eesti võidukate laskesportlaste tagasijõudmine Luzernist.

Vastutavtoimetaja kolonelleitnant **Johannes Reinola.**

Telefon nr. 477-20/40.

Tegevtoimetaja kapten **Martin Nurk.**

Telefon nr. 477-20/163.

Kodune tel. nr. 477-20/3-22.

Väljaandja: „SÕDUR“, Sakala nr. 33, Tallinn.

Talitus avat. iga päev kella 0800—1500 ja laupäeviti 0800—1300.

Telefon — Sõjaväe 163.

Tarvitamata ja tagasisaamiseks märkimata käsikirju alal ei hoita.

„Sõdur“ ilmub kuni 4 korda kuus.

„SÕDURI“ TELLIMISE HIND:

Aastas — kr. 6.00.

Poolaastas — kr. 3.00.

Veerandaastas — kr. 1.50.

Üksiknumber — kr. 0.20.

KUULUTUSTE HINNAD:

Lehekülg — kr. 40.

Tekstis — kr. 60.

Järeldusi

1939. a. maailmameistri-laskevõistlustest Luzernis.

Kolonel J. Siir.

Äsja lõppesid Luzernis 1939. a. MM-laskevõistlused. Eesti osavõtt nendest võistlustest oli küll järjekordselt neljas (alates 1931. a. Lvovis), kuid juba kolmandat korda (alates 1935. a. Roomas) laialdast tähelepanu ja tunnustust äratav kogu maailma laskurrahvaste suurperes. Peasi on aga see, et ta on äratanud suurt tähelepanu, tunnustust ja poolehoidu ka kodumaal; seda tõendavad meie laialdaste inimhulkade ovatsioonid ja õnnesoovid laskureile nende tagasisaabumisel, samuti ka hulgalt üle riigi kokkutulnud tervitused.

Luzernis saavutas Eesti peavõitudeks vabapüssist ja väikekalibripüssist laskmisel 4 meeskonna- ja 2 individuaal-maailmameistriitlit ühes 3 maailmarekordiga. Võrreldes teiste osavõtivate rahvastega olid Eesti saavutised suurimad.

Lühikese ajaga oleme tõusnud maailma parimate laskurrahvaste hulka, püsides sääl juba kolmel MM-võistlusel järgemööda. See on suursaavutis ja pole vahest liigne veidi peatuda seda põhjustavatel peateguritel, mis minu arvates on järgmised.

1. Eestlane on sündinud täpsuskütiks, evides tugevat keha ning põhjamaalastele omast tugevat tahtejõudu, jäist rahu, raudseid närve, harukordset visadust ning vastupidavust jne.
2. Suurt lasketäpsust võimaldavad relvad ja laskemoon. Meie Arsenali vabapüssid, nii täis- kui ka väikekalibrilised, on maailma parimad ning ka välismaal laial-

dast tunnustust ja tellimusi leidnud; nad on välja arendatud ning sobitlud meie oma laskekogemuste ja kaalutluste alusel.

Erilist tähtsust evib ka täpsuslaskemoon ning tema sobitlus igale võistlusrelvale eraldi; selleks on vaja teadmisi, kogemusi, materiaalseid võimalusi ning peensustesse süvenevat hoolikat korrastustööd.

3. **Materiaalsed võimalused.** Siin esineb meil Laskurliidu baas-toetajana sõjavägi (see on ka teistes maades nõnda), tema kõrval jõudumööda Kaitseliit, Politsei ja Piirivalve, kellede eliitlaskurpere on koondunud Eesti Laskurliitu. Sõjaväest saadava toetusena oleks peamiselt nimetada:
 - korraline rahaline toetus Sõjaministeeriumi eelarves;
 - tasuta relvi, laskemoona ja laskeraja-tarbeid;
 - soodsete harjutamisvõimaluste andmine parimatele laskuritele ja nende suunamine teatud keskustesse;
 - abitööjõu (kohtunikud, näitajad, telefonistid jne.) andmine tasuta;
 - treeningute ja võistluste korrastustöö jne.
4. Järjekindel ennastsalgav töö eliitlaskurite väljaarendamisel. Seda tööd on meil tehtud aastaid omakasupüüdmatult ja vaikelt omaette. See töö nõuab süve-

nemist piasjasjadesse, kuid ühtlasi ka laialdast osavõttu, suuri materiaalseid võimalusi ja soodseid töötingimusi. Peateguriks jääb aga siin ikkagi raugematu töötahe ja püüe saavutada kord üllesetatud eesmärgid kõikidele raskustele vaatamata.

5. Laialdane-üleriigiliste ja välisvõistluste korraldamine.

Siin on meid suurte sammudega edasi viinud Laskurliidult korraldatavad Eesti Meistrivõistlused, võistlused sõjaväe-, kaitseliidu-, piirivalve- ja politseiüksuste vahel, eriti aga Soome-Eesti maavõistlused, kus on tegemist maailma kangemate laskuritega.

6. Rahva järjest suurenev poolehoid, mis avaldub materiaalses toetuses, lugupidamisavaldustes laskuritele, suurte rahvahulkade vaimustusavaldustes rahvusmeeskonnale jne. Eriliselt tuleb aga alla kriipsutada meie Sõjavägede Ülemjuhataja kindral J. Laidoneri harukordselt heatahtlikku vastutulelikkust laskeala korraldamise ja arendamise võimaldamisel ning soodustamisel üleriigilises ulatuses. Samuti heatahtlik-abistavalt on asjasse alati suhtunud Sõjaminister kindralleitnant P. Lill, Sõjavägede Staabi ülem kindralleitnant N. Reek, Kaitseliidu ülem kindralmajor J. Orasmaa jt.

Asja üldjuhtimisel on aga etendanud silmapaistvamat osa meie Laskurliidu asutaja ja esimees kindralmajor O. Sternbeck, kes temale omase raudse tahtejõu, energia ning püsivusega on osanud ja suutnud läbi viia meie laskurite MM-laskevõistlustel edukat esinemist võimaldavaid töid.

Tükk töist hoogtööd seisab aga meil ees püstolilaskurite väljakoolitamisel. Eestlase raugematu tahe ja edasipüüdlikkus lubavad ennustada ka sellel alal peatselt edu.

Luzerni maailmameistri-laskevõistluste korraldus oli eeskujulik. Šveitslaste külalis-

lahkus ning vastutulelikkus on otse võrratud.

Šveitslased on tervikuliselt suur laskurrahvas ja laskmine on nende rahvusport. Seda tõendas ilmekalt ka suurearvulise (ca 70 000 laskurit) osavõtuga Luzernis sel aastal korraldatud Šveitsi üleriigiline laskepidu (Eidgenössisches Schützenfest). Mainitud laskepidu korraldati Šveitsi Laskurliidu poolt Luzernis 16. juunist kuni 3. juulini (seega osaliselt MM-võistluste ajal) ja selle võimsale ning pidulikule lõppfaasile võisid kaasa elada ka maailmameistrivõistlustest osavõtjad.

Need pidustused on Šveitsis iga 4 aasta tagant korraldatavaks suureks rahvuslikuks ürituseks juba rohkem kui 100 aastat (esimesed pidustused peeti 1832. a.). Meie võime neid teatud mõttes võrrelda oma üldlaulupidudega, kus ka suured vaimustatud massid liikumas, kuigi osavõtjate arvult meie laulupidude aktiivsete osavõtjate arv ei küündi laskurite arvuni Šveitsi laskepidudel. Nendel pidustustel tegeleb laskmisega nii noor kui ka vana, et selgitada järjekordset „laskurikuningat“. Lugupidamine Šveitsis laskeala ja laskurite vastu on kõigjal harukordne, kusjuures Šveitsi kuulsate laskurite ürgesindajaks loetakse Šveitsi legendaarset rahvusvõitlejat Wilhelm Tell'i.

Šveitsi laskuriliikumisel on suur riigikaitsealine tähtsus ja sellest võiksime eeskujult võtta ka meie. Ei ole kahtlust, et ka Eestis laskesport muutub kord rahvussporidiks. Seda tõendavad viimasel ajal eriti intensiivselt kasvav rahvahulkade, eriti koolinoorsoo osavõtt laskesporidist ja üldine heatahtlik suhtumine sellesse alasse. Jääb vaid jätkata intensiivselt seni alustatud ja tehtud tööd, et väärikalt kaitsta suure töö ja vaevaga kätte võidetud positsioone. Kõik eeldused on meil selleks olemas.

Meie laskurite suurimaks saavutiseks aga on ja jääb Eesti nime tutvustamine välismaail suursaavutistega riigikaitsealiselt äärmiselt tähtsal laskesporidialal ja laskesporidil propageerimine kodumaa laiades rahvahulkades, eriti aga kasvava koolinoorsoo keskel.

Selle töö tulemusrikkaks jätkamiseks kõigile asjaomastele tahet, jõudu ja tervist!

Sõjavägede Ülemjuhataja kindral J. Laidoner vestlemas Eesti Laskurliidu esimehega kindral-major O. Sternbeckiga võistlusmuljetest meeskonna tagasisaabumisel Ohvitseride Keskkogus.

LUZERN 1939.

Leitnant I. Paul.

1. Ajaloolisi märkmeid maailmameistri-laskevõistlustest.

Käesoleval aastal Luzernis peetud maailmameistri-laskevõistlused kannavad järjekorranumbrit 32 ja Luzernile langes osaks au olla juba teist korda nende korraldaja.

Idee korraldada maailmameistri-laskevõistlusi on pärit hollandlaselt Henry Sillem'ilt, ja esimesed võistlused peeti 1897. a. seega 42 aastat tagasi, Lyon'is. Sellest aastast alates kuni Maailmasõja alguseni (1914. a. sisse arvatud) peeti neid võistlusi igal aastal. Nii toimusid 2. maailmameistri-laskevõistlused Turin'is, ja järgmiste asukohaks oli järjekorras Loosduinen (Holland), Pariis, Luzern, Rooma, Buenos Aires, Lyon, Brüssel, Mailand, Zürich, Viin, Ham-

burg, Loosduinen, Rooma, Biarritz, Camp Perry (Ameerika), Viborg (Taani).

Maailmasõda põhjustas kuueaastase vaheaja võistluste korraldamises. Alles 1921. a. toimusid 19. maailmameistri-laskevõistlused Lyon'is. Siis peeti võistlusi jällegi pidevalt igal aastal (v. a. 1926. a.) kuni 1931. aastani — Mailandis, Camp Perrys, St. Gallenis, Roomas, Loosduinenis, Stokholmis, Antwerpenis ja Lvovis.

Lvovis 1931. a. aset leidnud maailmameistri-laskevõistlustest võttis osa esimest korda ka Eesti. Vabapüssi meeskonna tulemusena kõigis asendeis saavutati 5186 silmaga 7. koht (osa võttis 9 rahvust), lamades asendis 1876 silmaga 5. koht ja põlvelt asendis 1769 silmaga 6. koht, kuid püsti asendis jäädi viimaseks. Sõjapüssist parim

oli J. Vilberg 21. kohal (tol ajal oli ainult individuaalvõistlus). Vabapüstolist jäadi 2453 silmaga viimsele kohale. Väikekaliiber-püssist saavutas meeskond põlvelt asendist 7. koha (osa võttis 8 rahvust), kuna aga lamades asendis jäadi jällegi viimseks.

Lvovis ei jõudnud eestlased küll esikohadele (välja arvatud kol. J. Siir 3. kohale vabapüssist lamades 389 silmaga), kuid siiski olid tulemused suuremad kui kunagi kodustel treeningutel ja võistlustel oli saavutatud. See näitas, et suurvõistlus ei viinud meie laskureid tasakaalust välja. Tulevikuks hellitati parimaid lootusi ja asuti selle tähe all treeningule.

1933. aastal peeti maailmameistri-laskevõistlused Hispaanias, Granadas. Selleks ajaks oli meil juba tublisti parandatud relvastist ja oli ette valmistatud meeskond, kuid vajalise reisiraha puudumisel tuli osavõtust loobuda.

Alles järgmistel võistlustel, 1935. a. Roomas, avanes eestlastel võimalus näidata oma töö tulemusi. Vahepeal oli tunduvalt parandatud relvastist ja laskureil oli selja taga ka pikk treening. Vabapüssist saavutas meie meeskond 5465 silmaga teise koha (Soome esimene), jättes Šveitsi 5446 silmaga kolmandale kohale. Väikekaliiber-püssist saavutasid aga Eesti meeskonnad põlvelt ja lamades asendites esikohad ja individuaalselt G. Lokotar püstitas põlvelt asendis maailmarekordi 389 silmaga.

See võit andis hiigeltõuke meie edaspidisele tööle, ettevalmistusele Helsingi vastu.

Ja 1937. a. Helsingis olid Eesti saavutised võrreldes teiste rahvustega kõige suuremad. Võideti vabapüssi matš uue maailmarekordiga (5526 silma), ja võidi koju tuua „Copa Argentina“. Eesti meeskond saavutas 3. koha sõjapüssist matšis ja tuli esikohale väikekaliiber-püssist põlvelt ja püsti asendis. Meie laskurid saavutasid Helsingis kokku 10 maailmameistri-tiitlit (meeskonna ja individuaal), püstitasid 4 uut maailmarekordit (meeskonna ja individuaal) ja kordasid 2 senist maailmarekordit, võitsid hulga auhindu, medaleid, plakette ja diplomeid. Seega oli Eesti jõudnud aukohale maailma laskurrahvaste peres.

2. Ettevalmistus Luzerni võistlusteks.

1937. a. Helsingis maailmameistri-laskevõistlustel saavutatud võidud, meistritiitlid, Argentiina karikas, eriti aga seni kättevõidetud esikohad, sundisid Eesti Laskurliitu mõtlema nende säilitamisele tulevikus.

Pärast Helsingist saabumist ei jäänud mitte puhkama loorberitele, vaid jätkati igapäevast treeningut, et säilitada kõrgtaset.

Kogu selles ettevalmistustöös oli vankumata põhimõtteks, et Luzernis meie peamiseks ülesandeks on Argentiina karika kaitsmine vabapüssi matšil. Alates käesoleva aasta 29. jaanuarist kuni Luzerni sõitjate kindlaksmääramiseni 5. juunil, teostati 11 vabapüssi kontroll-laskmist (3×40 lasuga), lisaks sellele veel rida lisaseeriaid põlvelt ja lamades. Need kontroll-laskmised võimaldasid ette valmistada ja kindlaks määrata Luzernis võistlejad vabapüssi alal (Kivistik, Kübar, Liivik, Kivioja, Rikand, J. Vilberg ja Rull).

Samal ajal jälgiti hoolega ka võistlevate riikide, peamiselt Soome ja Šveitsi laske-saavutisi.

Järgmine tähtis ala maailmameistri-laskevõistlustel on matš muutmata sõjapüssiga.

Tingituna sõja- ja vabapüssi erinevustest ja soovist mitte koormata üleliia vabapüssi laskureid, valiti sõjapüssi ala jaoks täiesti omaette meeskond. Treeninguks oli meile Šveitsi Sõjadespartemangult antud kasutada šveitsi püsse ainult 3, samuti oli ka Šveitsi laskemoona saadaval ainult väga piiratud arvul. Sõjapüssimeeskond tegi läbi 14 kontroll-laskmist šveitsi muutmata karabiiniga ja originaal-laskemoonaga.

On täiesti arusaadav, et neis tingimustes kuidagi ei võidud jõuda järele šveitslasile, kuna Šveits on just suurte sõjapüssivõistluste maa. Šveitsi meeskond saavutas terve rea harjutuslaskmiste keskmiseks tulemuseks 524 silma, millele meie 5 selle ala paremat meest 5. juuniks võisid vastata ainult 517 keskmise silmaga.

Igatahes tehti sõjapüssi alal palju tööd ja järjekindlalt näitasid lasketagajärjed tõusu. Üksikud tippsaavutised küündisid šveitslaste tasemeni, kuid selleks, et need oleks võinud muutuda teatud harjutusperioodi keskmiseks, selleks oleks olnud tarvis rohkem püsse ja laskemoona.

P. Karu, K. Vilberg, K. Jürgens, L. Viljus, E. Artna, V. Kukk ja K. Lomp osutasid ettevalmistuse perioodil nendeks, kellest pidi valitama Luzernis meeskond. Esikohta ei võinud loota, kuid esimeste hulka pidime kindlasti pääsema.

Väikekaliiber-püssist on meie laskurid alati saavutanud häid tulemusi ja seepärast pühendati ettevalmistamisel sellele alale ka vähem aega. Kuna võistlused toimuvad selle relvaga igast asendist eraldi, siis

Eesti laskurmeeskond MM-võistlustel. Esireas vasakult: meeskonna juht kindralmajor O. Sternbeck, kolonel J. Siir ja koltn. J. Lippus.

on ka võimalused suuremad iga asendi jaoks koostada meeskonda just asendi parematest meestest. Seda otsustati kindlasti teha. Üksikute võistlejate laskurmaade treeningutulemused näitasid aga laskurite enam-vähem ühesugust tasapinda ja see lubas ennustada tasavägist ja rasket võistlust.

Mis puutub vabapüstolisse, siis selle ala uuduse tõttu on meil püstolilaskureid vähe. Kuna sellases olukorras uusi tugevaid laskureid polnud juurde tulemas, siis kujunes juba aegsasti Luzerni sõitev meeskond kindlaks peagu kõigist meie paremaid püstolilaskureid.

Kuid juba püstolimeeste treeningutulemused olid sellased (parem keskmine laagjärg ei ületanud 530 silma), mis jätsid meid kaugele maha Šveitsi püstolimeeskonna treeningutagajärgedest (kõik olid kindlad 540 mehed). Samuti näitas ka 4. juunil 1939. a. peetud sõprusvõistlus Soome Luzerni-meeskonnaga, et ka soomlased on sellel alal meist tunduvalt paremad.

Palju ei suutnud siin olukorda parandada ka lühike lisatreening 11.—18. juuni

vahel ja Luzerni saadeti meeskond rohkem õppima kui võitma.

Pea-võistlusrelvana kasutati Arsenalit, praegu ka välismaal juba väga laialdast kuulsust omandanud kal. 7,62 ja 22 vabapüssi.

3. Võistlusmeeskonna koosseis ja elamine Luzernis.

Luzerni maailmameistri-laskevõistlustele lähetatav meeskond määrati lõplikult kindlaks EL juhatause poolt 5. juunil 1939. alljärgnevalt:

a) Juhtkond:

1. Kindralmajor O. Sternbeck, meeskonna üldjuht ja EL esindaja UIT kongressil;
2. Kolonel J. Siir,
3. Koltn. J. Lippus,
4. Kolonel J. Raud,
5. Pealik J. Jakobson (majandusjuhina).

Kuna kolonel J. Raud haigestus, siis sõitis tema asemel kaasa koltn. A. Reio.

b) Laskurid:

Jrk. nr.	Laskur	Laskur-ühingud	Võistlusalad			
			p ü s s i d			Vabapüstitol
			vaba-	sõja-	kal. 22	
1.	Kapten K. Lomp	Sv. OLÜ	—	x	—	—
2.	„ E. Laasi	„	—	—	—	x
3.	„ E. Argus	„	—	—	—	x
4.	Leitn. A. Kukk	„	—	—	x	x
5.	„ N. Viru	P. Ohv. K.	—	—	—	x
6.	N-veeb. V. Jaanson	Sv. ALÜ	—	x	x	—
7.	„ K. Vilberg	„	—	x	x	—
8.	„ J. Vilberg	„	x	—	x	—
9.	„ E. Kivistik	„	x	—	x	—
10.	„ G. Lokotar	„	x	—	x	—
11.	Seers. E. Artna	„	—	x	—	—
12.	Seers. L. Viljus	„	—	x	—	—
13.	N-seers. H. Kivioja	„	x	—	x	—
14.	Rms. P. Karu	„	—	x	—	—
15.	Leitn. V. Kukk	K. Liidu	—	x	—	—
16.	Leitn. A. Liivik	„	x	—	x	—
17.	Kl. E. Rikand	„	x	—	x	—
18.	Kl. K. Jürgens	„	—	x	—	—
19.	Kl. E. Rull	„	x	—	x	—
20.	Kl. K. Kübar	„	x	—	x	—
21.	Pol. abikom. E. Sihv	Politsei	—	—	—	x
22.	Konstaabel V. Raidma	„	—	—	—	x

Meeskonnaga sõitis kaasa ka 2 ajakirjanikku.

Eesti laskurimeeskonda aitab võrrelda teiste rahvuste meeskondadega alljärgnev tabel:

märkida seda, et Eesti meeskonna moodustasid peamiselt sõjaväelased, kuna enamik teiste rahvaste meeskondi koosnes väga mitmesuguse elukutsega isikutest.

Meeskond väljus Tallinnast 24. juunil

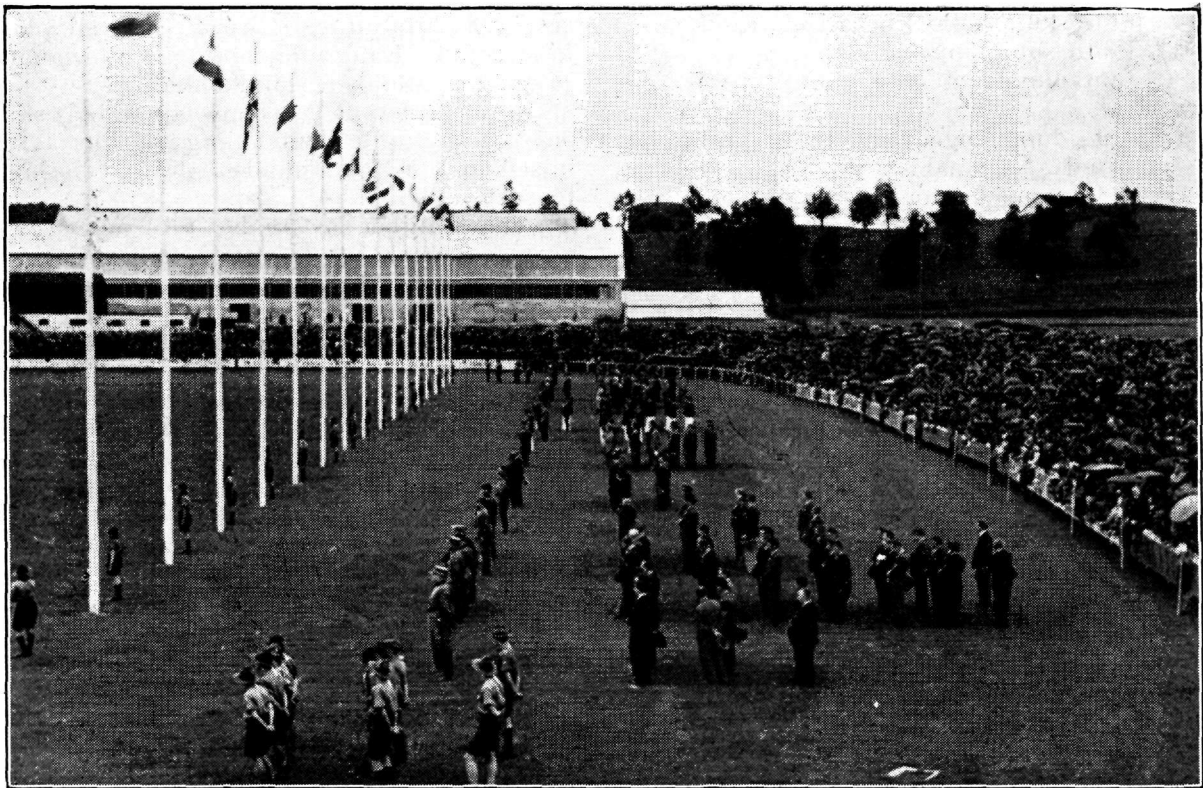
Luzerni maailmameistri-laskevõistlustest osavõtjad:

Jsk. nr.nr.	Riigi nimetus	Laskureid																		
		elukutse järgi																		
		kokku	sõjaväelane	ametnik	politseinik	kaupmees	arst	tehnik, mehaanik	tööstur	insener	direktor (ala nimetamata)	püssimeister	õpetaja	üliõpilane	taluperem.	joonestaja	metsavaht	kunstnik	muud *)	teadmata elukutse
1.	Šveits	38	—	3	1	—	2	5	—	2	—	4	1	—	—	—	1	—	19	
2.	Itaalia	37	19	2	1	5	1	—	3	2	1	—	—	—	—	—	—	3	—	
3.	Soome	33	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	33	
4.	Prantsusmaa	28	—	3	—	3	4	—	2	1	5	—	—	—	—	—	—	1	9	
5.	Saksamaa	23	1	—	—	3	3	4	2	1	—	2	—	—	1	—	—	6	—	
6.	E e s t i	22	15	3	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	
7.	Ungari	21	10	4	—	—	4	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	
8.	Leedu	21	4	2	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
9.	Taani	18	—	1	—	6	1	—	2	—	—	—	—	1	—	—	—	3	4	
10.	Rootsi	18	—	4	2	2	—	1	2	3	2	—	—	1	—	—	—	1	—	
11.	Jugoslaavia	9	3	—	—	—	—	1	—	—	—	—	3	1	—	—	—	1	—	
12.	Läti	8	3	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	
13.	Monaco	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	
14.	Norra	8	—	3	—	—	—	—	1	—	—	1	2	—	1	—	—	—	—	
15.	Holland	7	—	3	—	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	
16.	Rumeenia	4	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	
17.	Belgia	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	
		305	56	30	22	22	15	13	11	10	8	7	6	5	3	2	1	1	17	76

Nagu sellest selgub, oli Eesti laskurimeeskond suuruselt kuues. Eriti huvitav on aga

kell 0640, ja sõites üle Berliini (kus peatuti ca 12 tundi) ja Stuttgardi jõudis 26. juunil Luzerni. Juba šveitsi piirile saabudes andis end tunda šveitslaste ettenägelik korraldus ja külalislakhus. Luzerni saabumisel

*) Professor, laborant, agronoom, advokaat, mölder, vangivalvur, jne.

Võistlevad rahvusmeeskonnad MM-laskevõistluste avapidustustel Allmendi staadionil.

üteldi vastastikku tervitusi ja kõlas Eesti hümn. Eesti meeskonna käsutusse ilmus sideohvitserina Šveitsi kapten Wyss, kes kogu võistluste kestel näitas üles harukordset vastutulelikkust ja abivalmsust.

Vastuvõtul olid tegevad ka Luzerni audaamid, kes moodustavad omapärasema organisatsiooni. Need audaamid, noored, kohalikust parimast seltskonnast, iga aasta valitavad, täidavad Šveitsis mitmesugustel avalikel pidustustel erilisi auülesandeid, olles tervitamas saabuvaid külalisi, võttes osa võistluste avapidustustest ja dekoreerides võitjaid austamise protseduuri juures võidupärgadega. Audaamide riietus oli üleni valge, kaunistatud laia sinise paelaga (Luzerni kantoni rahvusvärvid).

Meeskond asus elama „Montana“ hotelli, asukohaga Vierwaldstatter'i järve põhjakaldal, järvepinnast 60 m kõrgemal, suunaga vastu Pilatuse mäge, meelikõitva väljavaa- tega Luzerni kaunile ümbrusele.

Söök oli küllaldane ja väga maitsev.

Hommikueineks oli tavaliselt kohv ja kakao, sai (rukkileiba ei olnud) mee, marmelaadi ja võiga ning muna- või herkulo- puder.

Keskpäevane eine (kell 1230—1330 va- hel, koosnes harilikult 4 toidust.

Samuti koosnes ka lõunasöök (tegelikult õhtusöök) harilikult 4 toidust, olles väga maitsev ja küllaldane.

Võistluspäevadel matšist osavõtjad ja abistajad (kiikrimehed) pidid tõusma juba kell 0500 paiku, et jõuda juba enne võist- luste algust (kella 0700) laskerajale. Laske- rajale sõideti omnibusega. Lõunavaheajal matšist osavõtjad einetasid laskeraja eine- lates.

Õhtusöögile (harilikult kell 2000) järgnes tavaliselt järgmise päeva töökava läbiaru- tamine ja laskureile teatamine, nii et alles hilistundidel võidi mõelda puhkusele.

Vahelduseks pingutavale tööle laskera- dadel olid maailmameistri-laskevõistluste halduse poolt korraldatud tasuta meelela- hutusi, sõite Luzerni lähemasse ümbrusse, mägisõite, ringsõite järvel jne., millest ka meie laskurmeeskond võltis osa (ajapuudu- sel mitte aga kõigist). Samuti korraldati tasuta kontserte, tantsuõhtuid, teatrietendu- si (millest huvitavamaid oli 8. juulil „Fest- halles“ korraldatud pidulik revüü Šveitsi elust „Chehre und zeige“ (Kuula ja näita),

4. juulil külaskäik Zürichi näitusele ning 11. juulil suur lõpp-bankett.

Juhtkonnale oli ette nähtud peale selle veel:

- Liidunõukogu bankett 2. juulil hotell „Nationalis“ ja
- Luzerni kantoni- ja linnanõukogu bankett 4. juulil hotell „Schweizerhofis“.

Külaskäikudel ja vastuvõttudel süvendati sõprussuhteid ja loodi tutvusi eliit-laskuritega ja nende juhtidega.

Meie laskureil avanes võimalus näha ja elada kaasa ka Šveitsi suurele ülemaalsele laskepidustustele (Eidgenössisches Schützenfest). Väga suur osavõtjate arv kogu riigist näitas, kui kõrgelt on hinnatud laske-sport Šveitsis.

Pärast Maailmameistri-laskevõistluste lõppu korraldas Eesti meeskond kolmepäevase ringsõidu Šveitsis, mille juures peatumega aga hiljem.

Meeskond lahkus Luzernist 16. juulil ja jõudis Tallinna tagasi 18. juuli hommikul.

4. Laskerajad ja võistluste korrastus.

Maailmameistri-laskevõistlused teostusid Luzerni Allmendi laskeväljakul, kus kasutati järgmisi Rahvusvahelise Laskurüüri nõudeile vastavaid laskeradu:

- 300 m laskerada („Zihlmatt“). 42 laskekohaga vaba- ja sõjapüssist laskmiseks;
- 50 m laskerada 90 laskekohaga v.-kal.-püssist ja vabapüstolist laskmiseks ja
- 25 m laskerada 2×6 märgiga olümpia kiirlaskmiseks.

Peale laskeradade oli Allmendil kasutada veel: spordiväljak, kus toimusid ava- ja lõpp-pidustused, ja hooned, kus asusid võistluste juhatuse bürooruumid, post, telefon, telegraaf, võistlejate puhkeruumid, einelauad, õllekeldrid, peoruumid, jne.

Eriti moodselt oli välja ehitatud „Zihlmatt“ 300 m laskerada. Laskerada oli 60 m pikk ja 10,95 m lai.

Raja juures oli iseloomustav see, et märkide joon asus tulejoonest 14,2 m kõrgemal, mis teatud mõju avaldas ka laskeasenditele. Selle mõju vähendamiseks teostus laskmine lamades asendist märkide poole tõusvalt põrandalt. Püsti ja põlvelt asendist laskmisel tuli aga tõusva põranda esiosa (mis kujutas luuki) tõsta üles ja laskmine võis toimuda täiesti horisontaalselt aluselt. Laskemaja esiseina moodustasid ülevalt ettetõmmatavad rulood, mis laskmise ajal olid täiesti eest ära. Päikese vastu kait-

seks oli ehitatud välja reguleeritavad päikesevarjud. Kohe tulejoone taga olid lauad ja pingid tulejoone toimkonnale.

Kuna laskerada asus mägede vahel, siis on seal ka tuulte suund ning tugevus äärmiselt muutlik, mõjutades oluliselt laske-täpsust.

Väikekaliiber-laskerada oli aga seevõrra eeskujulikult ja otstarbekalt väljaehitatud, et säälsuured tuuled ega valgustus ei saanud halvendavat mõju avaldada.

Olümpia kiirlaskmise laskerajal teostus püstloodis pööratavate märkide käivitamine elektriliselt ja automaat-ajamootseadise-ga.

Üldiselt tuleb märkida, et laskerajad olid eeskujulikud, võimaldades mugavusi nii võistlejatele, laskeraja toimkonnale (näitajaile) kui ka pealtvaatajaile.

Võistlusi korraldavalt komiteelt oli laskeradade teenimiseks palgatud hulk tööjõudu (peamiselt kooliõpilased) nii näitajateks kui ka protokollijateks tulejoonele.

Laskmiste käik toimus üldjoontes järgmiselt:

Iga matši eelpäeval kella 1700-ks pidi meeskonna juhatus esitama laskmisi korraldavale komiteele järgmise päeva laskurite nimestiku (matšist osavõtjaid 5 meest ja 2 meest varuks) sellekohasel ametlikul blanketil.

Sellele järgnes laskekohtade väljaloosimine rahvuste vahel — igale rahvusele kolm kõrvuti olevat laskekohta.

Selleks, et laskur võiks alata laskmist, pidi ta evima laskekaardi (see tuli osta). Tulejoonel laskekaart anti protokollija kätte, kelle laud oli otse laskuri taga ja kes täitis kaardi näidatud tulemuste kohaselt ja lisaks veel kartongid (à 10 lasku), mis allakirjutatult tulejoonekohtuniku poolt läksid kontrolli, ja tabeli lasketulemuste pealtvaatajatele teatavastegemiseks. Protokollija signaliseeris ka iga lasu järel näitamiseks varjendisse.

Tabamuste näitamine toimus rahvusvahelise näitamisviisi kohaselt, nii nagu meilgi kasutamisel.

Varjendis pärast märklehe täislaskmist kleebiti sellele olev laskuri järjekorranumber kinni ja saadeti kontrolli, kes määras lõplikult tulemuse. Alles pärast seda registreeriti tulemus. Sellega tagati täielik erapooletus hindamisel.

Üldiselt nähtus, et korraldav komitee teigi kõik mis võimalik selleks, et võistlused toimuksid takistusteta ja sellel alal ei olnud ka kuludega kokkuhoidlik. Märkimise kontroll toimus aga õige aeglaselt, mistõttu laskmiste lõplikud andmed selgusid sageli alles teisel-kolmandal päeval.

5. Maailmameistri laskematšide käik.

a) Võistluste avamine.

Kuigi rahvusvahelised võistlused algasid juba 30. juuni hommikul, toimus maailmameistri-laskevõistluste pidulik avamine alles pühapäeval, 2. juulil, kell 1100 Allmendi staadionil. Avapidustuste kohta kirjutab „Neue Zürcher Zeitung“ nr. 1204 3. juulist 1939. a. järgmist:

„Allmendi staadionile sammusid Napoleoni grenaderide mundris Luzerni linnaorkestri helide saatel järjekorras: Saksa, Belgia, Taani, Eesti — kõige enamkardatud meeskond võistlustel — Soome, Prantsuse, Hollandi, Ungari, Itaalia, Läti, Leedu, Monaco, Norra, Rumeenia, Rootsi, Šveitsi ja Jugoslaavia meeskonnad (riikide prantsuskeelsete nimetuste tähestikulise järjekorras).“

Pealtvaatajaid oli vaatamata vihmasel ilmale kohal õige palju (umbes 7000).

Enamik osavõtvaid meeskondi oli erarõivais, osa aga oli rõivastatud omapärase laskurivormi (sakslased, ungarlased, itaallased jne.). Iga meeskonna juures asus ka šveitsi sideohvitser.

Pärast seda kui meeskonnad rivistunud nägudega tribüüni poole, kerkisid fanfaarsignaalile järgneva lipumarsi helidel kõigi võistlustest osavõtivate rahvuste lipud var-dasse. Sellele järgnes Šveitsi hümni helidel Šveitsi lipu heiskamine tribüüni ees olevasse peamasti.

Luzerni maailmameistri-laskevõistlusi korraldava komitee esimees kolonel dr. L. F. Meyer ütles saksa-, prantsuse- ja itaaliakeelse tervituse laskureile vaba ja demokraatliku Šveitsi pinnale saabumisel ja avas võistlused.

Pärast kõnet lahkus komitee esimees üksikute kõrgemate ohvitseride saatel tribüünilt ja tervitas isiklikult meeskonnajuhte. Järgnes meeskondade lahkumine staadionilt ja umbes kell 1200 oli avamisteremoonia lõppenud, olles jätnud väga imposantset pidulikku muljet.

b) Seeria- ja medalilaskmised.

Nagu juba eespool tähendatud, algasid laskmised 30. juuni hommikul kell 0730 nn. seeria- ja medalilaskmistega. Nendel võistlustel laskurid tutvusid laskeradade iseärasustega ja laskmise korraldusega. Need võistlused aitasid kaasa ka matšimeeskondade lõplikuks kindlaksmääramiseks. Nende võistluste kestel jälgiti hoolega ka teiste võistlejate lasketulemusi ja tehti laialdaselt ennustusi. Selle meeoleolu iseloomustamiseks olgu toodud väljavõtteid Šveitsi ajalehtedest:

„National-Zeitung“ nr. 299, 3. juulil 1939 a. kirjutab: „Tulevamise au langes eestlastele — Helsingi maailmameistrivõistluste võitjale. Kuigi nad lasksid alles ainult paarisseriaid ja veel rahvusvahelistele medalilaskmistele üle polnud läinud, olid tagajärjed siiski silmatorkavad. Eriti heas vormis näis olevat maailmameister Kivistik. Ka Kübar saavutas häid tulemusi. Võistlejad on riietatud sinihalli mundrisse ja kõigi juures paistab silma ühtlane koolasendites ja püssi palgepanemises... Peamiselt prooviti sõjapüsse, kus tagajärjed, väheste eranditega, ei olnud veel kuigi rahuldavad“; ja teises kohas: „Ebaõnnestumine tabas eestlast Karl Kübarat, kes rahvusvahelisel medalivõistlusel laskis kolm lasku võõrasse märklauda ja sellega kaotas 28 punkti. Ta oleks võinud ilma selle ebaõnnestumiseta saavutada päeva parima tagajärje (kuna ta sai veelgi 520 punkti). Teise eestlasena saavutas Rikand 544 punkti, kusjuures eriti tähelepanu väärib tema tulemus püsti asendist — 178 punkti. Silmatorkav on eestlaste juures sagedane püssipuhastamine.“

„Luzerner Neuste Nachrichten“ nr. 154 kirjutab: „Ilmnes, et eestlased saavutavad tippresultaate ja sammuvad esirinnas, jälituna sakslastest ja rootslastest...“ ja edasi iseloomustav moment laskerajalt:

„Huvitav on vaadata igasuguseid vabapüsse, prille, laskurirõivastist ja teisi abivahendeid, mida rahvusvahelised võistlejad vajavad laskerajal. Võistlejad valvavad üksteise järele. Laskjate vahel on väga vähe isiklikku kontakti. Nad tulevad rajale ja töötavad omaette“.

Kuna seeria- ja meistrimedalivõistlustest osavõtt oli piiramata ja sellel alal oli välja pandud hulk väärtuslikke auhindu, siis kujunes ka võistlus küllalt pinevaks. Eestlased, saavutades väga häid tagajärgi vabapüssist ja väikekaliiber-püssist laskmisel, pidid aga sõjapüssist loovutama paremad kohad teistele rahvustele. Vabapüstolist laskmisel saavutasid häid tulemusi E. Argus — 540 ja E. Sihv — 541 silmaga.

Need laskmised lubasid järeldada, et võime saavutada häid tulemusi peamiselt vabapüssi ja v.-kal. püssi matšidel.

c) V.-kal.-püssi lamades asendi matš.

Matš peeti 5. juulil kella 0700—1100 ja sellest võttis osa 13 rahvust täismeeskondadega (Eesti, Rootsi, Saksa, Soome, Itaalia, Leedu, Norra, Prantsuse, Šveits, Ungari, Taani, Holland, Monaco) ja 3 poolikute

meeskondadega (Rumeenia, Läti, Belgia). Eesti meeskonna koosseis oli: E. Kivistik, H. Kivioja, A. Liivik, V. Jaanson ja E. Rull.

Meeskonnad hakkasid kogunema laske-rajale juba enne kella 0700, kusjuures eestlased olid esimesi. Ilm oli päikesepaisteline ja kuum. Teadmine, et konkurents on väga tugev ja paremus-järjekorra otsustab mõni üksik silm, muutis õhkkonna rajal enne matši algust eriti pinevaks. Kahuripauk, mis tähistas võistluse algust, kaotas küll laskurite juures pinevuse, rakendades neid tööle, põhjustas aga pealtvaatajate juures vastupidise nähtuse.

Kohe võistluse algul koondus enamik pealtvaatajaid Šveitsi laskurite juurde, kust aga varsti tõmbuti pettunult tagasi, kui ilmes, et šveitslased lasevad kaunis tihti kümnete hulka üheksaid ja isegi kaheksaid.

Šveitslaste kõrval lasksid soomlased ja sinna koondus ka pealtvaatajate tähelepanu niipea, kui selgus, et soomlane Mänttari on saavutanud 30 lasuga 299 silma ja võib oletada uue maailmarekordi sündi. Mänttari ei valmistanud ka pettumust ja saavutas 399 silmaga uue maailmarekordi (kontrollimisel selgus, et tagajärg oli koguni 400 silma).

Samal ajal, kui pealtvaatajate tähelepanu kõitis uue maailmarekordi sünd, töötas aga vaikselt omaette Eesti meeskond, kelle kolm esimest laskurit lõpetas laskmise ühtlaselt heade tulemustega (396, 394 ja 395 silma). Ka teise vahetus laskjad, A. Liivik ja E. Kivistik, saavutasid kumbki 396 silma ja Eesti meeskonna lõpptulemuseks oli 1977 silmaga uus maailmarekord (parem seni meie nimel seisnust 13 silma võrra). Ka Rootsi saavutas samapalju silmi, kuid pidi jääma teiseks, sest parema ja nõrgema laskuri tagajärje vahe oli neil 7 silma Eesti 2 silma vastu. Kolmas oli Saksa 1974 silmaga.

Tähelepanuvääriv on Eesti laskurite saavutiste ühtlus.

Iseloomustav on ka „Luzerner Neuste Nachrichten“ nr. 157 avaldatud mulje põhjariikide laskurist:

„Põhjariikide laskurite rahulikkuse vastu ei saa astuda keskeuroopalike närvidega. Uskumatu rahuga haaravad nad relva, panevad palge ja lasevad siis sellase enesevalitsemise ja hingerahuga, et aina imesta.“

d) V.-k a l.-p ü s s i p ö l v e l t a s e n d i
m a t š

oli 5. juulil pärast lõunat; võistlesid samad rahvused kui lamades matšiski. Eesti meeskonna koosseis oli: E. Kivistik, K. Kübar, G. Lokotar, A. Liivik ja H. Kivioja.

Ilm oli väga kuum.

Juba matši alates selgus, et tuleb pinev heitlus peamiselt eestlaste ja sakslaste vahel, sest mõlemate tulemused kujunesid juba laskmise algul teistest tunduvalt paremateks.

Esimese vahetuse lõpuks kujunesid eestlaste ja sakslaste tulemused järgmisteks:

E e s t i:		S a k s a:	
Kübar	— 385	Steigelmann	— 389
Lokotar	— 391	Spörer	— 390
Kivioja	— 386	Sigl	— 388
	1162 s.		1167 s.

Sakslased olid meist ees 5 silmaga. Kuidas võistlus arenes edasi, seda iseloomustab huvitavalt „Päevalehe“ kirjasaatja:

„... Viimastena asusid tulejoonele eestlased A. Liivik ja E. Kivistik ühelt poolt ning sakslased Gehmann ja Sturm teiselt poolt.

Nende vahel arenes tõeline duell, mida kogu laskerajal viibiv publik jälgis suurima pinevusega. Kivistik lõpetas esimese seeria 96-ga, kuna Gehmann saavutas vaid 91. Seega oli 5-silmaline vahe tehtud tasa, kuid sakslased võtsid end kokku ja hakkasid jälle laskma kümneid. Nüüd oli iga lask väga tähtis ja tundus, et paremuse otsustab vaid üks või kaks silma, kuna pealegi Liivik ning Sturm esimese seeria olid lõpetanud võrdselt 96 silmaga.

Teises seerias surusid eestlased aga end juba paari silmaga ette ja paremus üha kasvas, jäädes püsima kuni lõpuni. Kogu aeg oli aga olukord väga pingeline, kuna mõlemate maade viimased laskurid nähtavasti olid teadlikud tagajärgedest ja pingutasid end seetõttu viimse võimaluseni. Lõpuks osutusid aga siiski eestlaste närvid ning võidutahe tugevamaks ning matši lõppedes olid nad saavutanud 10-silmalise edu. Sakslased seevastu olid aga laskmisel võrdlemisi närvilised.

Meie laskurite hulgast tuleb imetleda kõige enam Kivistiku ning Liiviku külma-verd. Mõlemad sooritasid oma suure ja vastutusrikka töö äärmise rahulikkusega ja nagu muuseas, ajades vahepeal juttu binoklimeestega oma selja taga ning isegi naljatades. Kivistik koos binoklimehe Viljusega hiilgasid selles suhtes eriti. Pärast üht lasku oli näiteks kuulda järgmist kahekõnet:

Kivistik: „Kuhu läks?“

Viljus: „Paremale“.

„Kas palju?“

„Noo umbes 5 sm.“

Sõjapüssimatš. Püsti asendist laskmas Eesti meeskonnast K. Jürgens, K. Vilberg, P. Karu.

Pinev võistlusmeeleolu Luzerni „Zihlmatt“ laskerajal.

„Sellest pole midagi, peaasi kui ikka märklauda sai,“ kostab selle peale naerata-des Kivistik, olles aga seejuures kindlas teadmises, et lask on 10. Nii see muidugi ka oli, nagu näitamisel selgus. . .“

Võistlus lõppenud, oli Eesti meeskond saavutanud 1944 silmaga esikoha ja püstitanud uue maailmarekordi. Teisele kohale jäi Saksa ja kolmandale Norra. Individuaalselt purustas ungarlane L. Buday 392 silmaga G. Lokotari nimel oleva maailma-rekordi.

e) V.-kal.-püssi püsti asendi

matš toimus 6. juulil pärast lõunat. Osa võttis 14 rahvust. Soome, Saksa, Šveits, Eesti, Norra, Taani, Prantsuse, Rootsi, Itaalia, Leedu, Holland, Monaco, Belgia ja Läti (3 laskuriga). Meie meeskond, koosseisus A. Liivik, A. Kukk, E. Rikand, E. Rull ja E. Kivistik, saavutas 1852 silma, jäädes 4. kohale, loovutades esimesed kolm kohta Soomele (1861 silma), Saksale ja Šveitsile. Paremast kohast tuli loobuda peamiselt ühe mehe laskmise ebaõnnestumise tõttu.

Individuaalselt tuli esikohale sakslane Steigermann — 380 silmaga, kellele aga järgnesid teisena E. Rikand — 379 silmaga ja kolmandana A. Liivik — 378 silmaga.

f) Vabapüstolimatš

peeti 6. juulil enne lõunat ja sellest võtsid osa Šveitsi, Rootsi, Saksa, Ungari, Soome, Prantsuse, Eesti, Itaalia, Taani, Monaco ja Tšiili rahvusmeeskonnad (viimasel kolmel ainult osaline meeskond).

Selle relva alal eestlased ei hellitanud mingisuguseid võidulootusi ja seepärast ei olnud ka meeoleolu väga halb, kui tuli leppida 7. kohaga (2573 silma). Matši võitis Šveits 2675 punktiga, omandades Lyon'i linna rändkarika.

g) Meeskondadematš sõjapüssist laskmises

marssal Mannerheimi rändavale kuldmaakerale toimus 8. juulil kella 1330—1830. Matšist võttis osa üldse 12 rahvust (Šveits, Soome, Eesti, Norra, Saksa, Prantsuse, Rootsi, Itaalia, Taani, Leedu, Jugoslaavia ja Ungari), seejuures oli Ungari aga esindatud ainult ühe laskuriga. Meie meeskond, koosseisus P. Karu, L. Viljus, K. Jürgens, V. Kukk ja K. Vilberg, saavutas 2548 silma ja jäi kolmandale kohale. Esimese koha saavutas Šveits 2607 silmaga ja teise koha Soome 2569 silmaga.

Võrreldes Helsingis 2 aastat tagasi toimunud sõjapüssimatšiga oli võistlus nüüd

kolmele esikohale tulnud rahvuse vahel palju pinevam kui siis. Põhjus peitus küll Šveitsi sõjapüssis, millega Eesti ja Soome meeskonnad ei tulnud nii hästi toime kui eelmine kord Soome sõjapüssiga.

Märkimata ei saa jätta ka asjaolu, et saavutatud tulemuste järgi moodustasid sõjapüssi alal kolm esimest rahvust eri klassi, kuna nende tagajärjed erinesid tunduvalt ülejäänud rahvuste omadest.

Teatavas mõttes üllatust valmistas ka see, et individuaalselt tuli esikohale prantslane L. Genot, saavutades 530 silma. Šveitsi, Soome ja Eesti üksiklaskurite saavutised jäid 526 ja 501 piiresse.

h) Vabapüssimatš Argentiina rändkarikale

on rahvusvaheliselt vanim ning tähtsaim ja kujunes ka Luzernis kõige põnevamaks. Matš toimus 10. juulil kella 0730—1930 (kella 1200—1300 oli lõunavaheaeg) ja sellest võttis osa 9 rahvust (Eesti, Soome, Šveits, Norra, Rootsi, Saksa, Taani, Prantsuse, Leedu). Eesti meeskonna koosseis oli: E. Kivistik, G. Lokotar, A. Liivik, K. Kübar ja H. Kivioja.

Võistlused algasid väga rasketes ilmastikutingimustes. Puhus tugev, alatiselt suunda muutuv tuul, päikesepaiste vaheldus pilvitusega ja vahepeal sadas tugevasti vihma. Kui näiteks tuulelipp tulejoonel näitas tuult idast, siis samal ajal raja keskkohas ja märkide joonel võis ta näidata otse vastupidist. Laskmine osutus nendes tingimustes väga raskeks ja tagajärjed kujunesid seetõttu ka tunduvalt halvemateks kui Helsingis.

Juba eelmistel maailmameistri-laskevõistlustel Helsingis moodustasid Eesti, Soome ja Šveits vabapüssi laskmises täiesti omaette klassi. Samad rahvused olid ka Luzernis favoriitideks ning jätsid saavutatud lõpptulemustega teised rahvused kaugel taha. Enne võistluse lõppu, peamiselt ilmastikust tingituna, esines rida põnevaid momente, mille juures nii mõnegi laskuri närvid üles ütlesid.

Asendite järjekorra valik oli võistlejail vaba ja eestlased algasid laskmist lamades asendist. Sama tegid ka soomlased ja šveitslased. Lamades asendi lõppedes juhtis Eesti. Tagajärjed olid:

Eestil	— 1883 silma,
Šveitsil	— 1880 silma ja
Soomel	— 1861 silma.

Sellega oli Šveitsi meeskond eestlastest järel 3 ja Soome meeskond 22 silmaga. Te-

gelikult pidi aga Eesti loovutama esikoha lamades asendis Norrale, kes selle asendi juurde asus alles pärast lõunat, kui ilm oli parem, saavutades 1895 silma.

Eestlastel algas püsti asend, ja see lõppenud oli saavutatud tagajärg, mis muutis Argentiina karika tagasivõitmise küsitavaks. Eesti meeskond saavutas ainult 1663 silma, jäädes tugevasti maha šveitslastest (1733) ja soomlastest (1714 silma).

Lamades ja püsti asendi järel oli järjekord:

Šveitsil — 3613 silma,
Soomel — 3575 silma ja
Eestil — 3546 silma.

Sellega oli Eesti jäänud šveitsist 67 silma maha, millise vahemaa kaotamine põlvelt asendiga oli kõigi arvates täiesti võimatu.

See, mida aga kõik lugesid võimatuks, teostus siiski.

Kell 1300 puhus laskerajal veel tugev tuul. Kella 1400—1500 vahel sadas nii tugevat äikesvihma, et laskmine muutus vahete-vahel täiesti võimatuks. Siis möödus aga äike ja sellele järgnes tuule raugemine, mis muutis ilma laskmiseks eriti soodseks.

See oli ka moment, kus Eesti meeskond asus põlvelt asendist laskmisele. Tulejoo-
nele asusid esimesena Kivistik, Kübar ja Kivioja. Kardeti, et Kivistik, kes püsti asendis saavutanud võrdlemisi nõrga tule-
muse, võib ka selle mõjul põlvelt asendis saavutada halbu tagajärgi. Kübara ja Kivioja esimesed head lasud tõstsid aga uuesti eestlaste meeleolu ja juba saavutas ka Kivistik 95-silmalise seeria.

Põlvelt tulemused kujunesid:

Kivistik — 377 silma,
Kivioja — 379 silma ja
Kivioja — 379 silma.

Järgmisena saavutavad põlvelt:

Liivik — 376 silma ja
Lokotar — 369 silma.

Sellega olid eestlased põlvelt saavutanud uue maailmarekordi 1880 silmaga.

Samaks ajaks selgus ka, et šveitslased on põlvelt asendis lasknud nõrgalt, saavutades ainult 1800 silma. Eestlased olid võitnud šveitslasi seega 5426 silmaga 5413 silma vastu.

Viimasena jäid laskma soomlased. Eestlaste laskmine lõppenud, oli nende laskuril O. Hynninenil lasta veel 10 lasku põlvelt. Kui Hynninen oleks lasknud 93 silma, oleks Soome meeskond jõudnud eestlastele järele, suurema tulemuse juures isegi löönud eest-

lasi. Kogu pealtvaatajaskond kogunes selle laskuri ümber. Hynninen saavutas juba 3 lasuga 30 silma. Põnevus kasvas. Järgmine lask oli 9. Selles tempos jätkates oleks soomlased tulnud esimeseks. Hoiti pöidlaid. Kuid järgnevad lasud olid 8, 8, 9, 9. Lasta jäi veel 2 lasku. Kui need oleksid olnud kümned, oleks olnud soomlaste tagajärg ikkagi eestlastega võrdne. Hynninen laskis aga 8 ja 10.

Soome jäi Eestist maha näitamiste tule-
muste järgi 2 silma.

Kontrollitud andmete järjekord kujunes:

1. Eestil — 5433 silma,
2. Soomel — 5423 silma ja
3. Šveitsil — 5413 silma.

Individuaalselt tulid maailmameistriteks K. Kübar 379 silmaga põlvelt asendis ja A. Liivik 1097 silmaga kolmest asendist kokku.

Argentiina karikas oli võidetud teiskord-
selt Eestile.

i) L õ p p - p i d u s t u s e d.

10. juuliga lõppesid laskmised ja 11. juulil oli nähtud ette Allmendi staadionil võitjate austamine ja „Festhalles“ auhindade väljajagamine.

Kella 1500-ks oli staadionile kogunenud mitu tuhat inimest, et kaasa elada suur-
võistluste lõppakti.

Pidustus algas laskurite piduliku mar-
siga staadionile samas järjekorras nagu ava-
pidustustelgi. „Pealtvaatajad tervitasid tormilise aplausiga eriti omamaalasi, eestlasi ja soomlasi, samuti ka prantslasi“ („Luzerner Tagblatt“ nr. 162, 12. juulil 1939).

Tribüünilt lahkusid staadioniväljakule ka korraldava komitee esimees kol. dr. L. F. Meyer koos Šveitsi Liidunõukogu esin-
daja korpusekomandöri Guisan'iga, sõjaväe esindaja kolonel Wille ja Rahvusvahelise Laskurüüri esimehe hr. Carnot'ga. Kol. dr. L. F. Meyer avas lõpp-pidustused ja sellele järgnes Carnot' sõnavõtt, milles vii-
mane tänas võistluste korraldajaid võist-
luste eeskujuliku läbiviimise eest ja samuti avaldas tunnustust ka võistlejaile ja võit-
jaile.

Järgnes võitjate austamine. Staadionile oli püstitatud kolm erisuguse kõrgusega lipuvarrast, kuhu tõmmati võitjate rahvuste lipud nende saavutiste austamiseks. Kõige kõrgemasse vardasse kerkis esikohale tulnud, veidi madalamasse 2. kohale tulnud ja kõige madalamasse vardasse 3. kohale tulnud rahvuse lipp. Koos lipu heiskamisega mängiti vastava rahvuse hümn ja

Võidupärgade pähepanek.

võitjate päid ehti audaamide poolt kuld- ja hõbepärgadega. Austamise juures anti ka välja meeskonna-auhinnad.

Üldse kerkis Eesti lipp kõige sagedamini vardasse.

Pärast seda, kui rahvuste austamine oli läbi, kerkisid üles lipumarsi helidel tribüüni es olevatesse lipuvarrastesse Šveitsi lipud. Mängiti Šveitsi hümmi.

Järgnes meeskondade lahkumine staadionilt ja lippude langetamine.

Auhinnad jagati võitjaile välja „Festhalls“.

Sellele järgnes õhtul kõigi laskurite osavõtul suur lõpp-bankett.

6. Auhiinad ja tasud võitjaile.

Eesti meeskond tõi võistlustelt kaasa auhindu järgmiselt:

Meeskonna-auhiinad.

- a) Vabapüss 3 × 40 lasku, I.
Argentiina karikas,
suur kotkas (puulõige) ja
1000 Šv. franki.
- b) Vabapüss põlvelt asendis, I.
Suur lauakell (Pendule Gfeller).
- c) Vabapüss lamades asendis, II.
Lauakell.

Isiklikud auhiinad.

Jrk. nr.	Laskuri nimi	Maailmameistri				Meeskonna-medalid			Auhindu	Meistri-medalid		
		tiitel	kuld-medal	hõbe-medal	pronks-medal	kuld	hõbe	pronks		kuld	hõbe	pronks
1.	Argus, E. . .	—	—	—	—	—	—	—	2	2	—	—
2.	Artna, E. . .	—	—	—	—	—	—	—	3	1	—	—
3.	Jaanson, V. . .	—	—	—	—	1	—	—	2	1	—	2
4.	Jürgens, K. . .	—	—	—	—	—	—	1	3	1	—	—
5.	Karu, P. . .	—	—	—	1	—	—	1	6	1	1	—
6.	Kivioja, H. . .	—	—	1	—	3	—	—	7	2	1	—
7.	Kivistik, E. . .	—	—	—	1	3	—	—	8	2	1	—
8.	Kübar, K. . .	1	1	—	—	2	—	—	7	3	—	—
9.	Kukk, A. . .	—	—	—	—	—	—	—	9	4	—	—
10.	Kukk, V. . .	—	—	—	—	—	—	1	2	1	—	—
11.	Laasi, E. . .	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—
12.	Liivik, A. . .	1	1	2	1	3	—	—	12	3	—	—
13.	Lokotar, G. . .	—	—	—	—	2	—	—	7	3	—	—
14.	Lomp, K. . .	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—
15.	Raidma, V. . .	—	—	—	—	—	—	—	2	1	—	1
16.	Rikand, E. . .	—	—	1	—	—	—	—	6	3	—	—
17.	Rull, E. . .	—	—	—	—	1	—	—	5	2	—	—
18.	Sihv, E. . .	—	—	—	—	—	—	—	3	1	1	—
19.	Vilberg, J. . .	—	—	—	—	—	—	—	3	1	1	1
20.	Vilberg, K. . .	—	—	—	1	—	—	1	6	4	—	—
21.	Viljus, L. . .	—	—	—	—	—	—	1	2	1	—	—
22.	Viru, N. . .	—	—	—	—	—	—	—	3	2	—	—
		2	2	4	4	15	—	5	100	40	7	4

Sveitsi Liidunõukogu esindaja korpuseülem kolonel H. Guisan (esiplaanil) ja Ülemaailmse Laskurliidu esimees hr. J. Carnot tervitamas Eesti võidukaid laskureid.

Vabapüssimatšil esikohale tulnud Eesti meeskond. Vasakult: meeskonna juht kindralmajor O. Sternbeck, A. Lüvik, E. Kivistik, H. Kivioja, K. Kübar ja G. Lokotar.

- d) Sõjapüss 3 × (2 × 10) lasku, III. Pronkskuju (sõjavanker) ja 600 Šv. franki.
- e) Väikekal.-püssist püsti, IV. Hõbe sigarikast ja 50 Šv. franki.
- f) Väikekal.-püssist põlvelt, I. Lauakell (Gübelin) ja 500 Šv. franki.
- g) Väikekal.-püssist lamades, I. Hõbekauss jalgadel ja 500 Šv. franki.
- h) Vabapüstolist, VII. Kaljukits (puulõige) ja 75 Šv. franki.

Kaasatoodud auhindade hulk on arvuliselt suur ja annab tunnistust Eesti meeskonna võimsast esinemisest.

Lisaks auhindadele võimaldas Eesti Laskurliit tasuta tehtud tubli töö eest kõigile laskureile 3-päevase matka Šveitsis.

Matk teostus omnibusega läbi Alpi kõrgmägestiku. Marssruut oli (vt. skeem) Luzern, Gletsch, Visp, Zermatt (ööbimine), Visp, Simplon Pass, Dormodossola (Itaalias), Locarno, Bellizona, St. Bernhard Pass, Splügen (ööbimine), Tsusis, Ilants, Andermatt, Schwyz ja Luzern, kogupikkusega 500—600 km.

See oli võimalus, mis ei avane mitte igale.

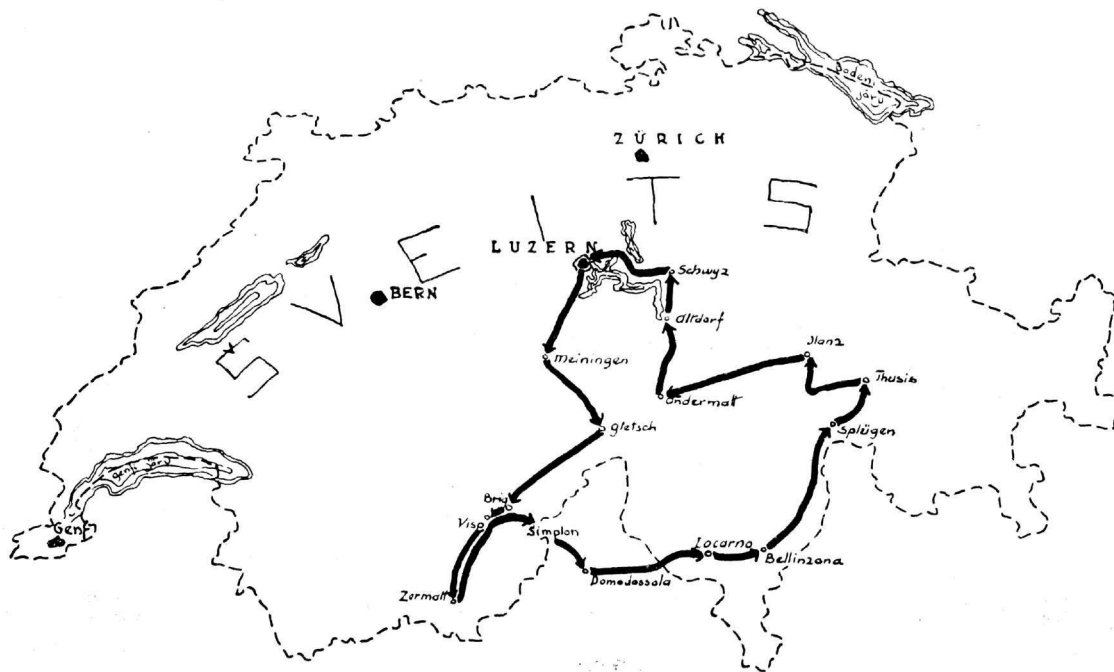
Eesti laskurmeeskond tõi kaasa Šveitsist ja šveitslastest kõige paremaid muljeid.

7. Laskurmeeskonna vastuvõtt ja austamine Eestis.

Tagasi saabus Eesti laskurmeeskond 18. juulil. Kaitseliidu algatusel oli organiseeritud suurejooneline vastuvõtt, mis algas juba kohe Eesti piiridesse jõudmisel, Valgas. Kõik jaamad, kust laskurite rong möödus, olid lipuehtes. Tallinna jaamas ütles laskurmeeskonnale tervitussõnu 3. Diviisi ja Tallinna Garnisoni ülem kindralmajor H. Brede ja surusid võidukate laskurite kätt nende omaksed ja tuttavad. Jaama ette kogunud suurearvuline rahvahulk avaldas oma poolehoidu ovatsioonidega, eriti siis, kui kanti vagunist välja „Argentii-na karikas“ ja „Suur kotkas“.

Järgnes pidulik rongkäik läbi linna Rae-koja platsile Ohvitseride Keskkogu kasiino ette, kus laskureid tervitas Tallinna linna poolt linnaapea A. Uesson ja Eesti Spordi Keskkliidu nimel A. Aderkopp. Laskurite nimel tänas tervituste eest meeskonna juht kindralmajor O. Sternbeck.

Ohvitseride Keskkogu kasiinos esitleti

ITAALIA

Eesti laskurmeeskonna ringreis Šveitsis pärast võistlusi.

laskureid Sõjavägede Ülemjuhatajale kindral Laidoner'ile, Sõjaminister kindralleitnant P. Lill'ele, Sõjavägede Staabiülemale kindralleitnant N. Reek'ile ja teistele kõrgematele riigitegelastele ja sõjaväejuhtidele.

Sõjavägede Ülemjuhataja pöördus võidukate laskurite poole järgmise tervituskõnega:

Minu härrad, laskurmeeskond, laskurmeeskonna juhid ja tegelased! Lubage teid tervitada nende hiilgavate tagajärgede puhul, mida teie saavutasite läinud laskevõistlustel Sveitsis, Luzernis.

Saada häid tagajärgi võistluses ükskõik kellega, — see on iseenesest juba suur saavutus. Aga saavutada häid ja hiilgavaid tagajärgi võistluses tugevate võistlejate ja tugevate vastastega, ja ma ütleksin veel — vähetuntud raskes olukorras, — see on juba palju suurem võit. Ja seepärast meie kõik, kogu Eesti rahvas ja eriti meie sõjavägi, oleme uhked nende tagajärgede peale.

On juba iseenesest selge, et ühtki võistlust ei saa võita muidu, kui ei ole selleks tugevat, kindlat ja pidevat ettevalmistust.

Seesugusele võistlusele ettevalmistus seisab koos väga mitmetest komponentidest ehk teguritest.

Kõige esimeseks ja ühtlasi peateguriks võistluseks ettevalmistamisel ma loen kindlat ja julget tahet astuda võistlusse ja tahet ka võita.

Järgmiseks teguriks peab olema vastav hea organisatsioon. Niisugune organisatsioon meil laskealal on olemas Laskurliidu näol. Aga ega Laskurliit üksinda saa midagi ära teha, kui Laskurliidu tegelased ei oleks ette valmistatud enne vastavates organisatsioonides ja vastaval tegevusalal. Kui seda ei oleks, siis neid tagajärgi ei saavutataks. Peakomponendiks siin on ja jääb meie sõjavägi. Muidugi, kõik laskurid käivad sõjaväest läbi, kuid selle kõrval on veel kaitseliit, piirivalve, politsei — kõik need asutised ja organisatsioonid on niisugused, kus harrastatakse laskmist. Nii võime siis öelda, et vastavad organisatsioonid ja korraldused on meil olemas vastavalt meie oludele ja need on andnud tagajärgi.

Kolmandaks teguriks ma loen seda, et on tarvis sellekohast ettevalmistust, vastavaid korraldusi ning võimalusi. Aastate jooksul meie laskurtegelased on teinud sihikindlat ettevalmistustööd. Ja sihikindla töötõttu on olnud võimalikud ka need tagajärjed, mis muidu oleksid jäänud tulemata.

Neljandaks teguriks tuleb lugeda materjalset osa. On selge, et võistlustele ei saa minna alaväärtuslike relvadega, vaid siin peavad olema head relvad, peavad olema vastavad materjalsed võimalused hea laskemoona kulutamiseks ja ka head laskearjad. Ka seda oleme jõudnud aastate jooksul teha.

Kokku võttes on ju selge, et kõigi nende tegurite juures peateguriks ikkagi jääb inimene, tema julgus, tema kindel tahe võistlusse astuda ja võita.

Ja kui nüüd laskuritegevust võrdleme riigikaitse tegevusega, siis näeme, et seal on olemas just needsamad tegurid: ka seal on tarvis kindlat ja julget tahet, on tarvis vastavat organisatsiooni ja korraldust, on tarvis tööd ja ettevalmistust ning head materjalset osa. Kuid nagu laskevõistlustel nii ka riigikaitse tegevuses jääb tähtsaimaks teguriks inimene.

Meie oleme juba aastate jooksul saanud väga häid, isegi hiilgavaid tagajärgi rahvusvahelistel võistlustel laskealal. Aga meil jääb üle üks suur soov, ja nimelt, et see tase alati püsima jääks, ja veel rohkem — et see tase järjekindlalt veelgi tõuseks. Seejuures mina loen üheks kõige tähtsamaks teguriks praegu ja ka tulevikus noorte laskurite ettevalmistamist. Kui meie laskurmeeskond jääks samale hiilgavale tasemele kui ta seda praegu on, ja kui ta selle koosseisuga edasi töötaks, siis on arusaadav, et ta ühel silmapilgul peaks hakkama tagasi tõmbuma, sest inimese füüsilised võimed on ikkagi ainult teatavates aastates kõige kõrgemad ja tugevamad ning hakkavad siis tagasi minema.

Ma lõpetan oma lühikese tervituse sooviga, et meie Laskurliidu ja ta meeskonna võimed jääksid oma hiilgavale tasemele, et nad areneksid veelgi ja et meie seejuures ka sihikindlalt ette valmistaksime noorsugu, kes võiks astuda teie asemele, kui teie ükskord juba tagasi tõmbute otsekohesest võistlemisest.

Täna ühtlasi ka kõiki osavõtjaid, täna laskurmeeskonna juhte, Laskurliidu juhtivaid tegelasi ja kõiki neid, kes sellele tegevusele kaasa aitasid.

Sellele vastas Eesti Laskurliidu esimees kindralmajor O. Sternbeck laskurite nimel. Järgnes ühine eine kasiino pidusaalis.

Kogu maa elas juubeldavalt kaasa laskurite suurvõidule veel mitmel järgneval päeval.

Positsioonide kindlustamine kaasajal.

Strateegiliselt tähtsate rajoonide enda käes hoidmine on peamiseks eeltingimuseks tegevusvabaduse tagamisel oma vägedele lahinguväljal. Jõudusid säästa vastasele otsustava hoobi andmiseks võidakse eeskätt ikka nende rindeosade arvel, kus arviliselt vähemate jõududega suudetakse tõkestada vastase pealetungi. Siin tuleb appi positsioonide kindlustamine, mis võimaldab suurendada kaitsja relvade tulevõimsust ning aitab vähendada vastase relvade mõju.

Automaatrelvade ja kindlustamisviiside suure arenemise tõttu kujunes kaitsetegevus Maailmasõjas väga tugevaks. Juba sõja esimesel aastal tekkis positsioonisõda, milles pealetung nõudis rohkearvulist suurtükiväge ja laskemoonakulu ning tingis uute võitlusabinõude — lahingumasinate tarvituselevõtu. See omakorda dikteeris kaitsepositsioonide tugevdamise senisest suuremal määral. Positsioonide kindlustamine püsi-ehitistega ei ole tänapäeval langenud, vaid veelgi tõusnud. Peagu kõik riigid, kes arvavad, et neid ühel või teisel viisil võidakse sõtta kiskuda, on asunud oma riigi piiride kindlustamisele juba rahu ajal.

Käesolevate ridade ülesandeks on vaadelda lähemalt tänapäeva tõekspidamisi ning vaateid positsioonide kindlustamisel ja analüüsida neid tegureid, mis on toonud muudatusi senistesse kindlustamisviisidesse.

Ehkki paljudes Euroopa riikides teostatakse intensiivselt riigi piiride kindlustamist võimaliku sõja korraks, on käsitletud seda küsimust sõjakirjanduses avalikult võrdlemisi vähe. Selle põhjuseks on riikide püüd hoida teostatavaid ettevalmistusi võimalikult suure saladuskatte all. Käesoleva artikli koostamisel on peamiste allikatena kasutatud Max Ludvig'i teost „Neuzeitliche Festungen“ ja mitmesuguste sõjaajakirjade artikleid kaasaegsete Prantsuse, Belgia ja endise Tšehhoslovakkia piirivõetme kindlustiste üle.

1. Õpiseid ja tõekspidamisi positsioonide kindlustamise alal Maailmasõja kogemusel.

Kuni Maailmasõjani ehitasid riigid oma piirivõetmeile ringkindlusi, mis oma väljalatuvate fortidega pidid olema eriti sõja algul headeks toetuspunktideks välivägedele. Nende kattel pidi toimuma mobilisatsiooni läbiviimine ja vägede koondamine sõjaplaanis ettenähtud eesmärkide kohaselt.

Sellaseist ringkindlustist loodeti, et nad ka vastase poolt ümberpiiratuina suudavad

vastu panna kuude viisi. Prantsuse piirikindlused osutusid isegi neiks mõjuvaiks tegureiks, mis põhjustasid Saksa ülemjuhatus alustama oma suurt pealetungi Prantsusmaale läbi neutraalse Belgia, kelle piirikindlusi loodeti nende nõrgema ehituse tõttu hõlpsamini vallutada.

Juba Maailmasõja esimesil päevil ilmnnes, et ringkindlused ei seisa enam oma ülesannete kõrgusel. Nende tehniline ehitus ja operatiivne ning taktikaline kasutamine ei vastanud enam ajanõudeile. Arvamus, et kindlused suudavad kauemat aega iseseisvalt ilma välivägede toetuseta vastu panna, osutus ekslikuks. Belgia kindlused (Liege, Namur ja Antwerpen) ja osa Prantsuse kindlustist (Maubeuge jt.) suutsid vastu pidada vaid mõne päeva. Niisama kiiresti vallutati 1915. a. suvel ka Venemaa kindlused tema läänesõjateatril (Varssavi, Novogeorgievsk, Pultusk, Osavjets, Lomša jt.).

Muidugi ei või veel toodud arvamust ringkindluste mittekõlvulisuse kohta esitatud näidete varal täiel määral üldistada. Enamik kindlusi langes kohe sõja algul tugevate löökide alla. Olnuksid need ehituselt tugevamad, võib-olla suutnuksid nad siis ka rohkem vastu pidada. Maailmasõjas oli ka kindlusi, mis suutsid oma ülesannet täita. Verdun suutis vastu pidada ka sakslaste hii-gelrännakuile 1916. a. Muidugi ei saa seda panna üksnes Verduni kui kindluse arvele, sest ta kaitseks oli rakendatud suur osa Prantsuse armeest. Verdun oma fortidega moodustas vaid tugeva toetuspunkti välivägede poolt kindlustatud rindel.

On vastuvaidlematult selge, et ümberpiiratud kindlus peab võitlema väga halbades taktikalises tingimuses. Moodustades endast suurt märki, on ta hõlpsasti kättesaadav vastase suurtükiväetulele ja lennuväe pommitamistele. Vastase poolt tarvitav kunstlik udu ja suits võivad pimestada kindluse kaitsjaid, vähendades sellega nende relvade mõju. Samuti on kindluse garnison tundlik sõjagaaside suhtes.

Eriti ohtlikuks kindlustele osutus suurekaliibriliste suurtükkide tarvituselevõtt. Kuni Maailmasõjani valitses paljudes riikides arvamus, et suurte kaliibrite massiline kasutamine väliolukorras osutub teostumatuks nende raskesti transporditavuse tõttu. Sel alal valmistasid aga Saksamaa ja Austria-Ungari üllatuse, võttes kohe sõja algul kindluste piiramisel tarvitusele raskekahurid, haubitsad ja müüserid. Prantsuse,

Saksa ristleja „Admiral Hipper“ külaskäigul Tallinnas.

12. kuni 17. juulini viibis Tallinnas mitteametlikul külaskäigul saksa raskeristleja „Admiral Hipper“ mereväekapten Heye juhtimisel.

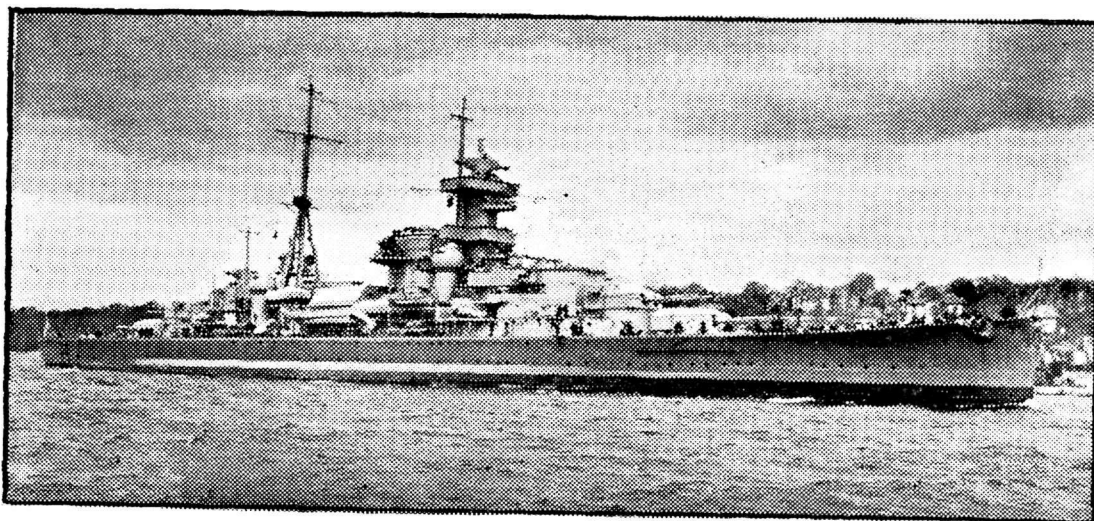
Külaskäigu vältel ristleja komandör tegi visiidid meie sõjaväe kõrgematele juhtidele ja Välisministrile ning austas Vabadussõjas langenuid pärja asetamisega sõjaväe-kalmistul. Laeva ohvitserkonnale ja kutsutud külalistele Sõjavägede Ülemjuhataja andis pärastlõunase tee. Saksa saadik korraldas kaks vastuvõttu ja Merejõudude juhataja andis eine. Peale selle oli eraviisilisi vastuvõtte. Laeva komandör omalt poolt korraldas vastuvõtu laeval ja võimaldas soovijaile laevaga tutvumist. Laeva allohvitseride ja madruste esindajatele korraldati meie mereväelaste poolt vastuvõtt Sõdurite Kodus.

Raskeristleja „Admiral Hipper“ on saksa uusimaid sõjalaevu, rivisse astunud alles käesoleval aastal. Oma 10 000-tonnise vee-

Mereväekapten Heye,
ristleja „Admiral Hipper“i komandör.

väljasurve, sihvaka kuju, 8 203-mm kahuri, rikkaliku õhukaitse- ja torpeedorelvastisega jättis tuluus ja puhtusest läikiv külaline endast väga hea mulje.

Ristleja „Admiral Hipper“.

Belgia ja Venemaa kindluste kiire langemise peamised põhjused peitusidki just Saksa raskesuurtükiväe tule suures mõjus.

Kaitsja pidi paratamatult hakkama otsima abinõusid uute võitlusvahendite — raskesuurtükiväe ja lennuväe mõju vähendamiseks.

Suuri kaitsehitisi on raske moondada nii maapealse kui ka õhustvaatluse eest. Sellevastu väikesed maastikule hajutatud ja moondatud kaitsehitised ei paku endist raskesuurtüki- ja lennuväele kuigi väärikaid märke. Seepärast tuli paratamatult ringkindlusist loobuda ja asuda nn. kindlus-

tatud võõtmete (tsoonide) loomisele. Seejuures anti ikkagi tähtis koht püsi-fortifikatsioonilistele ehitistele ja tõkkeile.

Püsi-ehitiste ümber on tekkinud pärast Maailmasõda küll rida lahkarvamusi. Neile heidetakse ette liikumatust ja seega ka passiivsust. Edu sõjas saavutatakse aktiivse pealetungitegevusega, mille eelduseks on manööver ja ootamatus. Seepärast peetakse sageli kasulikumaks soetada passiivsete ja kallite püsi-ehitiste asemel aktiivseid võitlusabinõusid.

Ent ühegi riigi armee ei ole tänapäeval niivõrra tugev, et ta võimaliku sõja puhul võiks ette näha kõikjal ainult pealetungi. Paratamatult peab ta ette nägema ka kaitsetegevust, mis võimaldab väiksema elusjõuga tõrjuda tagasi vastase ülekaalukad rünnakud.

2. Kindlustatud positsioone välismaal kaasajal.

Viimaseil aastail paljud Euroopa riigid, eriti Prantsusmaa, Saksamaa ja Venemaa, on hakanud oma piire kindlustama. Ükski riik ei taha, et võimalik tuleviku sõda kanduks tema territooriumile, vaid iga sõdiva riigi eesmärgiks on kanda sõjategevus juba sõja esimesil päevil oma vastase maa-alale. Piirikindlustamise tööd teostuvad igal pool suure saladuskatte all, mispärast on raske saada andmeid kindlustiste ehitamise üksikasjade ja kindlustiste taktikalise kasutamise kohta.

Prantsusmaa. Prantsusmaa algas oma nn. „Maginot“-joone ehitamist Saksa piiri äärde juba 1927. aastal. See kujutab 10—15 km laiust tugevate püsi-kindlustistega võõtme, mis on läbi põimitud kuulipildujate ning suurtükkide flankeerivate tuledega ja igasuguste tõketega. Iga pealetung sellele joonele on kõikjal seatud läbipääsetamatu tulitõkke ette. Kindlustatud tsoon evib alalist meeskonda ja on võimeline igal ajal vastu võtma vaenlase rünnakuid, olles seejuures ühtlasi väga heaks operatsioonibaasiks oma vägedele otsustava massilise pealetungi ettevalmistamisel.

Prantsuse piirikindlustisi võib jagada oma iseloomult ja ehitusviisilt kahte ossa: Reini jõe äärsed kindlustised ja kindlustised Reini ja Belgia piiri vahel. Esimesed kujutavad endist jõe vasakul kaldal asetsevad kaponiire, millest luuakse flankeeriv tule-süsteem jõe. Soodsamate jõe ületamiskohade rajoonesse on järgustatud tugevamaid kaitseehitisi ka sügavusse. Viimasel ajal olevat sellele kaponiiride joonele lisaks ehi-

tatud tagapoole veel teine rida kaponiire. Reini kindlustatud tsooni kaugemas seljaguses asetseb moderniseeritud Maailmasõja-aegne kindlustiste joon Belfort, Epinal, Toul.

Reini ja Belgia piiri vahel on ehitatud kaks kindlustatud rajooni. Paremal asetseb Lauteri kindlustatud rajoon, mis toetub oma parema tiivaga Reini jõe ja vasakuga Voogeside mäestiku idalängule, evides tugevat toetuspunkti Hochwaldis. Sellest vasakul on Metz'i kindlustatud rajoon, mis ulatub kuni Belgia piirini. Need kindlustatud rajoonid kujutavad endist sügavusse järgustatud kaitse-süsteemi, mis koosneb piiriäärsest kindlustiste võõtmest, peavastupanupositsioonist ja selle taga asetsevaist tagala kaitseehitistest.

Piiriäärsees võõtmes asetsevad keskmiselt 1 km vahedel kuulipildujapesad (kaponiirid), millede ette on ehitatud mitmesuguseid tõkkeid elavjõule ja soomusmasinale. Kogu rinde ette on loodud katkematu flankeeriv kuulipildujatule süsteem. Kaponiirid suudavad pakkuda kaitset kestva 150-mm srt. tule vastu. Mehitatud on iga kaponiir 8—10 mehega.

Peavastupanupositsioonil asetsevad tugevad kaitseehitised (ouvrages), mis on koondatud keskmiselt iga 9—32 km tagant suurtesse toetuspunktide rühmitistesse (ensembles). Viimaste vahel paiknevad üksteisest 3—5 km kaugusel nn. vahepealsed toetuspunktid (casemattes). Tuleside loomiseks toetuspunktide vahel on ehitatud üksikud kuulipildujapesad. Peale selle on ehitatud positsioonile varjendid varude paigutamiseks.

Peavastupanupositsiooni ees on 6—8-realine raudteerööpaist tangitõke, mida flankeeritakse 47-mm tangitõkekahuritega.

„Maginot“-joone toetuspunktide rühmitised (ensembles, Grossgruppen) on väga tugevad kindlustised, mis koosnevad reast iseisvaist toetuspunktidest nn. „peaehtistest“ (ouvrages, Hauptwerke). Viimased omakorda koosnevad reast maa-aluseist betoonehitistest (kasemattidest), mis on ühendatud tsentraalse maa-aluse käiguga (vt. joonis nr. 1). Viimasega on ühenduses ka maa-alused varustise- ja laskemoonahoiukohad, meeskonnaruumid, haigetetoad jne. Betoonehitised on enamikult 2—3-kordsed ja kuni 4 m paksuse betoonkattega. Neisse on paigutatud 1,5—5 m läbimõõduga kas paigal püsivad, pöörlevad või tõstetavad terastornid. Tornide relvastiseks on paariskuulipildujad ja väikekalibrilised suurtükid, milledega on

loodud kaitseehitiste vahel katkematu flankeeriv tulesüsteem.

Betoonehitiste ümber on tangitõkkeks ehitatud 3—4 m sügavune ja 2 m laiune kraav, mida võidakse flankeerida tulega ja vajaduse korral käsi-granaatidega kaitsta. Kogu toetuspunkti ümber on samaks otstarbeks ehitatud järsk betoonmüür.

Sellane toetuspunkt on varustatud laske-moona ja elutarvetega sel määral, et ta suudab ennast isoleerituna kaitsta kuude viisi. Elamismõnustusete eest on toetuspunktides kõigiti hoolitsetud. Need kujutavad endist nagu väikesi maa-aluseid linnu — elekter-valgustuse, elektriraudtee ja veevärgiga. Meeskonnaruumid on puhtad ja hästi ventileeritavad, kuid seejuures õhu sisemise ülesurve tõttu täiesti gaasikindlad.

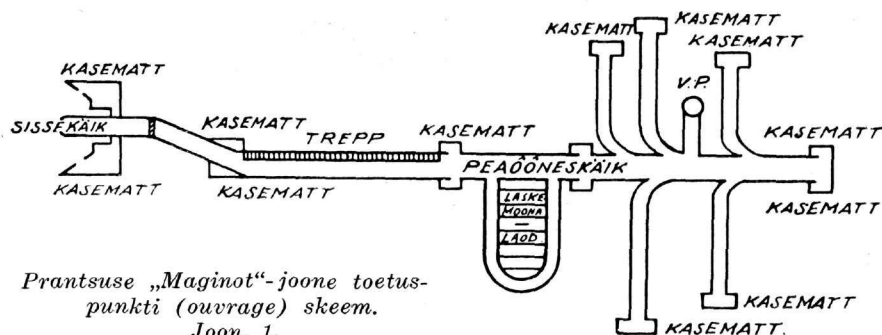
Vahepealsed toetuspunktid oma ehituse põhimõttelt on sarnased peaehitistega, ainult betoonkate on neil nõrgem.

Peavastupanu positsiooni sisemuses on ehitatud täienduseks püsikindlustistele välikindlustisi ja on kohale toimetatud suurel hulgal ehitusmaterjali välikindlustistete püstitamiseks sõja puhul.

Väga suur tähtsus on antud kaitseehitiste moondamisele. Betoonehitised on kaetud võsaga ja muruga. Üle teraskuplite on pandud traatvõrgud, mis on kasvanud läbi väänkasvudega. Ehitiste vertikaalsed seinad on kas moondavate värvidega üle värvitud või väänkasvudega läbi põimitud traatvõrguga kaetud.

Teede- ja sidevõrk kindlustatud võotmes ja selle tagalas on kõigiti korraldatud sõjajaegsete nõuete kohaselt.

Kokkuvõttes võime ütelda, et Prantsuse fortifikatsioon, mis võrdlemisi kaua vana-nend vormidest kinni hoidis, on Maailmasõja kogemusil rajatud täiesti uutele alustele. Kaasaja Prantsuse püsikindlustised on suurtes jontes üle võtnud Maailmasõja-aegsete välikindlustistete vormid. Üksikud toetuspunktid paiknevad hajutatult maastikul, jäädes seejuures endi vahel taktikalisse sisesse. On jõutud selgusele, et mõjuvaks takistuseks vaenlase pealetungile pole mitte üksnes müürid, kraavid ja okastraat-tõkked, vaid eelkõige moodsete automaatrelvade flankeeriv tuli. Kaitseehitiste kate on sääli, kus selle järele vajadus, tehtud nii-

Prantsuse „Maginot“-joone toetuspunkti (ouvrage) skeem.
Joon. 1.

võrra tugevaks, et see suudab vastu pidada praegusaja tugevamaile pealetungirelvadele.

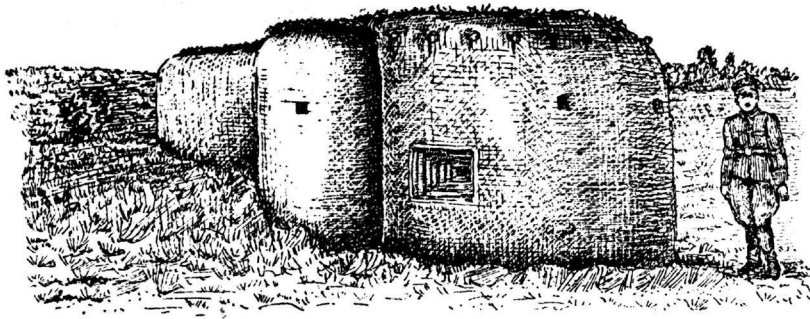
Belgia. Ka Belgia on asunud viimasel ajal intensiivselt oma idapiiri kindlustamisele. Ehitusviisilt on enamik Belgia piirikindlustusi rajatud üldiselt samule põhimõttele nagu „Maginot“-joone piiriäärse võotme kindlused, kujutades endist väikesi, kuid sügavusse järgustatud kaitseehitisi. Tugevuselt ei küüni need Prantsuse omadeni, sest seda ei võimalda Belgia majanduslik kandejõud. Tugevamini on kindlustatud Maasi jõe üldjoon, kus endised kindlused Liege ja Namur, eriti esimene, on ümber ehitatud moodseiks toetuspunktideks. Siin on nagu Prantsusmaalgi tugevad kaitseehitised ühendatud maa-aluste käikudega ja laskemoonaning meeskonnavarjendid paigutatud sügavale maa alla.

Endine Tšehhoslovakkia. Rohkem on viimasel ajal ilmunud sõjakirjanduses kirjutisi endise Tšehhoslovakkia piirikindlustistete üle.

Tšehhide piirikindlustised olid ehitatud vastavalt Prantsuse sõjaväe asjatundjate juhatusel ja nagu sakslased tõendavad ei olnud need kaugeltki veel mitte valmis.

Endise Tšehhoslovakkia piirid olid väga pikad, mistõttu ka polnud majanduslikult võimalik ehitada kogu maa-alal sama tugevaid kindlustusi, nagu need esinevad Prantsusmaal. Sakslaste arvates oli Tšehhoslovakkia kindlustistete eesmärgiks võimaldada oma välivägedele niikaua vastu pidada, kuni tema suured liitlased Prantsuse ja Venemaa oleksid appi jõudnud.

Kõige tugevamad olid kindlustised Saksa piiri ääres Böömi- ja Määrimaal, kuna neid Poola piiri ääres leidis vaid üksikutes kohtades ja Rumeenia piiri ääres puudusid kindlustised üldse. Erilist tähelepanu pöörati pealinna Praha kaitsele. Kindlustised olid paigutatud piirist sellasele kaugusele, et vastane ei ulatanud neid oma territooriumilt tulistama.

Endise Tšehhoslovakkia piirikindlustiste kuulipilduja-kaponiir (punker) Engerau juures.

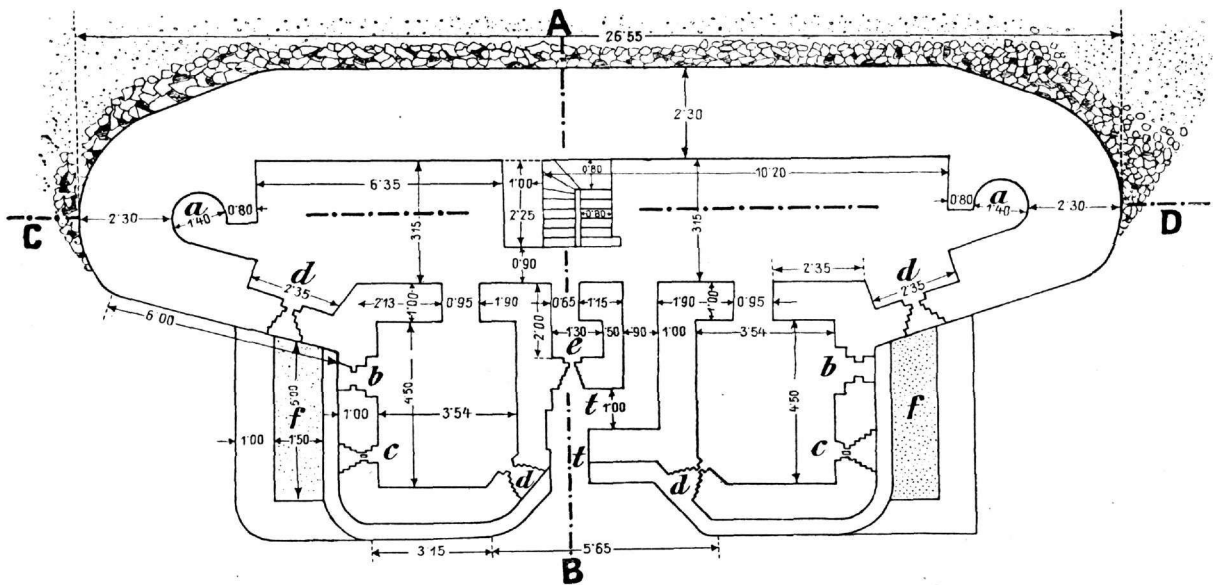
Ehkki kindlustiste vastupanuvõime mitmesugustes piirirajoonides oli erinev, olid need ehitustehniliselt siiski enamvähem sarnased. Peagu kõigis kindlustatud rajoonides esinesid samatüübilised teede- ja tangitõkked, kuulipildujate kaponiirid ja kahekordsed granaadikindlad (kuni 210-mm kahureile) betonehitised soomustornidega. Ülitugevaid täiesti pommikindlaid ehitisi oli vaid mõned üksikud. Piirile lähedaim kindlustiste joon koosnes reast väikesest kaponiirist, nn. „punkritest“ (pikkus 12 m, laius 4 m, kõrgus 2,5 m), mis paiknesid olenevalt maastiku iseloomust 200–600 m vahedel. Punkrite ülesandeks oli flankeerida kuulipildujatulega nende ette pandud tõkkeid. Selliseid kaponiiride ridu paiknes kohati üksteise taga 2–3.

Punkrid, evides kattepaksust vaid 60–95 cm, ei oleks tõenäoliselt suutnud pakkuda

kaitset raskesuurtükiväe tule eest. Ulatudes ise kuni 2,5 m üle maapinna ja olles võrdlemisi halvasti moondatud, oleksid nad olnud võrdlemisi headeks märkideks vastase lameda lendjoonega suurtükide tulele*) (otsesihitmisel). Meeskonna võitlustingimused punkrites olid viimaste väiksuse tõttu väga viletsad. Samuti oli neis teotsetajate juhtimine raske. Öösiti oleks aga nende ülesannete täitmine osutunud veelgi raskemaks (retkede oht).

Ehituselt tugevamad olid juba nn. granaadikindlad ehitised (granatsichere Werke), mis ehitati ohtlikesse piirirajoonesse kuulipildujapesade (punkrite) kõvendamiseks. Need olid kahekordsed betoonvarjendid (tavaline pikkus 26 m, laius 12 m, kõrgus 5–6 m ja katte paksus kuni 2,3 m), millele ülemised korrad olid võitlusruumideks, kuhu olid paigutatud kuulipildujad ja suurtükid, kuna alumistele kordadele olid paigutatud varustuslaod, jõumasinad, kaevud, pesuruumid jne. Need ehitised paiknesid olenevalt maastikuomadusist üksteisest 600–1200 m kaugusel. Igal sellasel ehitisel oli kaks 2–5 laskeavaga soomustorni, millesse oli paigutatud igasse 2 kuulipildujat. See-

*) „Militärw. Mitteilungen“, mai 1939, lk. 363.

Endise Tšehhoslovakkia granaadikindla kaitseehitise põhiplaan:

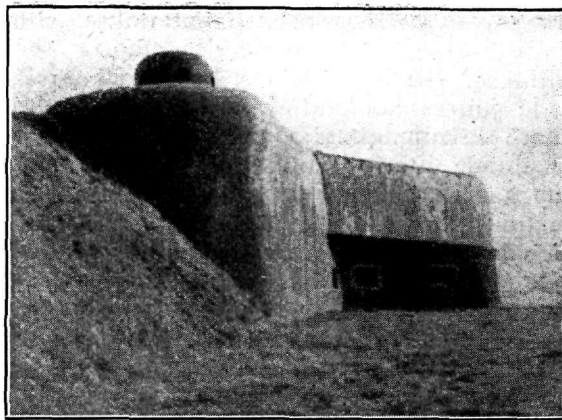
- a — nelja laskeavaga soomustornid (igas 2 klp.); b — soomustatud laskeava tangitõrjekahurile; c — soomustatud laskeava paariskuulipildujale; d — soomustatud laskeava; e — ava sissekäigu tule all hoidmiseks; t — sissekäik.

juures oli tornil frontaalseks tulistamiseks vaid üks laskeava, võrdlemisi väikese laskeväljaga. Flankeerimiseks oli mõlemasse ehitise tiiba paigutatud üks paariskuulipilduja ja üks tangitõrjekahur. Seega kokku oli granaadikindla varjendi relvastis 8 kuulipildujat ja 2 tangitõrjekahurit. Varjendi meeskonna suuruseks arvavad sakslased olevat kuni 40 meest. Ehitusmaterjalina oli kasutatud raudbetooni.

Väga tugevad ja esmaklassilised olid tšehhide tangitõkked, milleks kasutati betoonaluseisse valatud raudteerööpaid, hispaania ratsanikke (raudlattidest valmistatud harkjalad), raudsiile, betoonpalke ja teisi igasuguseid raud- ja betoonmoodustisi.

Saksa kindralmajor v. Brosch-Aarenau arvates *) olid tšehhid rakendanud positsioonide kindlustamisel küll uusi põhimõtteid, ehitades võõtmeina pikkadele rinnetele mitmesuguseid kaitsehitisi. Nende vastupidavust suurtükitulele ja võitlusvõimeid ei hindata siiski kuigi kõrgeks. Ta kahtleb, kas oli otstarbekohane ehitada võrdlemisi tihe-

*) „Militärwissenschaftliche Mitteilungen“, mai 1939, lk. 372—373.

Granaadikindel kaitseehitis Böömimaal.

dalt üksteise kõrvale vähese vastupidavusega punkreid. Õigemaks lahenduseks peab ta mürsukindlate ja üksteisest lahusolevate toetuspunktide ehitamist. Viimaste vahesid oleks võinud kaitsta flankeerivate kiiraskahurite tulega, kuna öösisst valvet oleks võidud teostada toetuspunktidesse paigutatud helgiheitjatega.

P. R.

(Järgneb.)

Taktika alalt.

Sildade ettevalmistamine purustamiseks.

Sildade purustamist võib teostada kas põhjalikult või osaliselt.

Põhjalik purustamine saavutatakse kõikide tugevate ja iga toevahe pealisehitise purustamisega. Silla osalisel purustamisel purustatakse ainult osa tugesid ja pealisehitisi kahel pool purustatavaid tugesid või purustatakse ainult pealisehitisi.

Silla pealisehitise purustamine nõuab sageli vähem aega ja lõhkeainet kui tugevate purustamine, kuid püsima jäänud toed hõlbustavad silla kordaseadmist.

Mõnikord on kasulik valmistada ette algul silla osaline purustamine ja alles teises järjekorras asuda tema põhjaliku purustamise ettevalmistamisele. Sellane töökorraldus võimaldab tarbe korral sild purustada vähemalt osaliselt, kui põhjalikuks purustamiseks algul ei jätkuks aega või abinõusid.

Sillatugevate purustamine on soodne siis, kui laengukambriid (miinitorud) on tehtud tugevedesse juba silla ehitamise ajal. Õhematesse tugevedesse on mõnel juhul valmistatud laengupesad, mis asetsevad

toe külje sees ja kõrgemal veepinna kõrgeimast seisust.

Laengukambrite (miinitorude) või laengupesade avad on harilikult suletud metallkaanega või moondamise otstarbel kinni müüritud. Kinnimüüritud kohad leitakse kõla järgi, koputades vasaraga toe seintele. Suurematesse laengukambritesse viiakse laengud tööliste poolt, vähematesse — miinitorudesse — laengud lastakse alla kõite või traatide abil. Laengu peale asetatakse tope mullakottidest.

Kui sillatoes laengukambriid või laengupesad puuduvad, siis tehakse need tööriistade ja vähemate lõhkeainelaengute abil. See töö nõuab tavaliselt palju aega.

Silla purustamiseks tarviliku lõhkeainehulga täpne määramine ja vajalike üksikute laengute kaalu arvutamine ning laengute koostamine võib toimuda ainult silla täpsete jooniste järgi või pärast sillaosade üksikasjalikku mõõtmist silla luurel.

Kui aega vähe ja sillatugevedes laengukambriid puuduvad, siis purustatakse silla pealisehitisi üksikute koondatud laengutega

(20—40 kg PIL), mis paigutatakse silla pealisehitise tähtsamatele osadele ja seal õhitakse. Näiteks kivi- või betoonkaarsildade juures koondatud laengud asetatakse kaare kiirule (harijoneele), metall-sõrestiksildade juures seotakse koondatud laengud kas alumiste või ülemiste vööde külge kastides või rüüdesse mähitult. Sääraselt koondatud laengutega purustamine nõuab tavaliselt rohkem lõhkeainet. Lõhkeaine umbkaudne kulu ühe toevahe sõrestiku purustamiseks kahest kohast on 1,5—2,5 kg PIL vastava toevahe iga j. m. peale.

Alati, kui aega on küllaldaselt purustustööde ettevalmistamiseks, valitakse silla purustamiseks laengute asukohad läpsete mõõtmiste ja arvutuste järgi sääraselt, et minimaalse lõhkeaine kuluga oleks saavutatud maksimaalne purustus.

Sõrestik-pealisehitise purustamiseks seotakse laengud vastavate osade külge nii, et kõik laengud, mis on määratud sõrestiku läbilõikamiseks ühest kohast, oleksid ligikaudu ühel tasapinnal ja kokku annaksid tervet sõrestikku läbiiva purustuslõike (PL) soovitas kohas. Purustuslõike joon valitakse kallakuga lähema sillatoe poole, et sõrestik langeks pärast purustamist takistamatult.

Kuna sõrestiku osade paksus on suurem toevahe keskkohal ja väiksem tugevade läheduses, siis sõrestikku on kasulik purustada mõne meetri kaugusel tugevdest.

Purustades pealisehitist ainult ühest kohast, valitakse purustuslõike lähemal kinnisele alusele (joonis 1 ja 2).

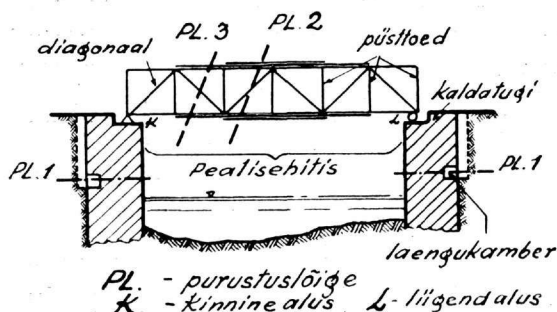
Metall-sõrestiksildade purustamisel (joon. 1 ja 2) purustuslõige nr. 1 annab mõjuvama tagajärje, sest kaldatugevde laengukambrisse paigutatud laengud purustavad kaldatoed ja pealisehitis langeb alla. Silla parandamisel on vaja ehitada uued kaldatoed ja pealisehitis. Purustuslõigete nr. 2 ja 3 juures puruneb ja langeb alla pealisehitis. Lõige nr. 2 nõuab rohkem lõhkeainet kui lõige nr. 3.

Raudteesillal purustatakse ka raudteerööpad või võetakse lahti sillal asetsevate rööbaste sidelapid, sest vastasel korral silla pealisehitise alla langedes võivad rööpad püsima jääda ja võimaldada ületulekut vastase jalameestele.

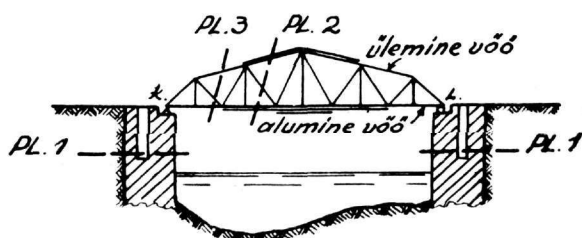
Kivi- või betoonkaarsildade purustamisel laengute võimalusi on näidatud joonis 3.

Sillatoe purustamisel (PL 1) viimane puruneb ja langevad alla temast mõlemal pool asetsevad sillakaared. Ühe kaldatõe pu-

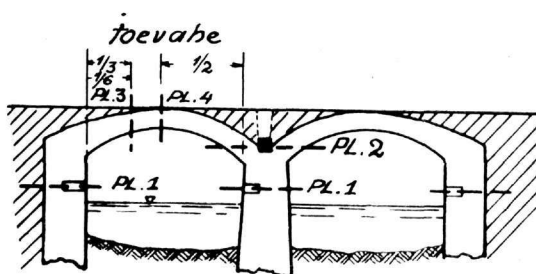
rustamisega puruneb ainult lähem kaar. Laengute paigutamisel toe kohale (PL 2) hävivad mõlemad naaberkaar. Tugevde läheduses ($\frac{1}{3}$ — $\frac{1}{6}$ toevahe pikkusest) paigutatud laengud (PL 3) purustavad suurema osa sillakaarest. Kaare kiirule (PL 4) laengute paigutamine nõuab kõige vähem aega ja lõhkeainet, kuid püstkaarte juures tekitab laeng vaid võrdlemisi väikese ava. Lamedad kaared varisevad sellase laengute paigutuse korral harilikult täiesti kokku.

Joon. 1.

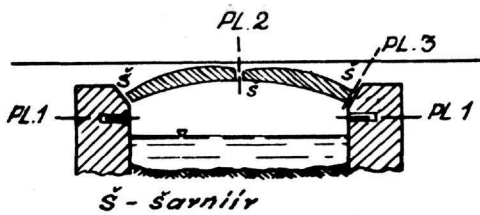
Joon. 2.

Joon. 3.

Šarniir-kaarsildade (joonis 4) juures šarniiri või ühe kaare osa purustamisele ükskõik millises kohas järgneb kogu kaare kokkuvarisemine (PL 2 ja 3). Ühe kaldatõe purustamisega langeb alla ka kaar, mõlema kaldatõe purustamisega hävib terve sild (PL 1).

Silla purustamisel tuleb kõik laengud õhkida üheaegselt, seepärast süütamiseks kasutatakse kas lõhkenööri või elektrilist

Joon. 4.

süüteseadist. Üksteise lähedal asetsevate laengute detoneerimiseks võib kasutada ka detonatsiooni ülekandumist õhu kaudu.

Süütamise kindlamaks tagamiseks varustatakse laengud kahe süüteseadisega nii, et neid oleks võimalik süüdata niihästi lõhkenööri abil kui ka elektrivooluga.

Purustustööde tehnilisteks juhatajateks on pionerihvitserid. Vähemate ning lihtsamate sildade purustamist, abinõude olemasolu korral, peavad suutma juhatada ka teiste väeliikide ohvitserid.

Purustamisel lõhkeainete abil kasutatakse tavaliselt tööjõuna pionere, kellele tarbe korral määratakse abiks lisatööjõudu teistest üksustest.

Purustustööde julgestamist teostavad pioneriosad nende koosseisus olevate automaatrelvadega. Kui selleks pionerijõude ei jätku, siis määratakse vastav julgestusosa teistest üksustest.

Vastase soomusmasinate (luure) ootamata lähenemist purustatavale sillale takistatakse passiivsete tōketega; suletakse sillaeelne tee raidtōketega, terastraatspiraalvōrkudega, tt-miiniudega jne. Neid tōkestusi valvatakse ja hoitakse purustustōid julgestava osa automaatrelvade tule all. Tarbe korral jätakse teedel tōkkesse suletavad avad oma osade läbipääsuks.

Silla purustamiseks vajalik purustusmeeskond on tavaliselt üks jagu kunj üks rühm. Suuremate sildade purustamiseks on vajalik rakendada tugevamaid jõude.

Purustuse ettevalmistamiseks ja purustuse teostamiseks jaotatakse purustusmeeskond tōkondadesse. Purustuse ettevalmistamine:

- vastava tōjõu, tōriistade ja materjalide koondamine tōkohaale;
- julgestuse korraldamine vastase maa ja õhuluure vastu;
- vastase soomusmasinate vastu sillaeelsete tōkestuste valmistamine ja nende vahetu kaitse;
- laengute valmistamine ja kohaleasetamine: terbe korral laengukambrite

ja laengute kohaleasetamiseks abinõude valmistamine;

- süüteseadiste valmistamine ja kohaleasetamine.

Purustustööde ettevalmistamine peab toimuma moondatult, et mitte paljastada vastasele enneaegselt meie kavatsusi ja eelseisvat tegevust.

Lõhkeainelaengud asetatakse kohale kas aegsasti või vahetult enne õhkimist, viimasel juhul purustustōide kōsus määratakse laadimiskōsu andja ja tingimused, milledes laadimiskōsku võib anda.

On sild purustamiseks ette valmistatud, jätakse süütamiseks kohale s ü ü t e - t ö ö k o n d (ohvitser või allohvitser ja 2—4 pioneri), kes valib enesele kildude ja õhusurve eest varjatud asukoha, kuhu ta varjule jookseb pärast lõhkenööri süüteseadise süütamist või kust ta teostab laengute süütamist elektriga (süütejaam).

Süütamise teostamiseks määratud tōkonna vanem varustatakse kirjaliku juhendiga (purustuskava), milles on ära tähenatud, kelle käsul või mis kella ajal purustamine teostada ja mida teha siis, kui vastane ootamatult ülekaalukate jõududega ähvardab vallutada purustamisele kuuluvat silda enne purustamiskōsu saabumist.

Purustuse teostamisest ja tagajärjest (ufatusest) kannab tōkonna vanem ette viivitamatult purustuskōsu andjale ja oma vahetule ülemale.

Sildade luure ja purustuskava.

Lõhkeainete, süütevahendite, tōriistade, tōjõu ja purustuse ettevalmistamiseks tarviliku aja ning võimaluste kindlaksmääramiseks on vajalik luurega selgitada:

- kuidas teostada purustuse ettevalmistamise julgestust ja millised on tōkete loomise võimalused sillaeelsele tee (maastikule);
- silla pealisehitise ja tugevade konstruktsioon; laengukambrite ja teiste laengute kohaleasetamist soodustavate seadiste olemasolu;
- silla purustamise viis, kas hävitada sild tōriistade abil, põletamise teel või lõhkeainetega; purustuslōiked lõhkeainetega purustamisel;
- laengute kohaleasetamiseks, kinnitamiseks ja toppeks vajalike materjalide ja abinõude ning lisatōriistade saamise võimalused kohapeal;
- süüte-tōkonna varjumiskoht ja süütejaama asukoht;
- purustuse võimalik tagajärg (ulatus).

Luureteatisele lisatakse juurde selgitavad skeemid ja ettepanek silla purustamiseks vajalike lõhkeainete, süüteabinõude, tööriistade ja materjalide kohta ning purustuse ettevalmistamiseks tarviliku tööjõu ja aja arvestus.

Luure tulemuste järgi koostatakse lõplik silla purustuskava.

Purustuskava sisaldab tavaliselt järgmisi punkte:

1. Ülesanne. Kelle käsul või millal õhkimine teostada (täpne kellaaeg)? Kas purustus- või süüte-töökond võib teostada õhkimist oma äranägemise järgi siis, kui vastane ootamatult ähvardab vallutada silda?

2. Kuidas ja kes julgustab purustuse ettevalmistamist?

3. Side küsimus õhkimiskäsu andjaga.

4. Silla purustamisviis (skeemil näidata purustuslõiked). Purustuse võimalik ulatus.

5. Laengute ja toppe arvutus. Laengute kinnitamine (vastavad skeemid juurde liisada).

6. Süütamisviis ja süüteskeem.

7. Lõhkeaine, süütevahendite, tööriistade ja abinõude vajadused.

8. Tööjõud purustuse ettevalmistamiseks ja teostamiseks.

9. Vajalik aeg purustuse plaanikindlaks ettevalmistamiseks ja kiireks purustamiseks.

10. Süütejaama asukoht (skeem).

11. Purustuse ettevalmistus ja süütemeeskonna järgmised ülesanded pärast kava ettenähtud ülesannete täitmist.

Purustuskava peab olema koostatud nii-võrra põhjalikult, et purustustöökond võiks selle järgi hõlpsasti teostada laengute ja süüteseadete valmistamist, nende kohaleasetamist ja silla purustamist. Kuid purustuskava puudumine ei tohi olla takistuseks silla purustamistööde ettevalmistamiseks.

E. Kv.

Taktikalise ülesande nr. 9 lahendus.

Jalaväerügement jõe kaitsel.

Rügil 30. olukorra hinnang.

I. Ülesanne.

Tegevuse iseloom vastasesuhtes.

Oma iseloomult rüg. ülesanne on kaitse organiseerimine ettekavatsetult. Kaitse organiseerimine toimub jõe taga. Viimane kui looduslik tõke soodustab rüg. edaspidist tegevust positsiooni kaitsmisel.

Piirid ruumis.

Kaitselõigu laius on 7 km. Arvesse võttes, et kaitse organiseeritakse jõe taga ja et jõe ületamise katseid (nagu see hiljem selgub) vastase poolt on oodata eeskätt vaid ca 4-km rindel, siis antud juhul ei saa määratud kaitselõiku laiaks lugeda.

Piirid ajas.

Lahinguvalmis oleku aeg on õppe-eesmärgil jäetud brigüli käsus lahendamata. Millal rüg. võib olla lahinguvalmis, s. t. millal võib saada säärane seisukord, et relvad on kohale asetatud ja neile tuleülesantud ja side on loodud?

See aeg selgub meile alles siis, kui oleme analüüsinud rüg. valmisolekut ülesande täitmiseks.

Rügemendi osa manöövri tervikus.

Rüg. asub kaitsele brigaadi koosseisus, sulgedes vastasele neid suundi, mis on brigaadi lõigus tähtsamad ja mille kaitseks brigül on otsustanud koondada oma jõudude enamiku.

Erilised nõuded.

Eriliste nõuete hulka kuulub nõue luua sillapead raudtee- ja maanteesilla kaitseks. Arvesse võttes, et rüg. peab asuma kaitsele jõe läänekaldale 7-km lõigus, saab ta sillapea loomiseks välja panna kõige rohkem ühe pataljoni, teda tarbe korral kõvendades. Ühe pataljoni poolt loodud sillapea ei või asuda liiga kaugel ees, ja seepärast ei saa nõuda, et ta kaitseks sildu mõjuva suurtükitule eest; küll aga saab nõuda, et ta kaitseks sildu rk-tule eest ja haaraks endasse lähemad jõe idakaldal olevad srtv. vaatluspunktid.

Ühe pataljoni eraldamine sillapea loomiseks võtab rügemendilt võimaluse moodustada nimetamisväärseid varusid. Rügemendil puuduvad varud niikaua, kuni sillapea-pataljon ei ole saanud käsku sillapeapositsiooni mahajätmiseks ja ei ole taandu-

nud jõe läänekaldale. Ja kui see pataljon peaks jõe idakaldal hävima, siis rügement võib jääda lootma vaid brigaadi varule (ratturipat.), mille kohalejõudmist on oodata alles homme kella 1000—1200 paiku.

Üteldust järgneb, et:

- esijärgupataljonide varud tuleb jätta kohalike varudena vahetult rügüli käsutusse, et tagada tarbe korral nende tegevusse rakendamist kokkukõlas rügemendi kui terviku huvidega;
- pataljoni varud tuleb võimalust mööda asetada niivõrra lähestikku üksteisele, et oleks tagatud võimalus nende tegevusse rakendamiseks ühiseks aktsiooniks ühes või teises suunas, kui see vajalikuks osutub.

N a a b r i d.

Rügemendist paremal asub kaitsele XIX Br. 25. Rüg., vasakul — XX Br. koosseisu kuuluv 17. Üpat. Viimane asub kaitsele samuti jõe taha, kuid sillapead ei loo.

Naabrite olemasolu tõttu rüg. tiivad on kaetud.

II. Oma jõud.

Jõudude koosseis ja lahinguväärtus.

Rüg. on orgaanilises koosseisus. Juurde on antud üksik rk-kompani. Otsetoetuses on üks kergegrupp ja üks kerge soomusrong. Peale selle brigaad võib toetada rüg. tegevust kolme raskepatareiga br. üldtegevuse suurtükiväest. Kokku seega seitse patareid.

Rüg. on alles mobiliseeritud. Seega meeskond on ilma lahingukogemusteta.

Meestel on seljataga ca 40-km öine rännak. On selge, et mehed, kes pole veel rännakutega harjunud, on väsinud ning vajavad puhkust.

Jõudude valmisolek ülesandete täitmiseks.

Kella 0600-ks rüg. on asunud puhkusele Nõo jaama, Peetri—Peenuja as. vahelisse rajooni. Tekib küsimus, kas puhkus katkestada ja asuda kohe kaitse organiseerimisele või lasta meestel 3—4 tundi puhata, vahepeal teostada juhtide (rühmüliid s. a.) luure maastikul, anda ülesanded ja alles 3—4 tunni möödumisel lasta pataljonidel liikuda oma positsioonide rajooni?

Näib, nagu tuleks valida teine lahendus, sest mehed on väsinud. Aga kas see on antud olukorras otstarbekohane?

Ülekaalukate jõududega pealetungiv vastane oli umbes 2 tundi tagasi jõest 12—14 km kaugel, ja ei ole kindel, kas 5.

Rarüg. suudab oma ülesannet täita nii, et vastane enne õhtut ei jõua jõe joonele välja.

Järelikult tuleb puhkus katkestada, et võimalikult kiiremini olla lahinguvalmis.

Praegu kell on 0700. Meestele on toit juba välja antud. Pataljonid võivad alustada liikumist ootepositsioonidele: I ptl. — L a a n e k ü l a s t läänes olevasse metsa, II ptl. — P e e t r i küla rajooni ja III ptl. — R o h u a s., V e s k i m ä e t. rajooni. Liikuda on keskmiselt 3—5 km. Pataljonid võivad alustada liikumist umbes kell 0730—0800 (olenevalt sellest, kui kiiresti jõuab neile anda vastava käsu). Kell 0830—0900 on nad kohal. Selle aja jooksul toimetab rügüli patüülidega ja teiste asjaosaliste juhtidega maastikul luuret, võtab otsuse ja annab neile esialgse suulise käsu.

Kella 0900—1200 käib maastikul luure ja ülesannete andmine pataljonides, kompanites ja rühmades ning kell 1200 võib rügement olla lahinguvalmis. Grupp saab lahinguvalmis samal ajal. Brigaadi üldtegevuse suurtükiväe toetust võib oodata kella 1700—1800 paiku. Soomusrongide toetust saab alles siis, kui 5. Rarüg. on taandunud jõe läänekaldale.

III. Maastik.

Üldiselt on maastik rüg. kaitsele võrdlemisi lahtine, kaetud üksikute metsatukkadega, künklik, moodustab suuri tule-ruume. Niisugune maastik üldiselt soodustab kaitsetegevust, pakkudes häid võimalusi tulesüsteemi loomiseks.

Rügemendi löiku läbivad idast läände Tõrma, Rõngu raudtee ja Holbre, Kõrve maantee. Mõlemad kokku moodustavad tähtsa operatiivsuuna.

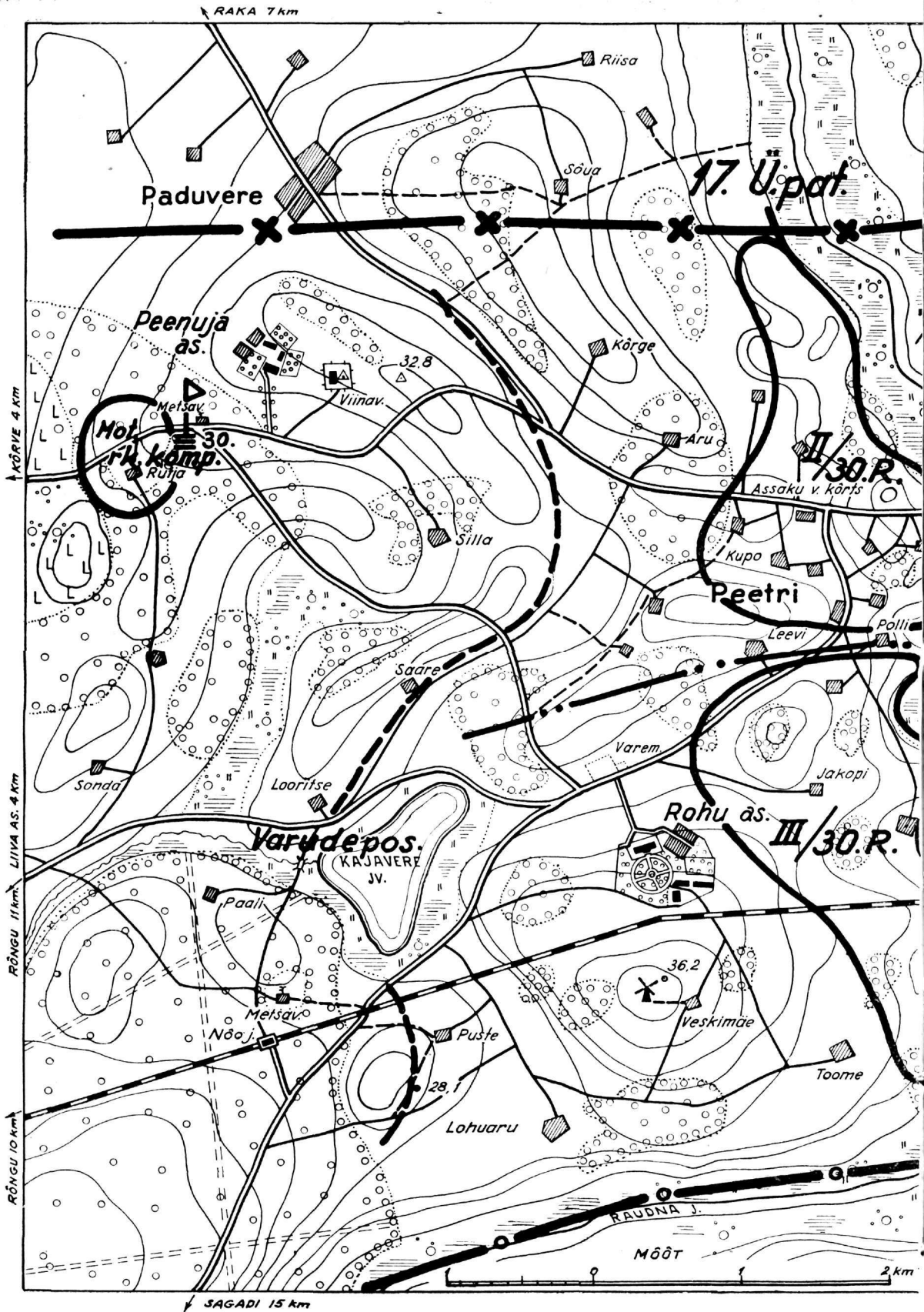
Põhjast lõunasse rüg. löiku läbib Raudna jõgi. Rüg. parempoolse piirjoone kohal jõgi pöörduv läände, soodustades rügemendi parema tiiva kaitset.

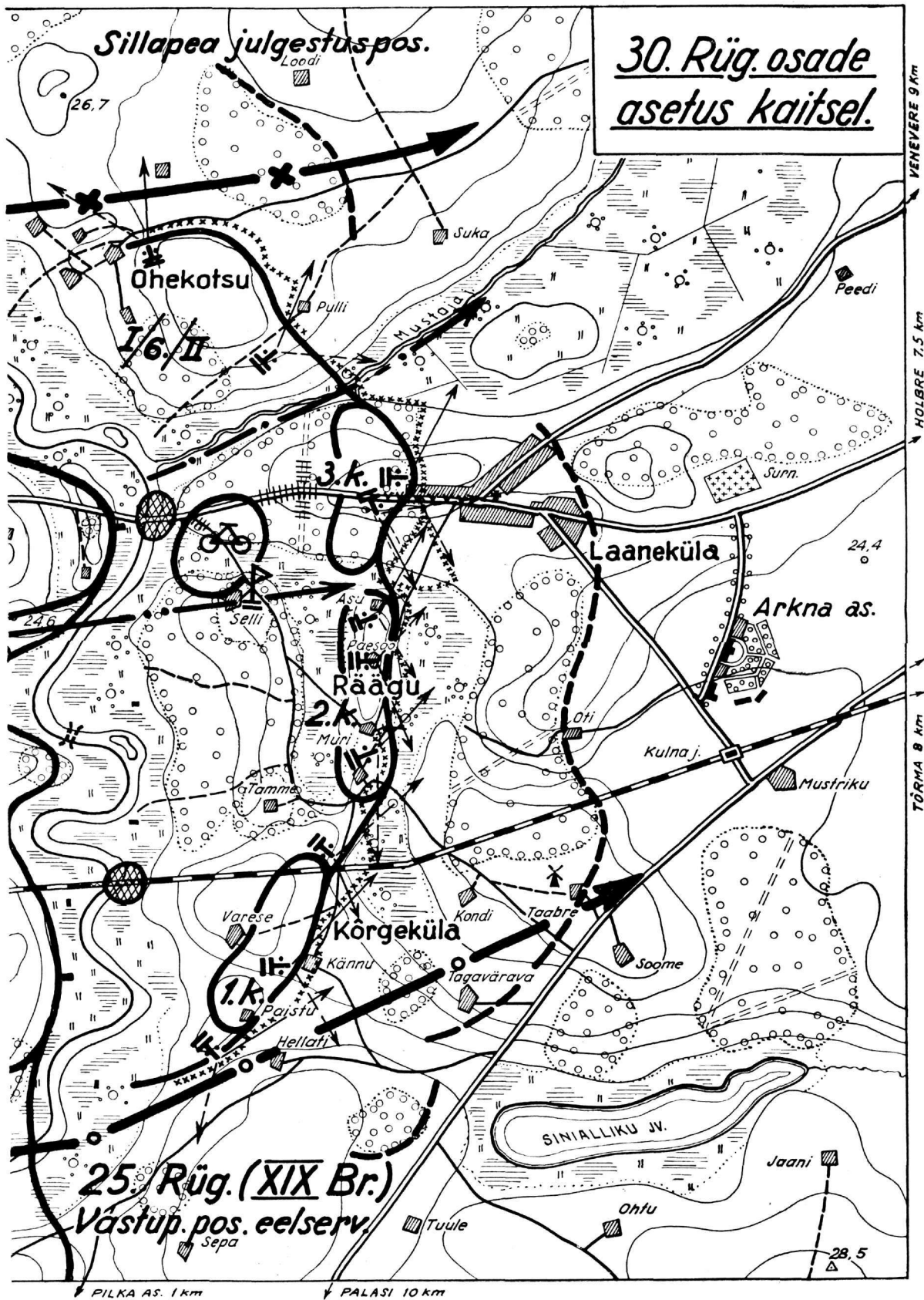
Jõgi on võrdlemisi kääruuline; jõe laius 70—120 m; jões koolmeid ei ole. Seega on ta vastasele tõsiseks takistuseks.

Jõgi jaotab maastiku rüg. lõigus kahte ossa:

Idapoolne osa on madalam ja vähem künklik. Kaitsele võrdlemisi keskel väärib tähelepanu suurte metsatukkadega kaetud ala, mis ulatub peagu kuni jõeni ja on sobiv ujuvabinõude varjatult kohaletoimetamiseks. Viimast võimaldab ka Mustoja jõgi.

Näib, et kõne all olev ala, alates Ohekoitsu külast lõuna pool olevast metsatukast (s. a.) kuni Varesse künkani (v. a.),

Sillapea julgestus pos.

30. Rüg. osade
asetus kaitsele.

VENEVERE 9 km

HOLBRE 7.5 km

TÕRMA 8 km

26.7

Ohekotsu

I/6. II

Suka

Pulli

Mustala

Peedi

Sunn.

3. k. II

Laaneküla

24.4

Arkna as.

24.6

Selli

Paesoo

Räägu

2. k. II

Tammes

Kulna j.

Mustriku

Varese

Kõrgeküla

Kondi

Toabre

Soome

Kännu

Paistu

Tagavärava

Hellati

SINIALLIKU JV.

Jaani

25. Rüg. (XIX Br.)
Västup. pos. eelserv.

Sepa

Tuule

Ohtu

28.5

PILKA AS. 1 km

PALASI 10 km

kujunebki selleks rajooniks, kus vastane võib ette võtta jõe forsseerimise katseid. Lõigu tiibadel seda karta ei ole, sest maastik on seal lage.

Üteldust välja minnes tuleb järeldada, et rügemendi kaitse raskuspunkt kujuneb välja Peetri küla ja Rohu as. rajoonis.

Sillapea loomiseks on olemas kaks joont, mis võivad kõne alla tulla sillapea-positiooni eelservana:

— esimene, kaugem joon, mis haarab endasse Taabre kõrgendiku, Taabre t. ja Laaneküla vahel oleva metsa, Laaneküla ja läheb sealt Ohekotsu kõrgendiku peale välja;

— teine, lähem joon: Paistu t., Varesetalu, Räägu küla (seljandik), sellest põhja pool olev metsatuka lääneserv, Ohekotsu kõrgendik.

Esimene joon on võrdlemisi kaugel. Eespool nägime juba, et me ei saa sillapeaga liiga kaugemale minna. Seepärast tuleb kõne alla eeskätt lähem joon.

Teise (lähema) joone pikkus on 6,5 km. See on ühele pataljonile natuke siiski palju. Tuleb nähtavasti Ohekotsu rajoon sillapea-pataljonile välja jätta ja seal organiseerida toetuspunkt ühikuga, mille võib anda vasakpoolne esijärgupataljon. Talitades niiviisi, lühendame sillapea-pataljoni rinnet ca 1,5 km võrra. Pataljonile jääb seega 5 km. Ka see on veel palju. Muud ei jää enam üle, kui sillapea-pataljoni millegagi kõvendada. Kõne alla võivad tulla kas üksik rk-kompani või siis ratturikompani. Rk-kompanit on parem kasutada rüüli liikuva tulevaruna. Jääb järelikult ratturikompani.

Suurtükiväe alalised tulepositsioonid jäävad sillapeast veidi kaugemale. Seepärast suurtükivägi peab asuma ajutistele tulepositsioonidele ettepoole selliselt, et mõjuv suurtükiväe tuletoetus oleks sillapeale igati garanteeritud. Sillapea toetamiseks srtv. tulega võib hästi kasutada ka soomusronge.

Läänepoolne osa maastikust on üldiselt kõrgem, künklikum, aga seejuures lahtisem. Vastupanupositsiooni eelserv kujuneb välja võrdlemisi lähedal jõe joonele.

Jõe joneest lääne poole tõuseb maastik kuni Veskimäe t., Rohu as., Leevi t., Aru t., Kõrge t., Sõua t. jooneni, kus esineb põhjast lõunasse kulgev kungaste rida, mis võib kõne alla tulla kui esijärgu pataljonide tagaserv. Veskimäe kungas on domineeriv. Selle käes hoidmine sulgeb vastasele raudtee suuna ja mõjutab osaliselt vastase tegevust ka Peetri küla rajoonis.

Tähendatud kungaste reast lääne poole näeme rea ühtlase kõrgusega seljandikke ja künkaid, milledest tuleb välja tõsta Looritse t., Saare t., Silla t., kõrgusp. 32,8 joonel olev seljandik, mis pakub häid võimalusi rü. varude positsiooni organiseerimiseks*), et tõkestada jöest ületunud vastase edasiliikumist raud- ja maantee vahelises rajoonis. Varude positsiooni loomilikuks jätkuks lõuna poole osutub Nõo jaama rajoonis oleva metsa ida serv ühes Puste künkaga.

IV. Vastane.

Halvemal juhul võib vastane sillapea ette jõuda kell 1200—1300. Rügement on seks ajaks küll juba lahinguvalmis, kuid positsiooni kindlustamise tööd siis alles algavad. Et sillapea-positiooni saaks võimalikult kiiremini kindlustada, tuleb siin rakendada tegevusse brigaadi poolt antavad eratöölised ja br. pi-rühm. Samuti tuleb siin ehitada traattökkeid, kasutades selleks materjali, mis täna brigaadi pi-laost välja antakse. Mujale traattökked ehitada ainult siis, kui materjali üle jääb.

Kui läheb kõik nii, nagu loodetakse, s. t. kui rarügemendil läheb tõesti korda vastast kuni õhtuni kinni pidada, siis vastase organiseeritud kallaletungi sillapea likvideerimiseks võib oodata mitte enne homme hommikut. Kui temal läheb korda sillapea likvideerida, siis ta võib ette võtta jõe forsseerimise katse, kuid igal juhul jällegi mitte enne ülehomme (13. sept.) hommikut.

Rügil 30. otsus.

Võetud lõplikul kujul
11. sept. kella 0830 paiku
ku maastiku luurel.

I. Muljevastasest.

Vastane on pealetungil.

Kui 5. Rarüg. suudab täita temale pandud ülesannet, siis enne homme hommikut ei ole vastase organiseeritud kallaletungi sillapea vallutamiseks oodata. Jõe forsseerimise katset säärasel juhul vastane vististi enne ülehomme hommikut ei tee.

Halvemal juhul vastase esiosad võivad luua sillapeaga kontakti juba täna kella 1100—1200 paiku.

*) Et rügemendil praegu varusid ei ole, siis see ei tähenda, et varude positsioon võib jääda kindlustamata. Varude positsiooni kindlustamiseks rakendatakse eratöölised. See sünnib muidugi hiljem, siis, kui sillapea-positiooni kindlustamise tööd on lõpetatud.

II. Manöövri idee.

Rügement asub kaitsesele jõudude enami- kuga kaitselõigu keskosas ja loob sillapea Paistu t., Varese t., Räägu küla, Laanekülalt läänes oleva metsa ja Ohokotsu künka üldjoonel.

Vastupanupositsiooni esiserv: Raudna jõe läänekallas.

Vastupanupositsiooni tagaserv: Veskimäe t., Rohuas., Leevi t., Aru t., Kõrget. üldjoon.

Rüg. varude positsiooni esiserv: kõrgusp. 28,1, Looritset., Saare t., Silla t., kõrgusp. 32,8 üldjoon.

III. Jõudude jaotus ja ülesanded.

1) Esijärgus alates paremalt III ja II ptl. Piirjoon vt. skeemil. Sillapeaks I ptl. Varus 12. üksik rk. kompani.

2. III ptl. + IV si- ja pi-rühm sulgeb vastasele raudtee suuna, hoides selleks oma käes Veskimäe t., Rohuas. rajooni ja pöörates erilist tähelepanu oma kaitselõigu põhjapoolse osa kaitsmisele (põhja pool raudteed). Pataljoni varus üks komp. Rohuasunduses 1 km kirdes olevate metsatukkade rajoonis.

II ptl. + III si- ja II pi-rühm sulgeb vastasele maantee suuna, hoides selleks oma käes Peetri küla rajooni. Sillapea vasaku tiiva kaitses ptl. organiseerib teetuspunkti Ohokotsu künka rajoonis, määrates selleks ühe laskuri- ja kuni ühe rk-rühma. Pataljoni varus üks kompani Leevi, Kupo rajoonis.

Esijärgu pataljoni varude kasutamine minu eriloal.

I ptl. + ratturikompani, II si-rühm ja raskerelvade kompani organiseerib sillapea, eesmärgiga hoida enda käes raudtee ja maantee silda ja tõkestada vastase lähene- mist jõe.

12. üksik rk-kompani jääb minu varru Peenuja metsav. rajoonis, ülesandega: a) olla valmis väljasõiduks vastupanupositsioonile, eesmärgiga toetada kas II või III ptl. tegevust; b) valmistada ette tõkkesildad varude positsioonil: ühe rühmaga kõrgusp. 28,1 rajoonis ja kolme rühmaga Saare t., kõrgusp. 32,8 vahelises rajoonis.

Varude positsioonile asumine minu erikorraldusel.

3) Suurtükivägi. XXX K. gr. korraldab oma tegevust nii, et tema saaks toetada sillapead Mustriku t., Arkna as., sellest põhjas oleva Suru ja Ohokotsu külast 2,5 km kirdes oleva metsa edelaserva

jooneni kõigi kolme patareiga ajutistelt tulepositsioonidelt. Peale selle sillapead toetab veel k-soomusrong ja brig. üldtegevuse suurtükivägi kolme raskepatareiga.

Suurtükiväe jaotus vastupanupositsiooni kaitsmisel:

— otsetoetuses — esijärgu ptl. à üks kahuripatarei;

— rüg. üldtegevuses — k-haubitsapatarei ja k-soomusrong.

Suurtükiväe tulede enamik rüg. lõigu keskosas.

Patülid esitavad oma nõudmised suurtükiväe kohta minule täna hiljemalt kella 1200-ks.

4) Rüg. pi-kompül, käsutuses I pi-rühm, brigaadi pi-rühm ja eratöölised, korraldab esmajoones sillapea-positsiooni kindlustamist.

Pärast selle valminemist asub rügemendi varude positsiooni kindlustamisele.

5) Ratsakomando, liikudes Tõrma ja Holbre suunas, loob kontakti 5. Rarüg. osadega, eesmärgiga informeerida mind ees arenevast olukorrast.

IV. Täitmine.

I ja II ptl. alustavad liikumist oma positsioonide rajoonidesse kell 0730, III ptl. kell 0800. Pataljonid ja k-grupp on lahinguvalmis kell 1200.

Pataljonide käsutusse lähevad üksused järgmiselt:

I pataljonile — ratturikompani — Kulna jaama, Arkna as., Laaneküla rajoonis kell 0830; raskerelvade kompani — metsas lääne pool Laaneküla kell 0900.**)

II ptl. — III si- ja II pi-rühm Peenuja metsav. rajoonis kohe.

III ptl. — IV si- ja III pi-rühm Rohuasunduses kell 0830..

V. Vajalikud luureandmed.

Missugused andmed.	Kellelt nõuda.
1) Milline on olukord 5. Rarüg. rindel.	Brigüülilt ja vahetult rarügül 5. rakomando kaudu.
2) Kui suured jõud vastasel näikse teotsevat Tõrma, Rõngu raudtee ja Holbre, Kõrve maantee suunas; jõudude organisatsiooniline kuuluvus?	— do —
3) Milline on olukord naabrite juures.	Brigüülilt, üpatül 17. ja rügül 25.

**) Raskerelvade kompani asus puhkusel II ptl. juures.

Pi-kompüli ettepanek kindlustamistödeks.

Sillapea-positsioon.

1. Sillapea-pataljoni osad kaevavad esi-
algu üksik- või paarislaskuritepesad, vaju-
duse korral neid ühendades ühenduskraavi-
ga omavahel ja tagapool asetsevate varju-
aladega.

Pataljoni osadel oma tööjuga abistada
pionere tökete ehitamisel.

2. Rüg. pi-kompani I rühm ehitab kiir-
tökke 1. ja 2. komp. asetuse ette. Rühm
saab enda käsutusse eratöölised, kes kella
1100 koonduvad järgmiselt:

- R o h u a s. rajoonis 45 inimest,
- A r u metsas (P e e t r i küla juures)
50 inimest,
- L a a n e k ü l a rajoonis 50 inimest.

Pimeduse tulekul rühm ehitab üle
R a u d n a jõe (asukoht vt. kaardil) kiirsilla,
mida vajaduse korral kasutab 2. kompani.
Kiirsilla valveks ja mahavõtmiseks jätab pi-
rühm kompül 2. käsutusse ühe pi-jao.

Tööde lõppedes või vastase survele pi-
rühm ühes eratöolistega koondub rüg. va-
rude positsioonile S a a r e t. metsa rajooni.

3. Brigaadi pi-rühm:

- puhastab 3. komp. asetuse ees laske-
välja,
- raiub sihid automaatrelvade laske-
suundades,
- ehitab üherealise traataia sihtide ko-
hal ja metsaserval,
- ehitab kiirtökke O h e k o t s u rajooni
toetuspunktile ja
- on valmis maantee sulgemiseks raid-
ja miinitöketega L a a n e k ü l a ja
sellest läänes asetseva metsa rajoonis.

Rühm saab enda käsutusse 55 eratöolist,

kes on välja käsutatud kella 1100-ks P e e -
n u ja as.

Pi-rühm ja eratöölised veetakse tööko-
hale brigaadi pi-kompani mootorveokeil.

Tööde lõppedes või vastase survele br. pi-
rühm ühes eratöolistega koondub rüg. varu-
de positsioonile Silla t. rajooni, jättes
kompül 3. käsutusse mootorsaega ja tt-mii-
nidega varustatud pi-jao.

4. O h e k o t s u toetuspunkti osad kasu-
tavad R a u d n a jõe ületamiseks kohapeal
leiduvaid paate.

5. Kindlustamistödega alata hiljemalt
kell 1200.

Vastupanupositsioon.

6. Esijärgupataljonid teostavad oma löi-
kude kindlustamist iseseisvalt. Mõlema pa-
taljoni käsutuses on üks pi-rühm.

Pataljonidel ehitada tt-miinitökked:

- III pat. J a k o b i t. 1,2 km idas ole-
va metsatuka ette jõekääru vahele;
- II pat. maanteesillast 300 m läänes
asetseva kõrgendiku ette jõekääru sul-
gemiseks.

Pi-rühmülid esitavad: pataljoni löikude
kindlustamiskavad täna kella 1300-ks, lisa-
tööriistad ja materjalide nõudmised täna
kella 1700-ks.

Varudepositsioon.

7. Pi-kompülil koos 12. Ü. rk. kompüli-
ga teostada rüg. varude positsiooni luure
(ühele pataljonile) ja esitada selle positsioo-
ni kindlustamiskava täna kella 1830-ks.

Tööriistade ja materjaliga varustamine.

8. Tööriistad ja materjalid toimetatakse
brigaadi veokitel täna kella 1200 järgmiselt:

Kellele	Kuhu	Okastraat tn	Obadused tn	Sille traat tn	tt-miine tk.	Suuri saage tk.	Suuri kir- veid tk.	Traadikää- re tk.	Mootor- saage	Kiirsilla- materjale m
Rüg. pi-kompani I pi-rüh- male	T a m m e t. rajooni . . .	7	0,3	1,5	—	14	80	18	—	70
Brig. pi-rühmale	L a a n e k ü l a metsa ida- servale	6	0,2	0,5	100	6	60	14	1	—
III pataljonile	Nimeta talu, mis 800 m Jakopi t. kagus	2	0,15	—	1400	5	20	6	—	—
II pataljonile	Metsatukk, mis A s s a - k u v. kõrtsist 800 m kagus	2	0,15	—	1500	5	20	6	—	—

M ä r g e: 1. Pi-rühmadel on kaasas rühma suured kantavad ja rühma vooris veetavad tööriistad.
2. Eratöölised on välja käsutatud oma tööriistadega.

P i - k o m p ü l i.

Sildade purustamine 30. Rüg. kaitselõigus.

Brigaadi pi-kompül, saanud käsu sildade purustamise ettevalmistamiseks, saatis välja pi-rühmüid I ja II ühes 2 pi-allohviteriga maastikuautul sildade luurele ning lõi kontakti 30. Rüg. stabüliga, kellelt sai informatsiooni rügüli otsuse kohta kaitse organiseerimiseks R a u d n a jõel.

Luureandmete põhjal koostatud sildade purustuskavad (vt. allpool) võisid valmida umbes kella 0900-ks. Selle järel pi-kompül saatis välja purustuskavades ettenähtud purustusmeeskonnad. Purustamise ettevalmistamiseks väljasaadetud pi-rühmad on motoriseeritud ja kaasas vastaval hulgal lõhkeainet, tööriistu ja muid kavas ettenähtud vajalikke materjale.

Lõhkeainete tagavarade soetamise eest oli brigaadi pi-kompül hoolitsenud juba 10. 09. õhtul, kui sai teatavaks otsus brigaadi

kaitsele asumiseks R a u d n a jõe läänekaldale.

I. Raudna jõe raudteesilla purustuskava.

1. Raudsõrestik-konstruksiooniga raudteesild üle Raudna jõe ette valmistada purustamiseks sellaselt, et silla kasutamine oma osade poolt oleks võimalik kuni silla õhkimiseni.

Õhkimise käsu annab patül III/30. Rüg. kelle KP (vt. kalk.). Vastase ülekaalukate jõudude kallaletungi korral sillale purustusmeeskonnal teostada õhkimine iseseisvalt.

2. Purustuse ettevalmistamise julgestus ja silla vahetu kaitse patül III/30. Rüg. korraldusel.

3. Sillal purustada pealisehitis; purustuslõiked vt. skeem.

4. Laengute arvutus ja paigutus (vt. skeem). (Ristlõike iga cm² peale on võetud 25 g PIL lõhkeainet.)

a) Ülemine vöö:

I	osalaeng	—	$32 \times 1,2 \times 25 = 960$ g	ehk	5	väikest lõhkeainepakukest,
						kokku $5 \times 2 = 10$ " "
II	"	—	$10 \times 3,6 \times 25 = 900$ g	ehk	5	" "
						kokku $5 \times 2 = 10$ " "
III	"	—	$55 \times 3,6 \times 25 = 4950$ g	ehk	25	" "
IV	"	—	$10 \times 2,4 \times 25 = 600$ g	ehk	3	" "
						kokku $3 \times 2 = 6$ " "
V	"	—	$10 \times 1,2 \times 25 = 300$ g	ehk	2	" "
						kokku $2 \times 2 = 4$ " "

Ühe ülemise vöö purustamiseks kokku 55 väikest lõhkeainepakukest.

a) Alumine vöö — nagu ühe ülemisega vöö purustamiseks — 55 v. lõhkeainepakukest.

b) pikitala:

I	osalaeng	—	$40 \times 1,2 \times 25 = 1200$ g	ehk	6	väikest lõhkeainepakukest,
II	"	—	$10 \times 3,6 \times 25 = 900$ g	ehk	5	" "
						kokku $5 \times 2 = 10$ " "
III	"	—	$25 \times 2,4 \times 25 = 1500$ g	ehk	8	" "
						kokku $8 \times 2 = 16$ " "

Ühe pikitala purustamiseks kokku 32 väikest lõhkeainepakukest.

c) diagonaal:

I	osalaeng	—	$12 \times 2,4 \times 25 = 720$ g	ehk	4	väikest lõhkeainepakukest.
						kokku $4 \times 2 = 8$ " "
II	"	—	$28 \times 3,6 \times 25 = 2520$ g	ehk	13	" "
						kokku $13 \times 2 = 26$ " "

Ühe diagonaali purustamiseks kokku 34 väikest lõhkeainepakukest.

d) raudteeroopa purustamiseks — 3 v. lõhkeainepakukest.

5. Lõhkeaine vajadus:

4	ülemise vöö purustamiseks	(à 55 v. pak.)	—	220 v. pakukest,
4	alumise " "	(à 55 v. pak.)	—	220 " "
4	pikitala	(à 32 v. pak.)	—	128 " "
4	diagonaali	(à 34 v. pak.)	—	136 " "
4	raudteeroopa	(à 3 v. pak.)	—	12 " "

Kokku . . . 716 v. pakukest.

Silla pealisehitise purustamiseks kahest kohast (kaks purustuslöiget) läheb tarvis 143,2 kg PIL lõhkeainet, sellest harilikke väikesi prismalisi pakukesti (à 200 g) 536 tk. ja detonaator väikesi prismalisi pakukesti (à 200 g) 180 tk.

6. Süütamine — elektriga ja lõhkenööri abil (vt. süüteskeem).

7. Süütevahendite vajadus:

a) elektrivoolu abil süütamiseks: elektrisüतिकuid 22 tk. (nendest 2 tk. süüteparaadi kontrollimiseks); tetrüülkapsleid nr. 8 — 20 tk.; pionerikaablit (paarisjuhet) 300 m; isoleeritud traati süतिकute vaheliseks ühenduseks 60 m; süüteparaate 1 tk.; oommeeter 1 tk;

b) süütamiseks lõhkenööri abil: tetrüülkapsleid nr. 8 — 24 tk.; silindriline detonaatorpakuke 1 tk.; lõhkenööri 120 m; süütenööri 0,6 m.

8. Tööriistade, abinõude ja materjalide vajadus: purustustööriistade ja -abinõude kompl. 1 tk.; käsisaage 4 tk.; kirveid 4 tk.; sidumistraati 1 kera (15 kg); naelu 3" — 6 kg; laudu 2,5 × 20 cm — ca 20 j. m.; redeleid 2 tk.; 10 m pikk. köisi või nõõre — 5 tk.

9. Töö jõud: üks pi-rühm (40 pioneri) töötab kahes grupis. Grupid jaguvad töökondadesse:

- 1-ne töökond (10 pioneri) — valmistab laengud ja kinnitab nad kohale;
- 2-ne töökond (6 pioneri) — valmistab laengu raamid ja sedelid sõrestikosade juurdepääsuks;
- 3-as töökond (4 pioneri) — süütetöökond — valmistab ja asetab kohale süüteseaded, korraldab süütejaama ja teostab õhkimiskäsu.

10. Aeg: 2,5 tundi. Silla kiireks purustamiseks paigutatakse purustus-ettevalmistamistöõde ajaks mõlema ülemise vöö kohale väikeste prismaliste lõhkeainepakukestega täidetud lõhkeaine komplekti kast (lõhkeainet 21 kg) ja hoitakse valmis kaks hari likku süüteseadist tarbe korral nendest kastides asuva lõhkeaine süütamiseks.

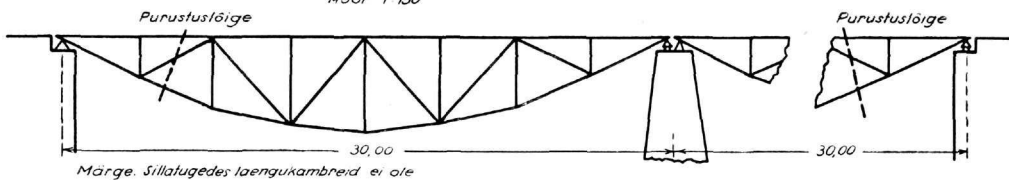
11. Süütejaama asukoht: ca 250 m sillast edelas asetsev küün.

12. Purustusmeeskonnal pärast ülesande täitmist koonduda Peenujaas.

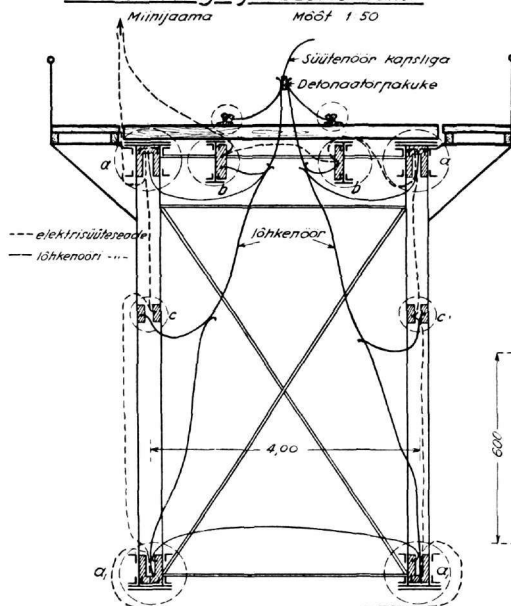
P i - k o m p l.

RAUDTEESILD RAUDNA JÕEL.

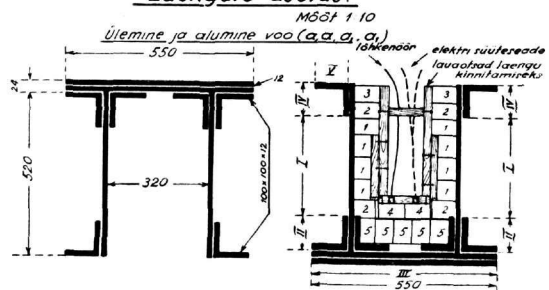
Külqvaade
Mõõt 1:150

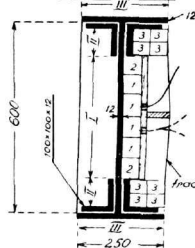
Purustuslöige ja süüteskeem.

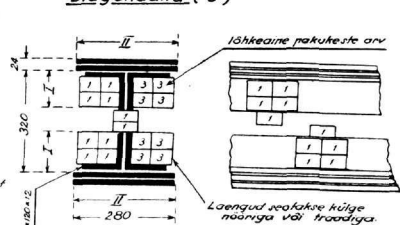
Laengute asetuse.

Pikitala (b)

Diagonaalid (c)

II. Raudna jõel Peetriküla rajoonis asetsev maanteesillapurustuskava.

Vt. skeem lk. 718.

1. Raudbetoon maanteesild ette valmistada purustamiseks sellaselt, et sild kuni õhkimiseni oleks oma osadele liikumiseks vaba.

Õhkimise käsu annab patül II/30. Rüg., kelle KP (vt. kalk.).

Vastase ülekaalukate jõudude kallale tungi korral sillale purustusmeeskonnal teostada silla õhkimine iseseisvalt.

2. Purustuse ettevalmistamise julgestus ja silla vahetu kaitse patül II/30. Rüg. korraldusel.

3. Sillal purustada mõlemad toed. Laengukambrid on tugesed, nad asuvad diagonaalselt ülevalt alla selleks, et laengute õhkides sillaplaat ja kaar kalduksid küljeli ja langeksid alla.

4. Laengute arvutus: $L = 1,5 \text{ gr}^3$; toe müüritise vastupanu kordaja $g = 4$; purustuse raadius $r = 2 \text{ m}$; $L = 1,5 \times 4 \times 2^3 = 48 \text{ kg}$ PIL lõhkeainet; toppe pikkus 1 m on küllaldane. Laengu mõõded: $42 \times 32 \times 25 \text{ cm}$ (5 kihti à 48 serviti asetatud v. pakukest). Laenguks vaja väikesi PIL lõhkeainepakukesti: harilikke 180 tk. ja detonaator 60 tk.

5. Lõhkeaine vajadus: Mõlema toe purustamiseks (6 laengut) läheb tarvis PIL lõhkeainet: $48 \text{ kg} \times 6 = 288 \text{ kg}$ ehk 1440 väikest pakukest. Sellest harilikke 1080 tk. ja detonaator 360 tk.

6. Süütaimine: elektriline süüteseade dubleeritud lõhkenõoriga (vt. skeem).

7. Süütevahendite vajadus: kapsleid nr. 8 — 16 tk., elektrisütikuid — 6 tk., pionerikaablilt (paarisjuhet) 300 m, isoleeritud traati vahetükkeks 30 m, lõhkenõöri 90 m, süüteaparaate 1 tk., oommeeter 1 tk.

8. Tööriistad ja abinõud: purustustööriistade ja abinõude kandepaun 1 tk.; mullakotte 60 tk.; 5 m pikk. köisi või nõöre 6 tk.

9. Tööjõud: 2 pi-jagu. Süütetöökond — 1 allohvits ja 2 pioneri.

10. Aeg: umbes 1 tund.

11. Süütejaama asukoht: sillast ca 300 m läänes asetsev metsatukk.

12. Purustusmeeskonnal pärast ülesande täitmist koguda Peenu ja as.

Pi-kompül.

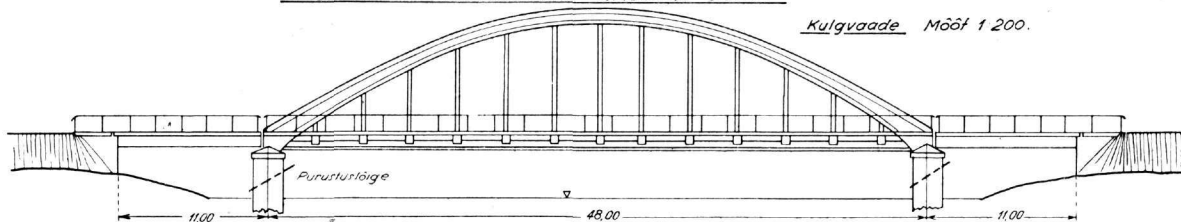
Brigaadi pi-kompül koostab brigaadi kaitseõiguse üldise purustustööde kava, millest ärakiri saadetakse diviisi staabile ja vastavad väljavõtted väeosadele. Allpool on toodud XX Brig. kaitseõiguse purustustööde kava üks võimalik lahendus.

XX Brigaadi kaitseõiguse purustustööde kava. (Kaart 1:50000)

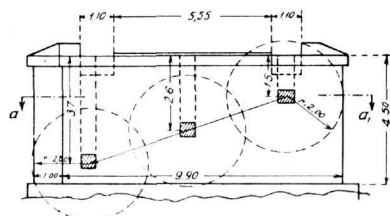
Nr. nr.	Purustatava eseme nimetus ja asukoht	Purustamise viis	Vajalikud purustuse materjalid				Vajalik tööjõud purustuse ettevalmistamiseks				Mis ajaks purustada ettevalmistada	Kes teostab purustuse ettevalmistamise ja õhkimise	Kes teostab purustuse ettevalmistamise ja õhkimise	Kes annab õhkimise käsu	
			Lõhkeaine	Süütevahendid	Pionere		Jalaväelasi	Vajalik aeg purustuse ettevalmistamiseks (nd.)	Kes teostab ettevalmistuse ja õhkimise	Kes teostab purustuse ettevalmistuse ja õhkimise					
					kapslid tk.	õhke-nõör m									õhv. tk.
1.	30. Rüg. lõigus: Raudteesild Raudna jõel; raudsõrestik konstr. 60 m pikk, ühel toel.	Pealischitis purustatakse lõhkeainetega kahest kohast.	144	22	120	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Patül III/30. Rüg.
2.	Maanteesild Raudna jõel. Peetri küla rajoonis (sild on raudbetoonist, 70 m pikk ja kahele toel).	Lõhkeainetega purustatakse kaks tuge, mille tagajärjel langevad alla plaadid ja kaar.	288	6	90	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Patül II/30. Rüg.
3.	17. Ü. pat. lõigus:														
1.															

1) Purustusmeeskond päärib purustuse ettevalmistamist läheb Peenu ja as. Kohale jääb süütetöökond: 1 õhv., 1 a.-õhv. ja 3 pioneri.
2) Purustusmeeskond päärib purustuse ettevalmistamist läheb Peenu ja as. Kohale jääb süütetöökond: 1 a.-õhv. ja 2 pioneri.
Brigaaditüüri

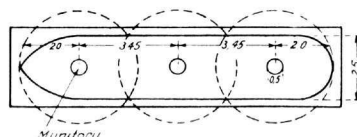
Pi-kompül.

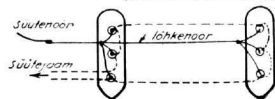
Alustoe kulgvaade Mõõt 1 100

Lõige a-a₁

Suuteskeem

Soomusmasinatest vastavalt kehtivate õppekavade nõuetele.*)

Kapten S. Laks.

II. Soomusmasinate kasutamine.

1. Üldiselt.

Iga soomusmasina tüübi lahinguline kasutamine oleneb suurel määral sellest, millised on tema lahingutehnilised omadused, s. o. liikumisvõime, relvastis ja soomuskate. Üldiselt kõiki soomusmasinaid iseloomustavad järgmised positiivsed omadused:

- soomuskate kaitseb meeskonda olenevalt soomuse paksusest kas suuremal või vähemal määral püssikaliibriliste relvade tule eest, samuti pakub soomus kindlat kaitset mürsukildude eest;
- suur liikuvus ja soomusmasina alaline valmisolek tulistamiseks võimaldab tal kiirelt ja ootamatult rünnata.

Soomusmasinate nõrkadeks külgedeks on:

- soomusmasina meeskond on rasketes tingimustes vaatluse toimetamise suhtes;

- soomusmasin saab edukalt teotseda ainult sellasel maastikul (tank) või teel (soomusauto), mis ei takista tema kiiret manööverimist, s. o. maastik või tee peab olema soodne soomusmasina kasutamiseks;
- soomusmasina relvade mõjuvõime ulatus tulistamisel käigult on väike;
- soomusmasin võib küll vallutada, kuid mitte pidevalt kaitsta vallutatud maa-ala;
- soomusmasin oma mõõdetelt on võrdlemisi suur ja seetõttu on seda eriti liikumisel raske moondada; soomusmasin on heaks märgiks vastase relvade tulele.

Hoolimata neist puudustist, mis eespool märgitud, on soomusmasin siiski väga tõhus relv, kui tema kasutamine toimub osavalt, õiges kohas ja õigel ajal. Soomusmasina võimeid ei tohi üle hinnata, kuid kardetavaks võib olukord kujuneda ka soomusmasinate võimete alahindamisel.

*) Algas vt. „Sõdur“ nr. 28/29 — 1939. a.

2. Soomusautod ja väiketangid (tanketid).

Soomusauto ja väiketank, mis, nagu eespool nägime, evivad võrdlemisi õhukest soomust, on enam-vähem seotud teedega, kuid seevastu evivad suurt liikumiskiirust, on oma omadustelt eeskätt luure- ja julgestusmasinad. Tiheda teedevõrgu olemasolul võivad nad oma kiire ilmumise ja ootamatu ründamisega saavutada suurt edu.

Nii soomusautod kui ka väiketangid teotsevad harilikult rühmadena, mis koosnevad olenevalt tüübist 2—6 masinast. Üksikut soomusautot või väiketanki kasutatakse ainult erandjuhtumel ja siis, kui sellele soomusmasinale on tuletoetus teistelt relvaliikidelt kindlustatud.

Luuret võivad soomusautod ja väiketangid teostada kas iseseisvalt või koos kergete osadega (ratturid, ratsavägi) või jalaväega. Esimesel juhul piirdub luure ainult tee lähema ümbruse vaatlemisega. Soomusmasinad liiguvad teel ühest vaatluspunkti teise üksteise järel kaugustel, mis võimaldavad silmsidet ja vastastikku abistamist tulega. Teotsemisel koos kergete osadega või jalaväega liiguvad soomusmasinad harilikult luure südamik juures, moodustades seal löögijõu, mis tarbe korral ette saadetakse luurpatrullide või piikondade toetamiseks. Jälitamisel kasutatakse soomusautosid ja väiketanke taanduva vastase katteosadest läbimurdmiseks ja liikumisel olevate kolonide ründamiseks ning hävitamiseks. Tee tõkestatud punktidest püüavad soomusmasinad mööduda ringisõitmisega, kasutades selleks kõrvalteid, või kui väljaspool teid on maastik soodne liikumiseks, siis läbides maastiku.

Oma vägede taandumise katmisel teotsevad soomusautod ja väiketangid harilikult varitsemisega. Taandudes ühest varitsemiseks kohasest punkti teise ja tulistades soodsel momendil edasitungiva vastase esiosi, suudavad soomusautod ja väiketangid suurel määral aeglustada ja pidurdada vastase edasitungi ja seega hõlbustada oma vägede tagasitõmbumist. Varitsemisel tulistavad soomusmasinad paigal seistes, mistõttu nende mõjuvõime ulatus on suur ja tuli täpne.

Soomusautosid kasutatakse tihti ka voo-ride, eriti laskemoona vedavate voo-ride konvoeerimiseks. Konvoeerimisel kasutatakse soomusautosid harilikult ühe- või kahekaupa. Viimasel juhul üks soomusautodest liigub normaalselt voo-ri kolonni ees, teine taga. Peale selle võidakse soomusautosid

ja väiketanke kasutada veel muude vähemate ülesannete täitmiseks, nagu sidepidamiseks, patrulleerimiseks jne.

3. Tangid.

Tank on ründamisrelv. Tankide peamiseks ülesandeks on toetada jalaväge kalaletungi läbiviimisel. Hävitades tulega ja pealesõiduga vastase tulepesi ning murdes läbikäike traattõkkeisse, peavad tangid võimaldama jalaväele lahinguväljal edasiliikumist.

Tankide kasutamisel peetakse silmas järgmisi nõudeid:

- tanke rakendatakse tegevusse harilikult ainult sellasel maastikul, mis võimaldab neile vaba manööverimist lahinguväljal; soised maa-alad, metsad, mürskudega purustatud maastik jne., ei ole kohased tankide kasutamiseks, sest sääli tangid ei saa arendada vajalikku liikumiskiirust;
- tangid saadetakse tegevusse võimalikult suurearvuliselt, mis on vajalik selleks, et kaotused tankides ei põhjustaks neile antud ülesande mitte-täitmist;
- tankide rünnak peab olema tihedasti kokkukõlastatud jalaväe ja suurtükiväe tegevusega; see seisneb selles, et tankide ja jalaväe edasiliikumine ning vastastikune toetamine ühelt poolt ja suurtükiväe avamine, ülekandmine jne. teiselt poolt toimub kindla kava kohaselt;
- tangid rakendatakse tegevusse nii, et antav löök tuleks vaenlasele ootamatult.

Seega, eestoodut kokku võttes, võib ütelda, et tankide rünnakut võib oodata eeskätt enam-vähem lahtisel tugeva pinnasega maastikul, et tangid ründavad harilikult suurema või vähema massina (ešeloneerituna sügavusse, s. o. mitme tangilaine näol), et nendega koos ründab ka jalavägi suurtükiväe saatel ja et tankide rünnakut püütakse sooritada ootamatult (harilikult varahommikul või kasutades suitsukatteid).

Enne rünnakut tuuakse tangid võimalikult lähemale jalaväe kalaletungi lähtealusele; tankide liikumine lähtealusele toimub harilikult pimeduse kattel, s. o. öösi. Tankide liikumise müra summutatakse tulistamisega suurtükkidest, kuulipildujaist jne. Rünnakul tangid sõidavad harilikult jalaväe ahelike ette, suundudes nende tulepesade hävitamisele, mis takistavad jalaväe edasiliikumist. Tankide ja jalaväe edasiliikumine peab toimuma kokkukõlastatult:

tangid ei tohi liialt kaugeneda neile järgnevalt jalaväest, samuti peab jalavägi võimalikult kiiresti püüdma kasutada tankidelt saavutatud edu ja püsima tankide kannul. Tankide hävimine või peatumine ja tagasipöördumine ei ole põhjuseks jalaväe edasiliikumise katkestamiseks; jalavägi jätkab sellasel juhul tegevust ilma tankide toetuseta.

Kuna tank on „pime“ ja „kurt“ ning tema mõjuv tule ulatus piiratud, siis jalavägi, avastades mõne tangitõrjerelva, surub maha selle tule oma relvadega. Ka suurükivägi peab oma tulega kaitsma ründavaid tanke tangitõrjerelvade tule eest.

Pärast rünnakut tangid koondatakse ja antakse neile uus ülesanne vastavalt kujunenud olukorrale.

Sidepidamine tankide ja jalaväe vahel, samuti tankide eneste vahel on väga raske. Kõige paremaks abinõuks siin on optilised signaalid, seepärast peavad kõik rünnakust osavõtjaid hästi tundma nii tankide kui ka jalaväe poolt antavaid signaale. Teatiste ja korralduste edasiandmiseks peab iga sõdur oskama eristada tangiühikute ülemate, eeskätt tangirühmade ülemate tanke.

Väiksemaks tangiühikuks on rühm, millesse kuulub 3—5 masinat. Kompanis on harilikult 10—16 tanki, pataljonis 45—50 tanki. Üksikult tanke tegevusse ei rakendata, välja arvatud juhul, kus olukord seda tungivalt nõuab, näit. metsalahingus, side loomiseks jne.

III. Võitlus vastase soomusmasinatega.

1. Üldist.

Võitlus vastase soomusmasinatega on peamiselt tangitõrjeühikute ja suurükiväe ülesandeks. Kuid võib tekkida olukordi, kus vastavate erirelvade puudumisel tuleb astuda võitlusesse vastase soomusmasinatega ainult käepärast olevate abinõudega. Seepärast iga võitleja peab olema valmis kokkupõrkeks vastase soomusjõududega ja oskama nendega võidelda. Kokkupõrkel soomusmasinatega tuleb sõduril harilikult teetseda oma väeosa koosseisus ühiku ülema juhtimisel, kuid ka iseseisvalt, väljaspool oma väeosa peab iga sõdur suutma alustada võitlust vastase soomusmasinaga.

Edukaks võitluseks on vajalik:

- aegsasti avastada vastase soomusmasina või soomusmasinate ilmumine;
- tunda soomusmasinate omadusi, kasutamiseviise, nõrku ja tugevaid külgi;

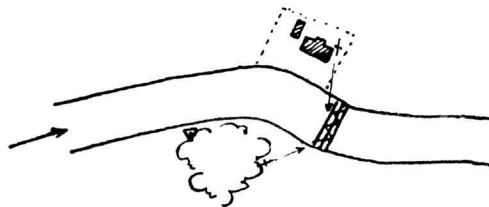
— osata kiiresti eristada vastase soomusmasinaid oma soomusmasinatest;

— osata kasutada käepärast olevaid relvi ja abinõusid soomusmasina vastu.

Nagu kogemused Itaalia-Abessiinia sõjast ja Hispaania kodusõjast näitavad, võib ka üksik võitleja vastase soomusmasina hävitada või muuta lahingukõlbatuks, juhul, kui ta ei kaota meelekindlust ja külmaverd.

2. Võitlus soomusautoga.

Kuna soomusauto on seatud teedele, siis võitlus temaga, eriti niisugustes kohtades, kus soomusautol pole võimalusi teelt mahasõitmiseks ja maastikul liikumiseks, ei ole raske. Soomusauto edasiliikumise pidurdamiseks tuleb tee sulgeda niisuguse tõkkega, mida soomusauto ei suuda ületada. Et soomusauto meeskond ei saaks tõket teelt kõrvaldada, tuleb tõke hoida tule all. Üksik teele ette veeretatud puu tõsist tõket soomusautole ei moodusta; tõkke ehitamiseks tuleb teele sõidusuunale risti ette asetada vähemalt kaks või kolm puud ja need omavahel kõita või korraldada nii, et need soomusautolt saadud tõuke mõjul teelt ära ei veere. Samuti hea ja kindla tõkke võib moodustada suurtest teele veeretatud põllukividest, kuid ka need tuleb teele asetada nii, et ärälükkamine soomusauto ratastega poleks võimalik või ei annaks tulemusi. Ka muudest esemetest, nagu veokeist (ratatad alt ära võtta, või purustada!), põllutööriistadest jne., kui need kindlalt ühendada, on võimalik ehitada tõhusat tõket. Mida suurema sügavusega on tõke, seda kindlam ta on. Et tõkke olemasolu vastase soomusautole oleks ootamatuseks, tuleb tõkke ehitada niisugusesse kohta, kus see tee suunas juba kaugemale nähtav poleks. Kõige soodsem on tõkke asetada teekäänaku taha (vt. joon. 1). Tõkke läheduses, nagu juba

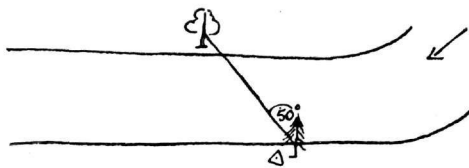

Joon. 1.

eespool märgitud, ei tohi leiduda teelt mahasõidu ja tõkkest möödasõidu võimalusi.

Kui on käepärast tugev terastross või vaier, siis ka selle tõmbamine umbes 50° nurga all üle tee umbes ühe meetri kõr-

gusel teepinnast võib osutada heaks tõkkeks, eriti siis, kui selle olemasolu pole vastase soomusautojuhile hästi nähtav (vt. joon. nr. 2). Põrgates vastu trossi, pöör-

Joon. 2.

dub soomusauto trossile antud nurga all teelt kõrvale ja kui tee ääres on kraav, siis võib auto langeda kraavi. Säärase tõkke juurde tuleb välja panna alatine valve, kelle ülesandeks on aegsasti hoiatada oma vägesid (ratsanikke, ratureid, autosid jne.) tõkke olemasolust.

Vähemate sildade ja truupide sõidukõlbmatuks muutmine on väga tõsiseks tõkkeks soomusautodele juhul, kui pole möödasõidu võimalusi. Kuna soomusauto soomus on võrdlemisi õhukene, siis ka püssi- või kuulipildujatuli isegi hariliku laskemoo- naga annab häid tulemusi eriti siis, kui see tuli on juhitud soomusauto vaatlus- avade, relvapesade, radiaatori luukide jne. pihta. Puu otsast või mõnest muust kõrge- mast kohast soomusauto katust püssist tu- listades või sellele hetksüütega käsigranaate pildudes, võib soomusauto võitluskõlbma- tuks muuta.

Võitluses soomusautoga tuleb alati mee- les pidada järgmist:

- peita end tee kõrvale, kui võimalik, siis maantee kraavi;
- avada tuli soomusauto pihta ainult lähedatelt kaugustelt, sest suurtelt kaugustelt pole see nii mõjuv ja see avastaks liiga vara laskuri asukoha.

3. Võitlus tankidega.

Tangitõkete, nagu järsandikud, kraavid, kivitõkked, miiniväljad jne. ehitamine kuu- lub pioneritööde hulka, pealegi see nõuab võrdlemisi suurt töö- ja ajakulu, see- pärast mõjuva tangitõkke ehitamine üksik- võitleja poolt ei ole mõeldav. Samuti ei evi ka püssikaliibriliste relvade tuli eriti suurt mõju tangi, välja arvatud väiketangi soomusele. Üksikvõitleja võitlus tangi vastu seisneb peamiselt selles, et ta asub võitlusesse tangile järgneva vastase jala- väega. Nagu juba eespool märgitud, tank ei suuda saavutatud edu kasutada, seda

teeb temale järgnev jalavägi. Seepärast tuleb võitlus otseselt tankidega jätta vas- tavate tt-relvade ja suurtükiväe hooleks ja kogu oma jõud koondada võitlusele tan- kidest saadetaavale jalaväele. Kui jalaväe edasitung on seisma pandud, siis jääb vas- tasele ka tangirünnakust loodetav edu saa- vutamata. Üksikvõitleja asub tangiga võit- lusesse ainult siis, kui tank temale on lähe- nenud väikesele distantsile või kui on kar- ta pealesõitu. Külmavereliselt sihitud püs- silask või kuulipildujavalang tangi vaatlus- pilusse, relvapesa või tangi põrandasse, kui ta seda paljastab tõkkest ülesõidul, võib tangi või selle meeskonna muuta la- hingukõlbmatuks. Ka käsigranaadipundar visatuna soodsel (tank peatub, vähendab kiirust jne.) hetkel tangi roomikute alla võib anda häid tulemusi. Läheneva tangi eest ärajooksmine on kardetavam kui vaik- selt oma endisele kohale jäämine või liht- selt enda veeretamine (roomamine) tangi teelt veidi kõrvale. Liikuvast tangist on raske leida ka puudulikult moondatud üksik- meest, kuid jooksev inimene on talle heaks märgiks nii tulistamiseks kui ka pealesõi- duks.

4. Üldreeglid üksikvõitlejale võitluseks soomusmasinatega.

a) Vastase soomusmasinad võivad ilmu- da mitte ainult rindesuunast, vaid ka kül- gedelt ja seljatagant, seepärast, olles mää- ratud vastavaks vaatlejaks või olles luurel, tuleb tähelepanelikult silmas pidada kogu ümbruskonda, eriti aga teid. Nähes vastase soomusmasinat, tuleb sellest kohe teatada sellekohase signaali abil või hüüdega oma vahenditule ülemale. See on vajalik sel- leks, et oleks võimalusi õigeaegselt ette val- mistuda võitluseks.

b) Soomusmasinate ilmumisel on kõige kardetavam üksikvõitlejale endale see, kui ta kaotab meeleskindluse ja hakkab sihitult jooksmata ühest kohast teise; ka väiksem varje põõsa, künka jne. näol suudab üksik- võitlejat täielikult varjata soomusmasina „pilgude“ eest.

c) Soomusmasina tulistamine annab tu- lemusi ainult siis, kui seda tehakse väi- kestelt kaugustelt ja kui tuli on sihitud soo- musmasina õrnemate kohtade pihta.

d) Tankide rünnaku korral tuleb tule all hoida eeskätt tankidele järgnevat jala- väge, kelle edust või ebaedust oleneb tege- likult kogu lahingu käik.

e) Tuleb silmas pidada oma lahingu- kaaslasid, eriti aga vahenditult ülemat, et

õigeaegselt oleks võimalik osa võtta ühistest vastase soomusmasinate vastu suunatud tegevustest.

Lõpuks tuleb veel märkida, et soomus-

masinad on eriti kardetavad ainult neile, kellele lahingumoraal ei ole küllalt tugev, sest soomusmasinate tähtsaim omadus peitub nende moraalses mõjus.

Veregruppide määramisest ja selle tähtsusest sõjaväes.

Kapten med. T. Leisner.

Moodsed relvaliigid oma mitmekülgse toime tõttu inimorganismile on sundinud arstkonda otsima uusi teid ja abinõusid nende toime likvideerimiseks. Paljudel juhtudel on rahuaegsed võtted omandanud ka sõjaolukorras suurima praktilise tähtsuse.

On tähtis paljusid juba tuntud küsimusi käsitleda ja vaadelda puhtsõjaväeliseist vaatekohast, sest erineb ju kliinikutöö tunduvalt tööst väliolukorras.

Praegusel ajal on sellastest küsimustest sõjaväelisis ringkonnis üks aktuaalsemaid ja diskuteeritavamaid just vereülekan- de ehk nn. veretransfusiooni küsimus. Täiel määral tegelikult olemasolevate andmete põhjal on see küsimus leidnud lahendust Belgia sõjaväes. Mujal, ka suurriikide juures, on see küsimus veel arenemisel, ehkki viimased sõjakogemused, eriti Hispaania kodusõjas, on vereülekan- de küsimuse tähtsust täiel määral kinnitanud.

Selgus, et mitte ainult lahingute, vaid iga suurema lennuväe rünnaku tagajärgede arstlik likvideerimine pole ilma vereülekan- deta enam kujutletav. Õigeaegselt ja otsustavalt vereülekandest olenes siin paljude võitlejate elu.

Iga vereülekan- de kiire läbiviimise eeltingimuseks on eeskätt seks vajalikud vereandjate hulgad ja lahinguolukorras kiiresti ja kergesti käsitletav ülekan- de aparatuur.

On hilja hakata määrama veregrupe, s. o. koguma vereandjaid, kui lahingud on juba alanud. See peab toimuma kas lahingu vaheaegadel, selle ooteajal või juba rahu ajal.

Ideaalne näib olukord, kus kõik sõdurid (kaasa arvatud alaline kaader) on sissekutsute järjekorras määratud kindlaks veregruppidesse. Seni pole seda minu teada veel kuskil riigis peale Belgia täiel määral läbi viidud. Ka Saksa sõjaväes fikseeriti n-ü. „kiirkäigul“ veregrupid suuremaulatu-

seliselt vaid Austria operatsiooni ajal. Ka meil on see küsimus veel arenemisastmel.

Teoreetiliselt on küll säärase määramise mooduse vajadusest palju räägitud. Paistab, et niisuguse universaalse määramismooduse tegelikku läbiviimist takistavad nii määramise tehniline külg kui ka tagajärgede otstarbekas fikatsioon isikute juures. Iseenesest on määramise protseduur tuhandetesse ulatuvate isikute juures suur töö. Seda enam, et see toiming nõuab sõjaväe arstkonnalt vastavaid eelteadmisi, rääkimata vajalikest seerumitest ja aparatuurist.

Tähtis on ka asjaolu, et lahinguolukorras igaüks kannaks kaasas oma isiklikku veregrupi literat. Vastasel korral kaotab määramine igasuguse tähtsuse.

On nähtud ette kaks tagajärgede fiksa- siooni moodust — žetoon ja tätovee- rimine. Mõlemal on oma positiivseid ja negatiivseid külgi. Esimene neist on ülemaailmset tunnustust leidnud, vähemalt suurriikide juures. Igal sõduril on sõjaolukorras ette nähtud oma isiklik number, mis on sisse pressitud vastavasse rinnal kantavasse žetooni. Selle žetooni teisele küljele on fikseeritud vastava veregrupi litera. Need žetoonid peavad olema ette valmistatud juba rahu ajal ja antakse välja mobilisatsiooni korral.

Niisuguste žetoonide massiline valmistamine, numnerdamine ja täpne jaotamine mobilisatsiooni korral pole kerge. Igasugused eksitused võivad teatavais olukordades maksa elu transfusiooni läbiviimisel. Žetooni mõiste on jäänud seni mitmesuguseks teoreetiliseks mõisteks. Fiksatsiooni korral tätoveerimise teel need takistavad asjaolud langeksid ära. See protseduur toimub iga üksiku isiku juures juba rahu ajal. Inimene kannab selle fiksa- siooni mooduse juures literat oma kehal, sest tätoveer- inguid pole lihtne kõrvaldada. Seega mobi-

lisatsiooni korral langeksid ära igasugused eksituse võimalused. Kuid teisest küljest on tätoveerimise protseduur võrdlemisi aegaviitev. Hea tahte juures saaks sellest küsimusest siiski üle. Arvan, et see moodus meie oludes on siiski kõige otstarbekam.

Ühe või teise fiktsiooni mooduse juures võib arst lahinguolukorras vereülekan- deks kasutada kiiresti iga käepärast olevat sõdurit. Veregruppide tsentraal oleks säärasel korral arstile kõikjal kättesaadav.

See oleks vereülekan- de küsimuse ideaal- seim lahendus. Kuid tegelik elu on näidanud, et sageli tuleb tahes- tahtmata piirduda vaid osalise veregruppide määra- misega.

Seda tõendavad meile ka Abessiinia sõja kogemused. Itaalia algas sõda ilma vere- gruppide määramiseta. Tegelik elu näitas, et veregruppide määramine oli siiski vaja- lik, kuid selleks ei jätkunud enam aega. Seepärast määrati veregruppid igast kompa- nist 5 isikul. Itaalia-Abessiinia sõjas jat- kus niisugusest moodusest.

Praktilisem oleks kasutada vereandjate- na teenijaskonda ambulantsides, välilaatsa- rettides jne, kuid sellest täiel määral ei jätkuks.

Kerkib esile veel veregruppide määra- mise moodus ainult alalise kaadri juures. See küsimus oleks rajatud laiemale alusele eriti siis, kui rahu ajal määrata kindlaks ve- regruppid ka reservkaadri juures. Sest rahu- aegne kaader moodustab sõjakorral murd- osa juhtivast koosseisust. See moodus on peamiselt kaadri enese kaitseks. Vaid hä- dakorral tohib ka kaader andjana kõne alla tulla, ehkki see juba puht ravi seisukohalt kuigi soovitav pole. Vere regeneratsioon ei toimu nii kiiresti kui seda üldiselt arva- takse. Ka kliinilistest kogemustest teame, et peale vere andmist esineb veel pikema aja vältel ikkagi teatav nõrkus, väsimus jne. Ka veeni funktsioon pole mõnikord üks- kõikne. Pealegi on juhtiv personaal sõja- olukorras liiga kallis.

On selge, et osaline veregruppide määramise moodus transfunktsiooni küsimust sõjaolukorras veel täiel määral ei lahenda, vaid ainult osaliselt, hädaabinõu- na. Kõikjal valitseb põhimõte — teostada määramist universaalse põhiastme alusel. Osalise määramise moodust võib kasutada vaid astmetena selle ideaali saavutamiseks. Rahuaaja olukorras veregruppide määra- mise läbiviimisel need määratakse eeskätt arstliku personaali, siis kaadri ja lõpuks sõdurmassi juures.

Sõjategevuse puhkemise korral oleks sel-

lase määramise põhimõte juures ikkagi kü- simus vähemalt osaliseltki lahendatud. Pealegi oleks sel juhul tegemist nn. liiku- va vereandmise tsentraaliga, mis küll puudulik, kuid arstile siiski kerge- mini kättesaadav.

Erinev neist kahest vereülekan- de küsi- muse lahendamise võimalusest oleks nn. püsivate veretsentraalide loomi- ne tagalas. Sellast verega varustamise moo- dust kasutati Hispaania kodusõjas, eriti va- litsusvägede juures. Siin loodi statsionaar- seid tsentraale tagala suuremates tsentrumi- tes õige tihedalt. Nad moodustati kohalikest elanikest, eraisikutest. Väerinne sai n-ü. „värsket verd“. Sellaste kodanlike veretsen- traalide kiireks loomiseks kasutati sageli raadioüleskutseid enne oodatavaid suure- maid lahinguid. Üleskutsed andsid tule- musi. Nii näit. ühel juhul ilmus öise üleskutse peale hommikuks vastavasse ins- tituuti tervelt 1400 isikut — vabatahtlikku vereandjat. Nii loodi kiiresti ex tempore suur veretsentrum, mis andis päevas kesk- miselt 200 vereüksust à 300 cm³, raskemal võitluspäevil isegi rohkem. Iga andjat kas-utati vaid kord kuus. Hiljem raskendas olukorda alatoitlus ja sellest johtuv tuber- kuloosi juhtude tõus.

Seesugustest „kodanlikest tsentraalidest“ võetud veri paigutati otseselt steriilsetesse klaaspurkidesse või kolbidesse. Enne täie- deti nõu 15 cm³ ulatuses 4% -lise Natr. citr. lahusega, siis alles lisati võetav veri 300 cm³ ulatuses. Lõpuks lisati segule veel kord sidrunihapu lahust mainitud ulatuses ja kanguses. Seega lõppes verevõtmise prot- seduur.

Alles sellaselt pudelisse paigutatud vere juures võeti ette WaR-i kui ka grupi mää- ramine.

Lõpuks segati 6 verd ühest ja samast grupist omavahel suuremas nõus. Seega välditi liiga tugevat individuaalset reakt- siooni.

Nüüd alles täideti verega erilised trans- fusioonipudelid (Autoinjectable Rapid), pai- gutades igasse pudelisse täpselt 300 cm³ ve- rede segu samast grupist. Neist pudelitest valati verd üle juba otseselt ilma muu eri- lise transfusiooni aparatuurita, mis oli või- malik eeskätt seetõttu, et veri pudeleis hoiti 2 atmosfäärilise rõhu all. Pudelile paigu- tati võtmise kuupäev ja grupi litera (märk). Seega olid pudelid saatevalmis.

Sellaselt täidetud pudeleid võis säilitada keskmiselt 18 päeva ja isegi kauemini.

Nagu teada evib iga meie keha rakk oma kindla eluea. Kõige kiiremini surevad

närvirakud. Kõige püsivamat eluvõimsust näitavad juuste ja küünte rakud. Puna-
liblede eluiga loetakse nii 20 kuni 30 päeva.
Sellases ulatuses on nad ka jää peal säilita-
tavad.

Vastavatest tsentrumitest toimetati verd
mainitud pudelites rindele kibedamatesse
lahingukohtadesse.

Juba Maaailmasõja ajal kasutasid prants-
lased vere edasitoimetamiseks lennukeid.
Uuemal ajal on ka sanitaarrongid vere eda-
sitoimetamiseks ja säilitamiseks varusta-
tud vastava külmutusseadiseaga. Ka trans-
portautodes on elekterkülmutus.

Kõigest eestoodust selgub, et selle küsi-
muse lahendamise viisi juures veregrupid
vastuvõtjate üksikisikute juures peavad ole-
ma juba ette määratletud. See kiirendab
töötamise võimalust.

Mõlemal veregruppide kasutamise moo-
dusel on oma positiivsed ja negatiivsed
küljed. Statsionaarsete veretsentrumite
loomine on eriti otstarbekohane kindla ja
püsiva rinde puhul. Vastasel korral tuleks
eelistada liikuvaid tsentraale, kus andjad
arstil igakord kättesaadavad on.

Kuivõrd aktuaalseks osutus vere trans-
fusiooni küsimus Hispaania kodusõjas, näi-
tab juba see asjaolu, et valitsusvägede pool-
el, valitsuse juures oli loodud omaette osa-
kond: „Hispaania vereülekanne teenistus“.

Peatume nüüd lähemalt ka veregruppide
määramise tehnilise külje juures.

Gruppide teoreetilise teadusliku külje
juures, nagu mõistetes, mis on veregrupp,
mis on aglutiniivik jne., ei ole mõtet siin-
kohal peatuda. Neis küsimustes peaks
kursis olema iga kõrgema kursuse üliõpi-
lane. Samuti ka gruppide määramise teh-
nikas — kliinikulise, üksikisiku mää-
ramise piirides.

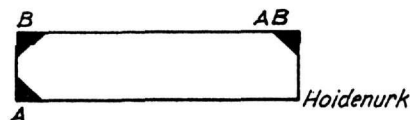
Iseküsimus aga on massiline vere-
gruppide määramine, nagu meil sellega sõ-
javäes tuleb tegelda. Siin on küsimuse teh-
niline külg mitmeti erinev kliiniku omast.
Selle küsimuse juures tulebki meil veidi
peatuda.

Mõnes välisriigis on määramise tehniline
külg niivõrra viimistletud, et iga üksiku gru-
pi määramine vältab vaid 25 sekundit. Sel-
lase olukorra juures, vastavalt treeneritüd
personaali olemasolul, on üks arst võimeli-
ne määrama päevas kuni 1000 gruppi. Mui-
dugi on sellane töötempo äärmiselt kurnav
ja väsitav. Meie oludes jätkuks 300 kuni 500
grupi määramisest päevas ühe arsti kohta.
Määramise protseduur ise tuleb läbi viia
päevase valguse juures. Vaid hädakorral
võiks määramist ette võtta ka kunstliku
valguse juures.

Massilisteks kiirmääramisteks kasutata-
kse nn. „objektklaasi süsteemi“. Verd võe-
takse kõrvalestast, mitte aga näpuotsast,
nagu see tavaliselt kliinilises miljöös toi-
mub. See asjaolu võimaldab kiiremat teot-
semist. Nagu tavaliselt puhastatakse ka siin
lest enne eetriga. Täiesti kuiva lesta tehak-
se rõugepanemise lantsetiga väike torge.
Kerge vajutuse toimel eralduvat veretilka
kasutataksegi määramiseks.

Lantsette peab olema käepärast rohke-
arvuliselt; ühte ja sama lantsetti mitme isi-
ku juures ilma desinfitseerimata kasutada
ei tohi. Sellekohased lantsetid on hinnalt
odavad (paar senti tükk). Vähema kui 50
kuni 100 lantsetiga massilist uurimist ette
võtta ei maksaks. Juba kasutatud lantsette
võib ex tempore steriliseerida, neid piiritu-
sega niisutatult kergesti läbi tule tõmmates.

Kõrvalestalt võetakse väljalgunud ve-
retilk harilikule puhtale eseme- ehk objekt-
klaasile. Ja seda nii, et objektklaasi kolm
(3) nurka kastetakse kiiresti üksteise järele
lestal väljalgunud veretilgasse. Neljan-
dat kanti pidi hoitakse klaas nappude vahel.
Sellest siis ka nimetus „objektklaasi süs-
teem“. Verega varustatud objektklaasi ise
näeks välja nii:

Üks sellaselt verega varustatud objekt-
klaasi nurkadest oleks määratud A, teine —
B ja kolmas AB seerumi tarvis. Eseme
klaasi teravad nurgad võimaldavad ühtlasi
vere ülekanndmist „määramise klaas-
sile“ ja siin seerumiga segamist.

Massilise uurimise juures pole soovitatav
„määramisklaasidena“ kasutada harilikke
eseme-objektklaase. Need on ehk vastuvõe-
tavad vaid kliiniku miljöös — üksikuuri-
miste süsteemi juures. Massilise uurimise
läbiviimiseks tuleb tarvitada seks otstarbeks
eriliselt valmistatud klaase.

Need viimased on mõeldud harilikust
esemeklaasist märksa suuremad ja on val-
mistatud piimjast valgest portselanist või
selle aseainest. Läbipaistvast harilikust
klaasist valmistatuna nad ei vasta nõuetele.
Puudub aglutinatsiooni tagajärgede äralu-
gemiseks nii tähtis valge aluspõhi. Iga üksik
määramiseklaas on varustatud kolme
õõnsusega umbes sellaselt, nagu näeme seda
lüüfuse aglutinatsiooni klaaside juures. Iga
õõnsus on varustatud ülemisel äärel vastava
literaga: A, B ja AB. Nad on määratud
vastavate aglutinatsiooniseerumite paiguta-

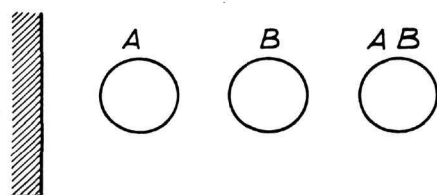
miseks, kuhu segatakse ka eespoolmainitud objektklaasiga kõrvalestast võetud veri. Määramisklaasi ühel otsal asub matt piklik riba nime pealekandmiseks.

Massilise uurimise läbiviimiseks peab ka neid klaase tagavaras olema ligikaudu 50 ümber. Meil neid klaase seni pole valmistatud. Nende tellimist korraldab sõtervül.

Nii objekt- kui ka määramisklaas loputatakse pärast kasutamist veega põhjalikult puhtaks ja kuivatatakse puhta rätiga, selle järel võib neid jälle käiku lasta.

Määramisprotseduuri juures peab meele pidama, et puhast lahjendamata aglutineerivat seerumit ei tohi kasutada. Seerum tuleb enne määramisklaasile paigutamist lahjendada füsioloogilise keedusoola lahusega (0,85%) vahekorras 1 osa seerumit ja 2 osa mainitud keedusoola lahust. Vastasel korral võime saada ebaselgeid ja väärtajärgi.

Määramisklaas evib üldjoontes järgmise kuju:

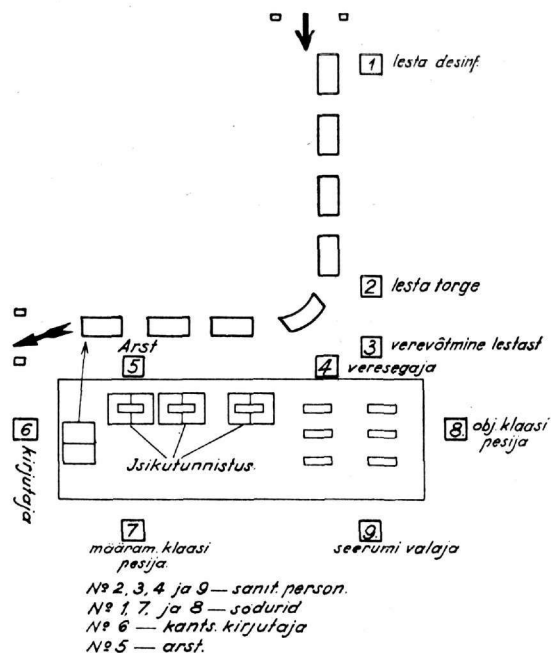

Määramistagajärgede kvaliteedi suhtes on eriti tähtis, et seerumit paigutatakse õieti ja ilma igasuguse kahtluseta vastavatesse õõnsustesse. Sellest oleneb määramisel kõik. Seetõttu võib seerumi väljavalamist usaldada vaid kindlase ja asjatundlikesse kättesse. A seerum peab olema paigutatud A õõnsusse, B seerum B õõnsusse jne. Seerumi väljavalamiseks tuleb kasutada nn. „Pasteuri pipetti“, milline on varustatud vastava kumminibuga.

Sellane on üldjoontes massilise veregruppide määramise aparatuur ja põhimõte. Töö kiiruse mõttes on peale selle muidugi suurima tähtsusega asjaolu, et nii määrajate kui ka määratavate töö ja liiklemine sünniks n-ü. „jooksva lindid“ põhimõtte alustel. Määrajal arstil peab täpselt teada olema määramisprotseduuri läbiviimiseks vajalike ametiisikute arv, nende võimed ja teadmised ja nende täpne tööjaotus.

Määramise käik toimub üldjoontes alljärgnevas skeemis ettetoodud põhimõtete alustel.

Nagu skeemist näha, vajatakse massiliseks ja kiireks veregruppide määramiseks vähemalt 9 ametiisikut, millistest vaid 1 on arst.

Üldiselt on määramise käik järgmine:

Ooteruumis instrueerib üks arukamaid sõdureid ootajaid asjakäigust ja käsib valmis seada isikutunnistused. Ta korraldab ka sõdurite määramisruumi laskmist. Ei ole soovitatav üle 10 isiku järjekorda lasta.

Isikutunnistused käes defileerivad ootajad üksteise järel mööda määrajate reast. Kõigepealt puhastatakse kõrvalest eetriga (nr. 1), mille järel järgmine ametiisik (nr. 2) vastava torke kõrvalesta sooritab. Samm edasi võtab üks sanitaar-allohvits (nr. 3) objektklaasi kolmele nurgale verd kõrvalestalt. Verrega niisutatud objektklaas rändab juba omakorda edasi vanema velskri (nr. 4) kättesse, kes sooritab vere segamist määramisklaasil seerumisse. Siis lükatakse määramisklaasid ühes nende alla paigutatud isikutunnistusega laudapidi arsti ette (nr. 5). Arst määrab grupi ja loob vastava templiga grupi litera isikutunnistuse teisele küljele. Arst lükkab tunnistuse ühtlasi edasi kantsleikirjutaja ette (nr. 6), kes need pärast nimestikku kandmist sõdurile jälle tagasi annab. Isikutunnistused käes, väljuvad sõdurid hanereas määramisruumist.

Mustad objekt- ja määramisklaasid rändavad üle laua asuvate sõdurite-pesijate kätte (nr. 7 ja 8), kes need veega loputavad ja kuivatavad. Puhastatuna rändavad klaasid jälle käiku.

Tähtsamaid ja vastutusrikkamaid toiminguid määramiskäigu juures on, nagu juba mainitud, seerumite väljavalamine mää-

ramisklaasidele. See toiming tuleb usaldada vaid kindla ja teadliku isiku hoolde; seda võib sooritada amb. vanem velsker (nr. 9).

Sellase korra järgi töötab määramisaparatuur lakkamatult, sisemise hõõrumiseta.

Tähtsamaid küsimusi määramise kõrval on loomulikult transfusiooni protseduur ise. Ka siin on viimaste sõdade kogemused vastava aparatuuri kristalliseerimiseks palju kaasa aidanud, ehkki selle küsimuse käsitlemine juba rohkem kirurgide kompetentsi kuulub.

Lahinguolukorras, vabaõhu miljöös, kus vereülekanne tegelikult küll kõige vajalikum, on transfusioon vaevalt teostatav. Haavatute pesas see protseduur ei ole sooritatav. See toiming on ikkagi ruumidega seotud, olgugi nad kitsad või primitiivsed. Pataljoni sidumispunktis on seks vähe võimalusi. Heal juhul, kui vastav steriliseeritud portatiivne aparatuur olemas, võiks seda ehk sooritada vaid rügemendi sidumispunktis. Kuid ka siin on selle protseduuri läbiviimine ikkagi veel küsitav.

Transfusioon nõuab kliinilist miljööd. Seega on ta kindlasti läbiviidav rindest eemal asuvates sanitaarasutistes (rinde sidumissalgad, välilaatsaretid jne.).

Lihtsem vereülekanne võtetest on nn. k a u d n e ü l e k a n d e m o o d u s. Selle mooduse juures ei vajata komplitseeritud aparatuuri.

Andja käsivarre tõmbsoonest võetakse steriilsesse Erlenmeyeri kolbi hariliku suuremakaliibrilise verevõtmise nõelaga verd. Hüübumise vältimiseks valatakse enne võtmist kolbi 10 cm³ 10-prots. Natrium, citric. lahust. Ülekanne toimub harilikult 300 cm³ ulatuses.

See verevõtmise moodus on täpselt sarnane verevõtmisega WaR, Vidali reaktsioonide jne. tarviduseks. Vaid peente tõmbsoonte olemasolu korral tuleb veen lahti prepareerida. Kuid andjate suurte hulkade korral see vaevalt vajalik on.

Tarvitatav Natr. citric. lahus võib ka kangem olla, kuid ta ei tohi siiski ületada kogu kvantumina 5 grammi; suuremad hulgad mõjuvad organismile juba mürgiselt.

Kolvist võib verd otseselt juba üle kanda kahes osas hariliku suuremakaliibrilise „Record“ süstla abil. Kui ei ole sellast pritsi käepärast, võib ülekanne kolvist toimuda ka nn. „trehtersüsteemi“ alusel. Kolvist vala-

takse veri suurde klaaslehtrisse, milline on varustatud kummivoolikuga ja klaasotsaga; voolik on esialgu suletud Mohri näpitsaga. Võimalike hüüvete kõrvaldamiseks veri valatakse lehtrisse läbi hariliku marli.

Selle valamismooduse juures tuleb aga vena cubitalis juba kirurgiliselt prepareerida ja lõiguga väheselt pikuti avada selleks, et vooliku klaasotsa tõmbsoonde sisse viia ja fikseerida.

Tõstes lehtri ühes seesoleva verega vajalikk kõrgusesse, saame surve, milline võimaldab verevoolu veeni. Seejuures tuleb muidugi avada Mohri näpits ja õhu kõrvaldamiseks enne transfusiooni verd välja voolata lasta.

Transfusiooni haav vajab tagantjärel harilikku kirurgilist ravi. Seda aga pole vaja ülalmainitud „Record“ pritsi mooduse juures.

Kõigil k a u d s e t e l vereülekanne moodustel on aga see viga, et veri mõnel juhul, hoolimata Natr. citr. lisamisest, hüübub, ja ka see, et ta siiski kauaks välisõhuga ligemasse kontakti jääb; ka muutub vere seepidine struktuur lisatud kemikaalide toimel.

Seetõttu kasutatakse väliolukorras rohkem nn. „otsesest vereülekanne moodust“. Kuid ka siin kasutatakse, ehkki vähemal hulgal, hüübumisvastaseid vahendaid.

Aparatuur vere otseseks ülekanmiseks on väga mitmekesine. Mitmesugustes sõjavägedes on ette nähtud erinevad süsteemid. Nii, näit. Prantsuse sõjaväes, on tarvitamisel nn. „Bécart'i“ prits. Selle maht on 200 cm³. Hüübumise vältimiseks kasutatakse vaseliini. Saksamaal on muuhulgas tarvitusel ülekanneaparatuur „Athrombit“. Nõu on valmistatud merevaigusarnasest ollusest, mistõttu veri siin vaid pikkamisi hüübub. Vooliku kaudu imetakse veri nõusse ja pumbatakse suletud nõust otseselt võtja veeni. Saksamaal on veel tarvitamist leidnud „Ochleckeri“ ülekanne aparatuur. See koosneb kolmest klaassüstlast, mahuga à 50 cm³. Nad kõik on paigutatud kindlasse puust kasti. Seega kergesti transporditav. See aparatuur on lihtne, kergesti steriliseeritav ja seetõttu väliolukorras kõigiti vastuvõetav.

Üldiselt on vereülekanne aparateid väga mitmet liiki. Nende ja vereülekanne küsimuste lähem vaatlemine ja lahendamine kuulub aga juba kirurgide valdkonda.

Luzerni MM-laskevõistlustel võidetud meeskonnaauhinnad.

Laskurmeeskondade saavutisi maailmameistrivõistlustel Luzernis 1939.

Kapten A. Rääk.

Luzernis peetud maailmameistrivõistlustel maailma tugevamate laskurrahvastega võisteldes saavutasid Eesti laskurid suuri võite, võites muuseas teiskordselt „Argentiina karika“, laskeala suurima ning väärtuslikema auhinna.

Võitu vabapüssist täiendasid kaks meeskonna esikohta (mõlemad uue maailmarekordina) väikekaliibrilise püssi matsides, sõjapüssist 3. ja vabapüstolist 7. koht, 2 individuaal-maailmameistri tiitlit, mitmed 2. ja 3. kohad matsidel ja hulk esikohti nn. kõrvalvõistlustel (paremuse seeriad, meistri-medalid jm).

Nende võitude saavutamisel püstitati Eesti meeskondade poolt uus maailmarekord vabapüssist põlvelt asendist 1880 silmaga, mis on parem endisest, soomlaste poolt Roomas 1935. a.

püstitatud maailmarekordist 14 silma võrra. Parandati väikekal. püssilamades asendi maailmarekordit 13 silma võrra, lastes välja 1977 silma (end. rekord 1964 s. oli samuti Eesti nimel). Väikekal. püssi põlvelt asendi maailmarekordit parandas Eesti meeskond koguni 35 silma võrra, saavutades 1944 silma. Endine MR oli 1909 silmaga 1931. aastast Soome nimel.

Individuaalselt tulid maailmameistriks vabapüssist kolmest asendist A. Liivik 1097 silmaga ja põlvelt asendist K. Kübar 379 silmaga.

Matši hõbemedaleid saavutas meie vabapüssi meeskond lamades asendist 1887 silmaga ja samast relvast individuaalselt A. Liivik lamades asendist 384 s. ja H. Kivi-oja põlvelt asendist 379 silmaga.

Väikekal. püssist A. Liivik saavutas matši hõbemedali 3 asendist kokku 1163 silmaga ja E. Rikand püsti asendist 379 silmaga.

Pronksmedaleid saavutas sõjapüssimeeskond kolmest asendist 2548 silmaga, individuaalselt E. Kivistik vabapüssist põlvelt asendist 377 s., A. Liivik väikekal. püssist püsti asendist 378 silmaga, P. Karu sõjapüssist põlvelt asendist 357 s. ja K. Vilberg samast relvast lamades asendist 364 s.

Matš vabapüssist 10. 07. 39.

Maailmameistri-laskevõistluste suurimaks matšiks on matš vabapüssist kolmes asendis à 40 lasku. See matš kui tähtsaim on võistluskavas traditsiooniliselt alati viimne, et võit moodustaks võitjaile triumfi, mille sümboolseks väljenduseks on võitjale üleantav alaliselt rändav auhind „Argentiina karikas“.

Luzernis peetud maailmameistrivõistlustel teostus vabapüssi 32. matš. Seni olid selle matši 23 korda võitnud šveitslased, 5 korda ameeriklased, aga prantslased, soomlased ja eestlased igaüks üks kord.

Luzernis Eesti võitis teiskordselt vabapüssist matši, millega tõestas, et 1937. a. Helsingis saavutatud suurvõit ei olnud juhuslik.

32. matšil saavutasid üheksa võistlevat rahvust järgmisi tagajärgi (tabelis on toodud 5-mehelise meeskonna saavutised järjekorras: püsti, põlvelt, lamades ja kokku):

M-meister	Eesti	1666	1880	1887	5433
2. Soome		1717	1844	1864	5425
3. Šveits		1734	1800	1881	5415
4. Norra		1657	1801	1899	5357
5. Rootsi		1679	1778	1856	5313
6. Saksa		1632	1706	1869	5207
7. Taani		1561	1686	1871	5118
8. Prantsuse		1525	1723	1839	5087
9. Leedu		1523	1711	1848	5082

Meeskondade tulemused asendite järgi kujunesid järgmiseks:

Püsti.		Põlvelt.		Lamades.	
MM Šveits	1734	MM Eesti	1880	MM Norra	1899
2. Soome	1717	Soome	1844	Eesti	1887
3. Rootsi	1679	Norra	1801	Šveits	1881
4. Eesti	1666	Šveits	1800	Taani	1871
5. Norra	1657	Rootsi	1778	Saksa	1869
6. Saksa	1632	Prants.	1723	Soome	1864
7. Taani	1561	Leedu	1711	Rootsi	1856
8. Prants.	1525	Saksa	1706	Leedu	1848
9. Leedu	1523	Taani	1686	Prants.	1839

Kolme esikohale tulnud meeskonna saavutised olid järgmised:

M-meister	Eesti.				
1. A. Liivik		337	376	384	1097
2. K. Kübar		339	379	371	1089

3. E. Kivistik	326	377	383	1086
4. H. Kivioja	332	379	374	1085
5. G. Lokotar	332	369	375	1076

Kokku 1666 1880 1887 5433

2. Soome.

1. T. Mänttari	350	369	375	1094
2. F. Janhonen	339	373	381	1093
3. B. Frietsch	346	356	379	1081
4. O. Elo	344	373	364	1081
5. O. Hynninen	338	373	365	1076

Kokku 1717 1844 1864 5425

3. Šveits.

1. K. Zimmermann	353	357	378	1088
2. E. Grünig	350	364	370	1084
3. J. Hartmann	344	365	374	1083
4. J. Reich	347	356	377	1080
5. O. Horber	340	358	382	1080

Kokku 1734 1800 1881 5415

Üksikuis asendeis parimate meeskondade laskurid saavutasid järgmisi tulemusi:

Püsti.

MM Šveits 1734 silma. 2. Soome 1717 silma.

1. K. Zimmermann	353	1. T. Mänttari	350
2. E. Grünig	350	2. B. Frietsch	346
3. J. Reich	347	3. O. Elo	344
4. J. Hartmann	344	4. P. Janhonen	339
5. O. Horber	340	5. O. Hynninen	338

3. Rootsi 1679 silma.

1. O. Ericsson 340

2. S. Dessle 338

3. B. Rönmark 338

4. K. Johansson 332

5. L. Rönmark 331

Põlvelt.

MM Eesti 1880 silma. 2. Soome 1844 silma.

1. K. Kübar	379	1. P. Janhonen	373
2. H. Kivioja	379	2. O. Hynninen	373
3. E. Kivistik	377	3. O. Elo	373
4. A. Liivik	376	4. T. Mänttari	369
5. G. Lokotar	369	5. B. Frietsch	356

3. Norra 1801 silma.

1. J. A. Hunes 369

2. M. Amundsen 364

3. V. Røgeberg 360

4. H. Kongsjorden 358

5. T. Skredegaard 350

Lamades.

MM Norra 1899 silma.

1. H. Kongsjorden 385

2. M. Amundsen 384

3. J. A. Hunes 379

4. T. Skredegaard 378

5. V. Røgeberg 373

2. Eesti 1887 silma.

1. A. Liivik 384

2. E. Kivistik 383

3. G. Lokotar 375

4. H. Kivioja 374

5. K. Kübar 371

3. Šveits 1881 silma.

1. O. Horber 382

2. K. Zimmermann 378

3. J. Reich 377

4. J. Hartmann 374

5. E. Grünig 370

Üksiklaskureist olid 10 parimat:

Püsti.

MM K. Zimmermann, Šveits	353
2. T. Mänttari, Soome	350
3. E. Grünig, Šveits	350
4. J. Reich, Šveits	347
5. B. Frietsch, Soome	346
6. J. Hartmann, Šveits	344
7. O. Elo, Soome	344
8. O. Ericsson, Rootsi	340
9. O. Horber, Šveits	340
10. P. Janhonen, Soome	339

Põlvelt.

MM K. Kübar, Eesti	379
2. H. Kivioja, Eesti	379
3. E. Kivistik, Eesti	377
4. A. Liivik, Eesti	376
5. B. Rönmark, Rootsi	374
6. P. Janhonen, Soome	373
7. O. Hynninen, Soome	373
8. O. Elo, Soome	373
9. G. Lokotar, Eesti	369
10. J. A. Hunes, Norra	369

Lamades.

MM H. Kongsjorden, Norra	385
2. A. Liivik, Eesti	384
3. N. Christensen, Taani	384
4. M. Amundsen, Norra	384
5. E. Kivistik, Eesti	383
6. V. Gehmann, Saksa	383
7. E. Jensen, Taani	382
8. O. Horber, Šveits	382
9. P. Janhonen, Soome	381
10. A. Sigl, Saksa	381

Kolmest asendist kokku:

MM A. Liivik, Eesti	337	376	384	1097
2. T. Mänttari, Soome	350	369	375	1094
3. P. Janhonen, Soome	339	373	381	1093
4. B. Rönmark, Rootsi	338	374	379	1091
5. K. Kübar, Eesti	339	379	371	1089
6. K. Zimmermann, Šveits	353	357	378	1088
7. E. Kivistik, Eesti	326	377	383	1086
8. H. Kivioja, Eesti	332	379	374	1085
9. E. Grünig, Šveits	350	364	370	1084
10. J. Hartmann, Šveits	344	365	374	1083

Matš sõjapüssist 08. 07. 39.

Teiseks tähtsamaks võistluselaks maailmameistrivõistlustel oli matš sõjapüssist kolm korda 20 lasku. Luzernis peetud matš oli arvult 29. ja võistlus teostus teiskordselt marssal Mannerheimi annetatud alatiselt rändavale „kuldmaakerale“. Helsingis 1937. a. võitsid sõjapüssimatši šveitslased, ületades soomlasi vaid kolme silmaga.

Luzernis sõjapüssimatšis võistles kaasa üldse 12 rahvust, kusjuures Ungari oli esindatud ainult ühe laskuriga. Enne matši algust olid favoriitideks kolm Helsingis kahe aasta eest esikohtadele tulnud rahvust: Šveits, Soome ja Eesti. Helsingis oli võistlus nende kolme vahel olnud palju pinevam ja tasavägisem kui ta kujunes Luzernis. Selles on osalt süüdi ka võistlusrelv — šveitsi muutmata sõjapüss, millega nii

soomlased kui ka eestlased ei tulnud toime seevõrra hästi kui kahe aasta eest Soome sõjapüssiga.

Šveits osutus seekord palju ülekaalukamaks võitjaks. Meie laskurid ei suutnud lamades ja püsti asendis šveitslaste ega soomlastega sammu pidada. Ainult põlvelt asendis osutusid meie laskurid tublideks, jättes Soome enda seljataha ja jäädes šveitslastest maha ainult paar silma.

Sõjapüssimatši võitjaks ja maailmameistriks uue maailmarekordiga tuli šveitsi meeskond 2607 silmaga.

Matšist osavõtjate rahvuste tagajärjed kujunesid järgmiseks:

MM Šveits	2607	— uus maailmarekord.
2. Soome	2569	8. Itaalia 2385
3. Eesti	2548	9. Leedu 2361
4. Norra	2504	10. Taani 2349
5. Saksa	2462	11. Jugoslaavia 2289
6. Prantsuse	2455	12. Ungari (1 laskur) 497
7. Rootsi	2445	

Kolme medalimeeskonna üksiktulemused olid:

MM Šveits	2607	2. Soome	2569	silma.
1. V. Lienhard	526	1. O. Herranen	519	
2. K. Zimmermann	524	2. L. Granbohm	518	
3. E. Tellenbach	521	3. V. Elomaa	515	
4. O. Horber	521	4. L. Kaarto	514	
5. J. Hartmann	515	5. E. Tammi	503	
		3. Eesti	2548	silma.
		1. K. Vilberg	513	
		2. P. Karu	513	
		3. K. Jürgens	512	
		4. V. Kukku	509	
		5. L. Viljus	501	

Individuaalselt paremaid tagajärgi saavutasid:

MM Lucien, Genot, Prantsuse	530	MR kordamine.
V. Lienhard, Šveits	526	
K. Zimmermann, Šveits	524	
S. Kongsjorden, Norra	523	
E. Tellenbach, Šveits	521	
O. Horber, Šveits	521	
V. Gehmann, Saksa	519	
O. Herranen, Soome	519	
L. Granbohm, Soome	518	
V. Elomaa, Soome	515	

Maailmameistrivõistlus sõjapüssist eraldi püsti, põlvelt ja lamades asendist 07. ja 08. 07. 39.

Individuaalvõistlus: võõraste rahvuste osavõtjate arv piiramata. Šveits võis välja panna laskureid vaid niipalju, kuipalju oli suurima osavõtjate arvuga MM-võistlustel registreeritud rahvusel. Laskude arv 120, 40 igast asendist. Laske aeg 15 min. seeria peale.

Võistluste tulemused kujunesid 10-el parimal järgmiseks:

P ü s t i.

1. L. Brod, Saksa	334
2. L. Kaarto, Soome	333
3. A. Salzmänn, Šveits	329
4. L. Viljus, Eesti	327
5. K. Zimmermann, Šveits	327
6. J. Hartmann, Šveits	327
7. N. Vasenius, Soome	327
8. J. Pälve, Soome	326
9. K. Johansson, Rootsi	324
10. V. Kuk, Eesti	323

P ö l v e l t.

1. K. Zimmermann, Šveits	367
2. O. Horber, Šveits	359
3. P. Karu, Eesti	357
4. K. Jürgens, Eesti	355
5. B. Rönmark, Rootsi	352
6. A. Salzmänn, Šveits	351
7. L. Granbohm, Soome	351
8. O. Elomaa, Soome	350
9. M. Ciocco, Šveits	348
10. V. Lienhard, Šveits	346

L a m a d e s.

1. V. Gehmann, Saksa	367
2. G. Eichelberger, Šveits	365
3. K. Vilberg, Eesti	364
4. M. Bouchez, Prantsuse	362
5. K. Johansson, Rootsi	362
6. E. Tellenbach, Šveits	361
7. A. Ravila, Soome	361
8. R. Sturm, Saksa	359
9. O. Horber, Šveits	359
10. B. Rönmark, Rootsi	358

Kolmest asendist kokku 12 parimat:

1. K. Zimmermann, Šveits	327	367	352	1046
2. P. Karu, Eesti	316	357	358	1031
3. A. Salzmänn, Šveits	329	351	348	1028
4. J. Pälve, Soome	326	346	354	1026
5. O. Horber, Šveits	308	359	359	1026
6. B. Rönmark, Rootsi	314	352	358	1024
7. K. Jürgens, Eesti	313	355	351	1019
8. V. Gehmann, Saksa	308	343	367	1018
9. V. Kuk, Eesti	323	335	358	1016
10. K. Vilberg, Eesti	311	341	364	1016
11. L. Viljus, Eesti	327	332	354	1013
12. E. Artna, Eesti	304	345	356	1005

Matš väikekalibri püssist lamades 05. 07. 39.

Matšid väikekalibrilisest püssist teostatakse Uniooni võistlusreeglite kohaselt eraldi igast asendist, kusjuures iga asendi matšis võib panna välja eri meeskonna. Ainult individuaalselt arvestatakse lasketulemused kolmest asendist kokku.

Väikekalibri püssi esimeseks matšiks oli Luzernis 7. maailmameistrimatš lamades. Sellel alal võistles laskureid 16 rahvusest, kusjuures 13 rahvust võttis osa täismeeskondadega.

Tulemused kujunesid oodatult heaks, kusjuures kaheksa rahvuse meeskonnad ületasid Eesti rahvusmeeskonna poolt Roomas 1935. a. püstitatud maailmarekordi.

Individuaalselt püstitas soomlane T. Mänttari uue maailmarekordi 400 silmaga võimalikust 400-st.

Võitjaks ja maailmameistriks uue maailmarekordiga tuli Eesti meeskond 1977 silmaga. Sama arvu silmade summaga jäi Rootsi meeskond teiseks. Esikoha andis Eestile asjaolu, et silmadevahe Eesti parema ja nõrgema laskuri vahel oli vaid 2 silma, rootslastel aga 7 silma.

Matšist osavõtva 16 rahvuse tagajärjed kujunesid järgmiseks:

MM Eesti	1977
2. Rootsi	1977
3. Saksa	1974
4. Soome	1969
5. Itaalia	1967
6. Leedu	1967
7. Norra	1966
8. Prantsuse	1965
9. Šveits	1959
10. Ungari	1945
11. Taani	1943
12. Holland	1907
13. Monaco	1894
14. Rumeenia	1555 (4 laskurit)
15. Läti	1188 (3 laskurit)
16. Belgia	776 (2 laskurit)

Kolme esikohale tulnud meeskondade üksik-tulemused olid:

MM — Eesti.	2. Rootsi.		
1. A. Liivik	396	1. O. Ericsson	399
2. E. Kivistik	396	2. K. Johansson	399
3. V. Jaanson	396	3. E. Koch	394
4. H. Kivioja	395	4. B. Rönmark	393
5. E. Rull	394	5. J. Jonsson	392
3. Saksa.			
		1. K. Steigelmann	397
		2. E. Spörer	390
		3. R. Sturm	395
		4. V. Gehmann	394
		5. A. Sigl	391

Individuaalselt parimaid tagajärgi saavutasid:

MM T. Mänttari, Soome	400
2. R. Staks, Läti	399
3. K. Johansson, Rootsi	399
4. O. Ericsson, Rootsi	399
5. J. Gailiunas, Leedu	399
6. E. Spörer, Saksa	397
7. H. Kongsjorden, Norra	397
8. L. Genot, Prantsuse	397
9. K. Steigelmann, Saksa	397
10. M. Pasetti, Itaalia	397

Seega endise maailmarekordi ületajaid oli viis meest.

Eesti laskurid tulid individuaalselt järgmistele kohtadele:

12. A. Liivik	396
14. E. Kivistik	396
16. V. Jaanson	396
19. H. Kivioja	395
24. E. Rull	394

Matš väikekal. püssist põlvelt 05. 07. 39.

Luzernis teostus 6. maailmameistrimatš põlvelt. Sellest matšist võttis osa 15 rahvust, nendest 13 täismeeskondadega.

Oodatavatele võitjatele eestlastele osutusid siin tugevateks konkurentideks Saksa ja Norra meeskonnad.

Matši võitis Eesti meeskond kolmandat korda järjest, ületades endise maailmarekordi 35 silmaga.

Kaasavõistelnud 15 rahvust saavutasid järgmisi tulemusi:

MM Eesti	1944
2. Saksa	1936
3. Norra	1933
4. Soome	1923
5. Šveits	1915
6. Ungari	1909
7. Rootsi	1909
8. Itaalia	1903
9. Leedu	1885
10. Prantsuse	1885
11. Taani	1852
12. Monaco	1793
13. Holland	1775
14. Läti	1120 (3 laskurit)
15. Belgia	734 (2 laskurit)

Senise maailmarekordi, mis oli 1909 silmaga Soome nimel, ületasid viis meeskonda ja kordasid kaks meeskonda.

Kolme esikohale tulnud meeskonna üksiktulemused olid järgmised:

MM — Eesti.	2. Saksa.
1. G. Lokotar 391	1. K. Steigelmann 390
2. H. Kivioja 390	2. E. Spörer 390
3. A. Liivik 389	3. A. Sigl 389
4. E. Kivistik 388	4. R. Sturm 388
5. K. Kübar 386	5. V. Gehmann 379

3. Norra.

1. T. Skredegaard 391
2. M. Amundsen 388
3. H. Kongsjorden 388
4. J. A. Hunes 387
5. V. Rögeberg 379

Individaalselt paremaid tulemusi saavutasid:

MM L. Buday, Ungari	392
2. B. Rönmark, Rootsi	392
3. K. Johansson, Rootsi	391
4. G. Lokotar, Eesti	391
5. T. Skredegaard, Norra	391
6. E. Spörer, Saksa	390
7. O. Ericsson, Rootsi	390
8. H. Kivioja, Eesti	390
9. K. Steigelmann, Saksa	390
10. A. Liivik, Eesti	389

Endise maailmarekordi, mis oli 389 silmaga G. Lokotari nimel, ületasid üheksa ja kordasid kolm laskurit.

Matš väikekal. püssist püsti 06. 07. 39.

6. juulil pärast lõunat toimus 7. maailmameistrimatš väikekal.-püssist püsti asen-

dist. Võistlusest võttis osa 14 rahvust, neist 12 täismeeskondadega.

Võitjaks ja maailmameistriku uue maailmarekordiga tuli Soome meeskond 1861 silmaga. Endine MR oli Eesti rahvusmeeskonna nimel 1852 silmaga. Sama palju saavutas Eesti meeskond ka Luzernis, kuid sellest oli vähe esikohale tulekuks.

Võistlusest osavõtva 14 rahvuse tagajärjed kujunesid järgmiseks:

MM Soome	1861
2. Saksa	1859
3. Šveits	1858
4. Eesti	1852
5. Norra	1839
6. Taani	1839
7. Prantsuse	1813
8. Rootsi	1806
9. Itaalia	1794
10. Leedu	1747
11. Holland	1712
12. Monaco	1681
13. Belgia	1079 (3 laskurit)
14. Läti	1075 (3 laskurit)

Kolme esikohale tulnud meeskonna üksiktulemused olid:

MM — Soome.	2. Saksa.
1. N. Vasenius 377	1. K. Steigelmann 380
2. T. Mänttari 377	2. E. Spörer 372
3. P. Janhonen 374	3. J. Brod 369
4. B. Frietsch 370	4. R. Sturm 369
5. O. Elo 363	5. A. Sigl 369

3. Šveits.

1. K. Zimmermann 378
2. J. Reich 375
3. O. Horber 370
4. E. Grünig 369
5. A. Salzmann 366

Individaalselt paremaid tagajärgi saavutasid:

MM K. Steigelmann, Saksa	380
2. E. Rikand, Eesti	379
3. A. Liivik, Eesti	378
4. K. Zimmermann, Šveits	378
5. N. Vasenius, Soome	377
6. T. Mänttari, Soome	377
7. J. Reich, Šveits	375
8. P. Janhonen, Soome	374
9. P. Pedersen, Taani	374
10. A. Kukkk, Eesti	373

Kolmest asendist kokku individaalselt paremaid tagajärgi saavutasid:

MM K. Steigelmann, Saksa	1167
— uus maailmarekord, endine MR oli prantslase J. Mazoyeri nimel 1158 silmaga.	
2. A. Liivik, Eesti	1163
3. T. Mänttari, Soome	1163
4. K. Johansson, Rootsi	1163
5. E. Spörer, Saksa	1159
6. J. A. Hunes, Norra	1152
7. R. Sturm, Saksa	1152
8. U. Cantelli, Itaalia	1150
9. A. Sige, Saksa	1149
10. E. Kivistik, Eesti	1148

Matš vabapüstolist 06. 07. 39.

Vabapüstolimatšist, mis arvult oli 29., võttis osa Eesti meeskond teist korda. Helsingis 1937. a. tuli Eesti 5. kohale 11 võistlevast meeskonnast, saavutades 2604 silma.

Vabapüstolist Luzernis võitjaks ja maailmameistriks uue maailmarekordiga tuli Šveitsi meeskond üheksandat korda järjest.

Võistlusest osavõtva 11 rahvuse tagajärjed olid:

MM Šveits	2675
2. Rootsi	2639
3. Saksa	2638
4. Ungari	2625
5. Soome	2618
6. Prantsuse	2574
7. Eesti	2573
8. Itaalia	2556
9. Taani	1911 (4 laskurit)
10. Monaco	1499 (3 laskurit)
11. Tšiili	514 (1 laskur)

Kolmele esikohale tulnud meeskonna üksiktulemused olid:

MM — Šveits.		2. Rootsi.	
1. V. Büchi	545	T. Ullmann	546
3. V. Muster	543	C. Sjöberg	538
3. E. Flückiger	534	G. Rooth	531
4. E. Andres	527	B. Gustafson	519
5. H. Ambühl	526	G. Bergström	505
		3. Saksa.	
		E. Krempel	547
		V. Krafft	536
		P. Vehner	521
		F. Krempel	521
		E. Martin	513

Eesti meeskonna üksiktulemused olid:

1. E. Sihv	526	16. koht
2. A. Kukkk	525	18. koht
3. E. Argus	516	30. koht
4. N. Viru	505	35. koht
5. V. Raidma	501	41. koht

Individaalselt paremaid tagajärgi saavutasid:

MM E. Krempel, Saksa	547
2. T. Ullmann, Rootsi	546
3. A. Balogh, Ungari	546
4. V. Büchi, Šveits	545
5. L. Tölgyessy, Ungari	545
6. V. Muster, Šveits	543
7. C. Sjöberg, Rootsi	538
8. D. Jamonieres, Prantsuse	538
9. V. Krafft, Saksa	536
10. E. Flückiger, Šveits	534

Matš olümpia kiirlaskmises 07. 07. 39.

Olümpia kiirlaskmine on alles noor võistlusala. Luzernis korraldatud matš oli arvult neljas.

Eesti meeskond sellest võistlusest osa ei võtnud.

Meeskondade tagajärjed olid:

MM Ungari	269
2. Leedu	268
3. Saksa	267

4. Läti	267
5. Itaalia	265
6. Rootsi	264
7. Soome	262
8. Prantsuse	200 (4 laskurit)
9. Kreeka	53 (1 laskur)

Individaalselt paremaid tagajärgi saavutasid:

MM T. Ullmann, Rootsi	54	7×6	
2. Van Oyen, Saksa	54	6×6	1×5
3. Milliauskas, Leedu	54	4×6	1×5
4. Dr. Hesse, Prantsuse	54	3×6	1×4
5. A. Salao, Soome	54	2×6	1×5 4×6

Seeria- ja meistrimedali võistlused 30. 06. — 09. 07. 39.

Seeria- ja meistrimedali võistlused kuuluvad peamiselt selleks maailmameistri võistluste kavasse, et võimaldada võistlustest osavõttu piiramata arvule laskuritele ning matšimeeskondade laskuritele treeningut võistluspinge all. Kuna ka nendel võistlusaladel oli välja pandud palju väärtuslikke auhindu, siis kujunes võistlus ka neil aladel väga pinevaks. Igal alal oli välja pandud 30 auhinda.

Üksikute alade järgi Eesti laskurid saavutasid järgmisi kohti:

V A B A P Ü S S.

a) Rahvusvaheline meistrimedali võistlus.

3. E. Kivistik	538	kuldmedal
8. G. Lokotar	550	"
10. J. Vilberg	548	"
12. A. Liivik	547	"
17. E. Rikand	544	"
24. E. Rull	540	"
32. H. Kivioja	535	hõbemedal
52. K. Kübar	520	pronksmedal

b) Seeriavõistlus.

3. E. Rikand	293	10. J. Vilberg	291
4. E. Kivistik	293	11. H. Kivioja	290
6. K. Kübar	292	17. A. Liivik	288
8. G. Lokotar	291	30. E. Rull	284

S Õ J A P Ü S S.

a) Šveitsi meistrivõistlus.

8. P. Karu	513	kuldmedal
12. E. Artna	507	"
16. K. Vilberg	503	"
17. L. Viljus	502	"
20. V. Kukkk	500	"
22. K. Jürgens	500	"
23. K. Lomp	497	hõbemedal

b) Seeriavõistlus.

4. K. Jürgens	281	17. L. Viljus	276
7. K. Vilberg	279	18. V. Kukkk	276
8. E. Artna	279	19. K. Lomp	276
11. P. Karu	278	26. V. Jaanson	271

V Ä I K E K A L I B E R P Ü S S.

a) Rahvusvaheline meistrimedali võistlus.

P ü s t i.		
3. A. Liivik	376	kuldmedal
8. E. Rull	372	"

10. K. Kübar	371	„
15. E. Rikand	370	„
16. K. Vilberg	369	„
17. A. Kukkk	369	„
22. G. Lokotar	366	„
33. H. Kivioja	364	hõbemedal
45. E. Kivistik	358	„
66. J. Vilberg	351	pronksmedal
67. V. Jaanson	350	„
Põlvelt.		
1. K. Kübar	394	kuldmedal
2. A. Liivik	391	„
4. G. Lokotar	390	„
13. E. Rikand	386	„
17. H. Kivioja	384	„
18. K. Vilberg	384	„
19. E. Kivistik	384	„
20. A. Kukkk	384	„
33. J. Vilberg	381	hõbemedal
59. V. Jaanson	376	pronksmedal
Lamades.		
2. H. Kivioja	399	kuldmedal
4. E. Kivistik	398	„
6. A. Liivik	398	„
9. E. Rull	397	„
14. G. Lokotar	396	„
18. K. Kübar	395	„
36. K. Vilberg	394	„
44. V. Jaanson	393	„
49. E. Rikand	393	„
61. J. Vilberg	392	„

b) Seeriatevõistlus.

1. A. Liivik	597	13. E. Rull	592
2. A. Kukkk	597	14. H. Kivioja	592
3. E. Rikand	596	16. E. Kivistik	591
6. K. Kübar	595	21. J. Vilberg	590
7. G. Lokotar	595	27. V. Jaanson	588
12. K. Vilberg	593		

VABAPÜSTOL.

a) Rahvusvaheline meistrimedali-
võistlus.

9. E. Argus	540	kuldmedal
15. N. Viru	532	„
26. A. Kukkk	525	„
33. E. Sihv	524	hõbemedal
41. E. Laasi	519	„
50. V. Raidma	514	pronksmedal

b) Šveitsi meistrivõistlus.

5. E. Sihv	541	kuldmedal
8. E. Argus	534	„
13. N. Viru	530	„
18. A. Kukkk	526	„
28. E. Laasi	521	„
32. V. Raidma	520	„

c) Auhinnavõistlus (40 individuaal-
auhinda).

4. E. Sihv	273	30. E. Laasi	260
12. E. Argus	267	33. A. Kukkk	258
17. N. Viru	264	44. V. Raidma	253

d) Seeriatevõistlus.

6. E. Sihv	288	29. V. Raidma	281
11. A. Kukkk	285	49. E. Laasi	274
18. N. Viru	283		

Arvestades ülaltoodud andmeid, on meie laskurite saavutised pinevates Luzerni 1933. a. MM-võistlustes erakordselt suured, eriti kui arvestada võimsat konkurentsi suurrahvaste poolt.

Bibliograafia.

Tangitõrje organiseerimine Prantsuse diviisides kaitselahingus.

„La Revue d'Infanterie“ 1939. a. jaanuarinumbris ilmus kaptenite Péret ja de Préalval'i kirjutisena pikem artikkel tangitõrje korraldamisest Prantsuse jalaväediviisis.

Autorid esitavad kirjutise algul määrustikulisi nõudeid ja teoreetilisi aluseid, kuna kirjutise rakendusosa on esitatud konkreetse näitena, milles on diviisi raamides toodud kõigi instantside käsud ja korraldused tangitõrje alal.

Eeskiri „Suurte ühikute taktika“ määrab, et soomusmasinate-vastane kaitse peab organiseeritud olema diviisi raamides. See-ga peab diviisiüleml soomusmasinate-vastaseks kaitseks kogu diviisi kaitselõigu piirides organiseerima ja kokku kõlastama peale diviisi vahendite ka väeosade ja pataljonide vahendid. Diviisiülemla otsus

tangitõrje alal peab väljenduma käsuna või korraldusena, mis peab vastama järgmistele nõuetele:

- sisaldama võimalikult täpseid ülesandeid;
- olema küllalt paindub, et alluvatel oleks teatavais piirides jäetud võimalus omal initsiatiivil kohandada seda vastavalt olukorra tingimustele.

Tangitõrje üksikasjaline kava peab olema:

- kohandatud eeskirjaliste tõekspidamistega;
- sobima kaitse üldkavaga (kaitse raskuspunktid, toetuspunktid);
- respektierima ülimal võimalikul määral ühikute organisatsioonilist terviklikkust.

Kaitse vaenlase soomusmasinate ja tema jalaväe vastu on teineteisega lahutamalt seotud. Kõik tangitõkked peavad kaitsitud olema automaatrelvade tulega. Niisamuti peab ka jalavägi teostama aktiivset kaitset tankide vastu.

Tt-kahurid paigutatakse toetuspunktide sisemusse ja kahurite meeskonnad, kui nad polnud seal varem, lähivad lahingu alates toetuspunkti ülema käsutusse. Juhul, kui toetuspunktide dispositsioon ei osutu soodsaks tt-kahurite paigutuseks, luuakse erilised toetuspunktid, millele ülesandeks on trelvadele pakkuda vajalikku kaitset.

Kuigi tt-kahurid on antud toetuspunkti ülema käsutusse; tuleb hoolitseda selle eest, et relvade otstarbekaks kasutamiseks leiaksid täitmist ka tt-ühikute ülemate korraldused. Mainitud asjaolu on tähtis ka veel seetõttu, et tt-ühikute ülemate käsud ja korraldused on kohandatud soomusmasinate omapärase tegevusega.

Et soodustada juhtimist ja tt-kahurite tulega manööverdämist, osutub otstarbekaks paigutada kahurid lahinguväljale grupeeritult. Seesugune paigutusviis võimaldab kahureil vajaduse korral üksteist kaitseda või asendada vaenlase tulega neutraliseeritud kahurit. Niisamuti võimaldab see kahurite tuld koondada eriti hädaohtlikku rajooni. Säärase manöövri sooritamise eeltingimuseks on igale kahurile eriti ettevalmistatud tagavaraposisioonid.

Toodud konkreetsetes näites on diviisi tt-vahendid arvestatud järgmiselt:

I. T t - r e l v a d .

- 1) Pataljonis 25-mm kahurite rühm — 2 kahurit.
- 2) Rügemendi tt-kompanis — 2 rühma, à 3 25-mm kahurit.
- 3) Diviisi tt-kompanis — 4 rühma, à 3 25-mm kahurit.
- 4) Diviisi luuregrupis — 2 rühma, à 2 25-mm kahurit.
- 5) Diviisi tt-patareis — 3 rühma, à 2 75-mm kahurit.

Kokku diviisis 52 25-mm ja 6 75-mm kahurit.

II. T t - m i i n i d (võimaldavad ehitada tõket meetrites).

a) Rügement 500 m (3-rüg.)	— 1500 m
b) Diviisi tt-kompani	— 1000 „
d) Diviisi luuregrupp	— 300 „
e) Diviisi tt-patarei	— 500 „
g) Diviisi pi-ühikute park	— 1500 „

Kokku diviis — 4800 m

Diviis asub kaitasel umbes 8 km rindel kolme rügemendiga esijärgus. Varus üks jalaväepataljon ja luuregrupp. Kaitse organiseerimiseks on aega 2 ööd-päeva. (Vaata skeemi.)

Diviisiülem oma otsuses määrab soomusmasinate-vastase kaitse raskuspunkti vastavalt kaitsepositsiooni maastikulistele iseärasustele. Kaitsepositsioonis leiduvad looduslikud tangitõkked, nagu jõed ja metsad, tuleb kasutada kombineeritult tt-kahuritega ja miinitõketega nii, et oleks ühtlane kaitse vaenlase soomusmasinate vastu saavutatud kogu kaitsepositsiooni sügavuses. Samuti peab tt-relvade ja miinitõkete paigutus kaitset võimaldama ka vaenlase soomusmasinate rünnaku puhul tiibadelt.

Diviisiülema käsu kohaselt ühtub käesolevas näites peamine soomusmasinate-vastane tõkkejoon vastupanuposisiooni esiservaga ja selle moodustavad võitlusjärgu pataljonide tt-kahurid, kasutades ühtlasi looduslikke tangitõkkeid. Pataljonide tt-kahurite ülesandeks jääb ühtlasi julgestuspositsiooni kaitse vastase soomusmasinate vastu.

Teisele tangitõkkejoonele, mis asetseb 2—2,5 km esimese joone taga, asub diviisi tt-kompani, grupeerides oma relvad vastavalt tangiohtlikele suundadele.

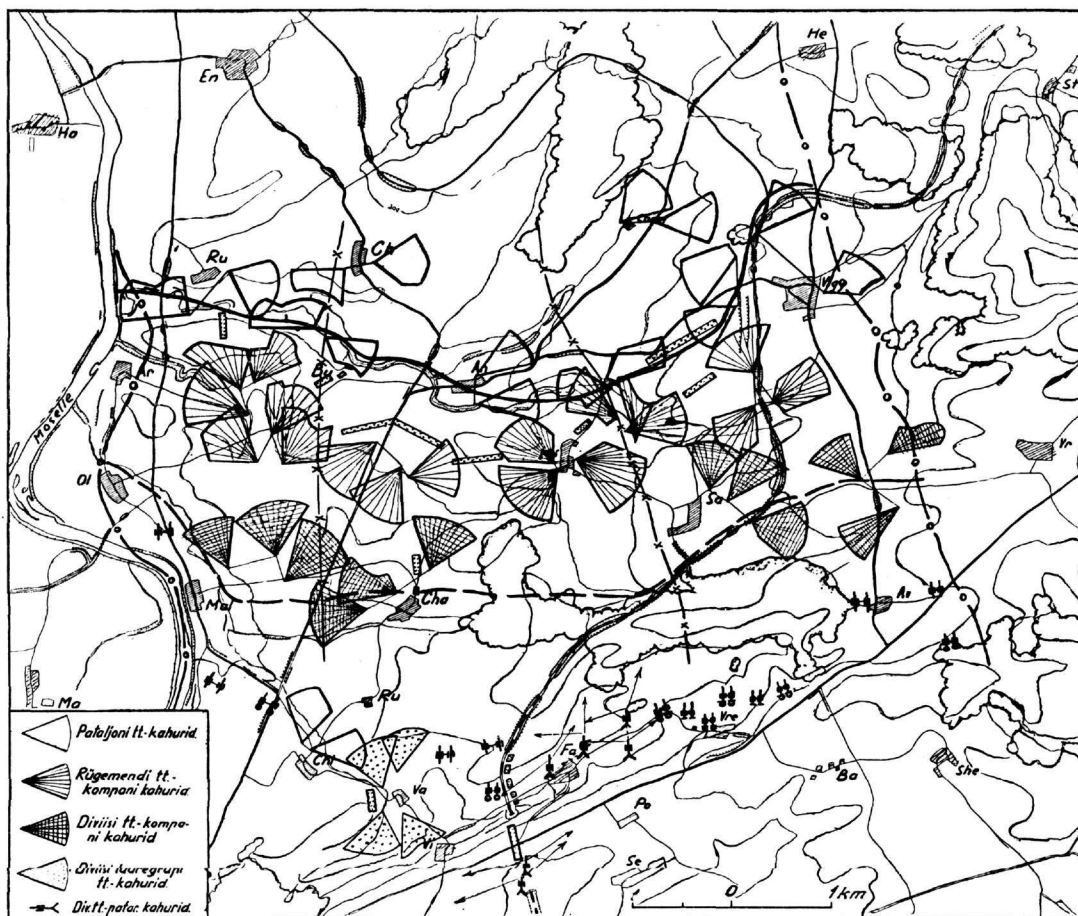
Esimese ja teise tõkkejoone vahel teotsevad rügementide tt-kompanid, pöörates erilist rõhku soomusmasinate rünnakute tõkestamisele külgsuunast.

Tagumise tangitõkkejoone moodustavad diviisi varu käsutuses olevad tt-relvad, diviisi tt-patarei ja suurtükivägi (kerge-patarei). Diviisi tt-patarei ülesandeks ühtlasi on kaitseda raskesuurtükiväge.

Ka määratakse diviisiülema käsus kohad, kus ühikud, kelledel on tt-miine, neid võivad kasutada; samuti ka pioneeride ülesanded tt-organiseerimisel ning rajoonid kaitsepositsiooni ees kui ka sisemuses, kuhu suurtükivägi peab organiseerima soomusmasinate-vastased tõkketuled. Need on peamiselt rajoonid, kus maastiku iseäralduste tõttu on soomusmasinad surutud kitsasse defileesse või nende liikumine aeglustatud.

Tangitõrje otstarbekas korraldamine I ja II tõkkejoonel allub otsekohe diviisiülemale, kuma tagumise tõkkejoone organiseerimine kuulub diviisi suurtükiväe ülema kompetentsi.

Vastavalt diviisiülema käsule määravad rügemendiülemad oma käsus kohad, kus pataljonid peavad organiseerima soomus-

masinate-vastast kaitset oma tt-relvadega, kuhu asetada miinitõkked ja kus teostada vajalikke maastiku organiseerimistõid. Samuti antakse käsus ülesanded rügemendi tt-kompanile ja teatatakse, millised ülesanded tt-alal on rügemendi lõigus asetsevatel diviisi tt-kompani kahuritel.

Pataljoniülema käsk tt-alal näeb ette üksikasjalised ülesanded tt-kahurite rühmale, miinitõkete ehitamiseks ja maastiku organiseerimiseks, vastavalt rügemendiülema käsus ettenähtud ülesannetele.

Rügemendi tt-kompani ülem määrab oma käsus rühmade rühmülde asukohad ning tuleülesanded eraldi igale kahurile; samuti ka rühmade ülesanded miinitõkete mahaasetamisel.

Diviisi tt-kompani on näites vastavalt tangiohtlikele suundadele jagatud kahte gruppi, à 2 rühma. Kompül oma käsus määrab ülesanded rühmadele ja nende rühmade asukohad, mis asetsevad suunal, kus ta ise asub, samuti ka üksikasjalised korraldused miinitõkete mahapanemiseks.

Pärast seda kui tt-relvad on diviisi lõigus kohale asetatud, antakse diviisiülema

täiendava korraldusega diviisi tt-kompani rühmad nende rügulide käsutusse, kelle lõigus nad asuvad; seejuures aga jäävad nende ülesanded endiseks.

Diviisi suurtükiväe ülema käsk tagumise tangitõkkejoone organiseerimise alal sisaldab järgmist:

- tagumise tangitõkkejoone;
- millises rajoonis iga grupp peab tangitõrjet korraldama;
- diviisi varu ülesanded tangitõrje alal.

Kokkuvõttes organiseerib Prantsuse diviis toodud näite kohaselt 8 km laias kaitselõigus vastupanupositsiooni esiservast alates 2—2,5 km sügava soomusmasinate-vastase kaitseriba. Selle moodustamisest võtab osa 46 tt-kahurit, mis on paigutatud tangiohtlikele suundadele. Tähendatud riba taga 1,5—2 km kaugusel organiseeritakse tagumine tõkkejoon, mille moodustamisest võtab osa peale 12 tt-kahuri veel 3 kergesuurtükiväe-gruppi. Relvadele lisandub veel 4800 m miinitõket, millest enamik leiab kasutamist I tangitõkkejoonel ning I ja II tõkkejoone vahel.

Tt-kahurite paigutuse kohta olgu tähendatud, et need on grupeeritud rühmadena asulate või mõnesuguste teiste soomusmasinate vastu kaitset pakkuvate esemete piirkonda. Viimaste puudumisel on kahurite asetus kaitstud teiste kahurite tullega või miinitõketega.

N. ja O.

Sõjaväe elu.

3. aug. 1919 lasti välja esimene lend ohvitseri.

„Ehk küll ilm on muutlik-vihmane, on rahvast Peetri platsile siiski kogunenud hulganäha. Kõik seisavad, ootavad. Kes ei tahaks näha oma mehi, oma sõdureid? Ootamine venib vähe pikale, saab vähe vihmagi vahepeal, kuid kes seepärast veel tüdineb. Korraga kõlabki muusika — säälnad tulevad: ees jalaväelased, siis ratsaja kõige taga suurtükiväelased oma suurtükidega.

Sammuvad sirgetes ridades sirged, sihvakad mehed... „mehed, kui tammed tugevad“. Nende munder ei ole hiilgav, ei ole värvirikas, nagu suurte, kuulsate riikide oma. See on hall talupoja rüüd, mis ehib nende rindu, kes lähevad ja kangelastegudega lähevad ja võidavad soomusrongide nimes ning polkudele kuulsused.

Vaatad neid ja tahtmata tuleb meele lugu ühest karjatsesest, ühest väetist mehest, kellel ei olnud ei mõõka ega raudkiivrit, kuid kellel oli südames julgus ja oli usk õiguse sisse ning kes läks ja võitis suure ja vägeva hiiglaste-Koljati.

Sõdurid on endid paraadikorras üles seadnud, keskel ratsa-, ühel pool suurtüki- ja teisel pool jalaväemehed. Mõne aja ootamise järele jõuavad kohale ülemjuhataja kindralmajor Laidoner ja peaminister Strandmann, kes tervituskõned peavad. Mängitakse isamaa hümnust. Loetakse ette kõikide lõpetajate nimes, ühtlasi nimetades väeosasid, kuhu keegi sõjaväekooli lõpetajatest on määratud. Paraadile Peetri platsil järgneb paraadimarss läbi linna, kusjuures sõdurid veel korra Peetri platsilt üle sammuvad, muusika saatel marssides Toompeale.

See ei olnud ei tea kui suur ja hiilgav paraad, ei olnud ka muusikas palju kärke, kuid ega hõiskeküllust, kuid kõigest jäi mulje, et need mehed, kes seal marssisid,

lähevad omadesse väeosadesse, olles väerilised eelkäijatele, kes auga kirjutanud ajaloo leheküljele kodumaa nime. Need mehed lähevad ja kõnelevad võimsal keelel, et nüüd on aeg, millal Eesti mees purustab pikaaegse orjuse ahelad ja omade teenustega nõuab, et ta maa oleks vaba ja oleks prii, nagu ennemuistegi.”

See kirjutus, pealkirjaga „Esimese Eesti sõjaväekooli esimeste lõpetajate paraad Peetri platsil“, ilmus „Päevalehes“ 4. augustil 1919. a. Lihtsed, südamlilikud sõnad, millest kostab kindel usk oma rahva tulevikku ja oma noorsoo võimetusse.

Nüüd on sellest ajast, kui Vabariigi Sõjakool laskis välja esimese lennu lipnikke, möödunud kakskümmend aastat. See on pikk aeg, mõndagi on selle aja kestes muutunud ja läbi elatud. Ning sõjakooli esimese lennu õppetööst ja elust-olust on jäänud vaid kauged mälestused, mis kipuvad aegamööda kustuma. Ainult kolitunud paberilehed kuski arhiivis kõnelevad veel kuiva keelt kõigest sellest, millega tuli tollel võidelda nii sõjakooli ülematel, õppejõududel kui ka kasvandikel endil.

Kuigi 1919. aasta kevadel Vabadussõja esimesed kriisipäevad olid möödas, polnud siiski veel näha sõja lõppu. Narva all mürisid veel suurtükid ja Võru ning Petseri all ründasid punaväe jõugud. Ägedad lahingud käisid kogu rindel ja nõudsid aina uusi ohvreid.

Juba Vabadussõja algpäevil meie ohvitserkond polnud arvuliselt kaugeltki küllaldane. Ja kui lahingud veelgi hõrendasid ohvitseride niigi harvu ridu, siis tekkis tungiv vajadus uute ohvitseride, vajadus sõjakooli järele.

Ning siis, 3. aprillil 1919. a. avaldas Sõjavägede Ülemjuhataja käskkirja, millega pandi alus Vabariigi sõjakoolile, määrates ühtlasi sõjakooli ülemaks kapten A. Simoni (praegu kolonel erus).

Aga sõjakool ei sünni ainult käskkirjaga — oli vaja ka ruume õppeasutise ja kasvandike jaoks. Suure otsimise järel leiti lõpuks enam-vähem sobivad ruumid end. raudtee-tehnikakoolis Tehnika tänavas, kus praegu asub Riigi Tööstuskool. Missugused need ruumid olid, selle kohta kirjutab ühes ettekandes tolleaegne sõjakooli ülem kapten A. Simon: „Ruumid on elamiseks küll avarad, kuid korrast ära ja vajavad remonti. Puudub veevärk, isegi kööki tuleb vett kanda toobritega, milleks kulub 4 mehe tööjõud päevas. Ei ole väljakäigu-kohti ega pesemisruume. Aknaklaasid on

osalt katki ja ustel puuduvad lukud ja käepidemed. Puudub liha ja teiste ruttu risknevat toiduainete hoidmiseks kelder. Elektrivalgustus on sisse seatud, kuid valgust saab ainult kella 23-ni. Kütteaineid on antud vähe, mispärast kadetid peavad elama rōsketes ruumides. Ei ole ruumi ambulantsile, ega kooli korrapidajatele ohvitseridele" jne.

Edasi võib arhiividokumentidest lugeda, et sõjakoolil polnud isegi oma telefoniaparaati. See küll oli, kuid laenatud telefoni võrgu valitsuselt, kes aga aparaati nõudis tagasi.

Ei olnud parem olukord ka varustuse suhtes. Nii kirjutab sõjakooli ülem varustusvalitsuse ülemale: „Riided on mitmekordsete nõudmiste peale vaatamata vähe ja paljud kadetid käivad katkistes riides. Eriti suur puudus on pükstest, mis riide halbuse tõttu ei pea õppustel vastu. Saapaid on, kuid pole parandustöökoda, kus parandada. Ihupesu on, kui pesukoda puudub. Sõjakooli pesu pestakse Juhkentali haigla pesukojas, kust aga pesu tuleb tagasi, täid ja tõugud sees. Laua- ja kööginõusid ei jatku korraga kõigi inimeste söötmiseks, mispärast söömine käib kahes osas. Puuduvad ka kapid toiduainete hoidmiseks ja söögilaudu ei ole tarvilisel määral. Sõjaväe toitluslaos puuduvad toiduained, mis ette nähtud toidukavas, ja sellepärast ei saa kadette korralikult toita. Samuti puudub vilunud kokk, sest palk on koosseisus ette nähtud nii madal, et keegi ei tule. Sõjakoolil pole olemas mingisuguseid veoabinõusid, mistõttu ei saa igakord toiduaineid kohale" jne. Teisalt nähtub veel, et sõjakoolile on laenatud Vene-Balti tehaste juhatusest 150 raudvoodit.

Säärane oli olukord, kus pidid töötama ja õppima Sõjakooli esimesed kasvandikud. Oli küll mõnikord nurinaidki, kui kapsasupp oli keedetud liiga „roostetanud" heeringatega ja kui polnud enam närusemaidki pükse jalga panna, kuid kõik lõppes tavaliselt rahulikul teel ja suuremate pahandusteta, sest kadetidel oli ühine „surveabinõu" kooli ülemuste vastu: „Kui ei, siis läheme jalamaid frondile!" Pärast säärast „ähvardust" sai jälle maitsvamat suppi ja leivaviiludki olid lõunalaual veidi paksemad ning hommikul anti tammetõru-kohvi kõrvale ka koguni tanguputru.

Sõjakooli juhtkonnal oli esimeste kasvandikega tõesti raske. Revolutsiooni järel oli sõjaväest üldiselt kadunud distsipliin ja ka meie rahvaväes oli algul kord väga kodune. Veel vähem aga olid sõjaväelise distsipliiniga harjunud noored vabatahtlikud,

kes koolipingist tõttasid frondile ja hiljem astusid sõjakooli. Kindel kord oli ju frondimehele tollal võõras. Nii tuli kooli juhtkonnal sisendada kasvandikesse eelkõige distsipliini ja täpsust. Seda tehti kindlakäelselt, ehkki ei tohi ütelda, et kapt. A. Simon või pataljoniülem kapt. Jacobson või teised ohvitserid oleksid olnud kõvasüdamelised. Muidugi pidi nii mitugi kangekaelset kadetti oma kuldkarva triibuga sinised kadeti õlakud maha panema ja minema tagavara-pataljoni ülema käsutusse. See oli mõistagi, kõige karmim karistus ja võeti tarvitusele alles siis, kui toimkonnad ja arestid ei aidanud.

Sõjakooli jalaväekompanisse võeti vastu kogusummas 120 kadetti. Need olid enamasti noored koolipoisid 18—20 aasta vanuses, oli aga 17-a. poisid ja ka ligi 30-aastasi kooliõpetajaid. Enamikus olid nad kõik frondil käinud ja esimese tõelise raske sõja kooli läbi teinud. Nõuti vähemasti keskkooli 6 kl. haridust, kuid leidis üksikuid ka vähema haridusega.

Esimese õppekuu jooksul oli kadettide koosseis päris muutlik: kõlbmatud praagiti välja ja uued tulid asemele. Kindlam koosseis kujunes juunikuuks, millal õieti algas ka kibedam õppus, kuna selleks ajaks olid kooli korraldustööd kõik enam-vähem tehtud.

Kooli õppekavas oli tollal:

„Taktika, topografia, fortifikatsioon, administratsioon, side, transchei asjandus, teated suurtüki üle, kuulipilduja tundma õppimine, määrustikud, õiguse teadus, tervishoid ja Eesti keel." Nendele lisanes veel: „reaõppus, laskeharjutus, vehklemine, ratsasõit ja õppus põllul — kus taktika, fortifikatsioon ja topografia tööd tehtud saavad".

Ja need tööd said kõigi raskuste kiuste tehtud, ehkki polnud õpperaamatuid ja isegi mitte vajalisi oskussõnu. Eesti sõjaväe käsklused ja mitmedki oskussõnad loodi just sõjakoolis ja esimese kursuse ohvitseride-lektorite poolt.

Kui Seevaldi-tagused männialused olid „fortifikatsiat" täis kaevetud, kui kogu pealinna ümbrus oli „krokii'desse" joonestatud, Harku juures „õised lahingud" lõõdud ja rännakukorras kange kuumusega Keila-Joal käidud, siis saabus aeg, millal algasid eksamid. Oi, seda tuupimist siis! Aga mis sellest enam rääkida. Õnnelikud olid lõpuks need 106 kadetti, kes eksamid sooritasid rahuldavalt ja Ülemjuhataja päevakäsuga 2. augustist 1919. a. ülendati lipnikeks. Siis tuli 3. augustil, pühapäeva hommikul suursündmus: Ülemjuhataja kindral

J. Laidoner pöördus seniste kadettide poole sõnadega: „härрад ohvitserid!” ja surus kõigil õnnesooviks kätt. Siis kahepädalane puhkus sõjakoolis tehtud töö eest, nagu üteldi käskkirjas, ja oma väeosadesse — kes Narva alla, kes Ostrovi rabadesse ja Pihkva taha Luuga alla. Iga väeosa sai noortest ohvitseridest oma jao.

Tänapäeval on 106 esimese lennu lõpetajast elus 85. Paljud nendest on tänaseni sõjaväes, töustes vastutavatele kohtadele. Esimesed kadetid on oma kohuse isamaa vastu täitnud nii hästi-halvasti kui nad suutsid. Tänapäevani aga ei ole kustunud nendes isamaad armastav vaim, mis neile sisendati sõjakoolis ja Vabadussõja lahinguväljadel. Tõllal, kahekümne aasta eest olid need noored, peagu lapsed, nüüd aga keskealised mehed ja perekonnaisad. Aastad ja vanadus aga ei tähenda: kui kutsub isamaa, siis astuvad sõjakooli esimesed lõpetajad vaenlase vastu sama kindlasti nagu kahekümne aasta eest.

H. P.

Reservohvitseride elu.

Reservohvitseride Keskseksiooni teadaanne.

Käesoleval aastal korraldatakse reservohvitseridele 20.—22. novembrini katsed auastmes kõrgendamiseks Sõjaväe Õppeasutuste juures Tondil.

Katsed korraldatakse kõigil erialadel ja kõigi auastmete ulatuses.

Sooviavaldused katsetest osavõtuks tuleb esitada hiljemalt 15. augustiks s. a.

Täiendavaid andmeid soovijaile annavad vastavad reservohvitseride sektsioonide juhatused.

Juriidilisi küsimusi.

Toim. kolonel jur. E. Leithammel.

Küsimus. Kas riigiteenija-vabateenija on õigustatud saama temale seadusega ettenähtud, kuid riigiasutise poolt mittevõimaldatud puhkuse aja eest täiendavat palka?

Vastus, eitav. Riigiteenistuse seaduse (RT 1924, 149, 97) § 2 ja 25 järgi on

riigiteenija-vabateenija õigustatud küll saama pärast vahetpidamatut üheaastast teenistust lkaks nädalat ning kaheaastast teenistust igal aastal üks kuu puhkust ühes teenistustasu edasisaamise õigusega, kuid tähendatud seadus ei näe ette saamata jäänud puhkuse aja arvel täiendava palga maksmist. Seepärast tuleb asuda seisukohale, et riigiteenijale-vabateenijale riigiasutise poolt mittevõimaldatud puhkuse aja eest täiendava palga maksmiseks puudub seaduslik alus.

Küsimus. Kas ka koosseisude kitsendamise tõttu teenistusest vabastatud riigiteenija-vabateenija on õigustatud edasi saama palka kuue kuu jooksul kolme kuu normi ulatuses?

Vastus. Riigiteenistuse seaduse (RT 1924, 149, 97) § 2 järgi on teenistusvahetuste määrajaks riigi ja vabateenija vahel tähendatud seaduse § 21—29, 31—33, 36—38 ja 43—44, ja teenistuslepingute kohta käivad tsiviilseaduse eeskirjad. Peale Riigiteenistuse seaduse eeltähendatud eeskirjade kuuluvad avalikõiguslikkudest eeskirjadest vabateenijate suhtes kohaldamisele ainult need eeskirjad, milledele on selgesõnaliselt ette nähtud, et need kuuluvad kohaldamisele ka riigiteenijate-vabateenijate kohta.

Riigiteenijate tasude seaduse (RT 1935, 31, 262) § 19 eeskiri, mis korraldab palga edasimaksmist koosseisude vähendamise puhul, ei näe ette palga edasimaksmist koosseisude kitsendamise korral teenistusest vabastatud riigiteenijatele-vabateenijatele. Järelikult selles küsimuses tuleb riigiteenijate-vabateenijate kohta Riigiteenistuse seaduse § 2 juhendil kohaldada BES teenistuslepingute eeskirju. BES § 4186 järgi on teenistusandjal õigus määrata aja peale teenistusse palgatud teenistusajaga, kõnesoleval juhul aga teenistusse võtjal ülemusel riigiteenija-vabateenijaga, igal ajal oma äranägemise järgi teenistusvahetada lõpetada, sellest kuu aega ette öeldes või ühe kuu palga ette makstes.

Neil kaalutlustel tuleb asuda seisukohale, et riigiteenija-vabateenija koosseisude kitsendamise puhul teenistusest vabastamisel, kui temale vabastamisest on üks kuu ette teatatud, ei ole üldse õigustatud palka edasi saama. On aga riigiteenija-vabateenija koosseisude kitsendamise puhul päeva pealt vabastatud, on tal õigus saada ühe kuu palk. — lu —

Vastutavtoimetaja kolonelleitnant **Johannes Reinola**. Tegevtoimetaja kapten **Martin Nurk**.

Uuemat kirjandust.

Joh. Pitka „MINU MÄLESTUSED III“, Laevanduse ja Merekaubanduse Edendamise Seltsi „Laevanduse“ kirjastus, 1939.

Hiljuti ilmus trükist kontradmiral Joh. Pitka mälestuste kolmas kogu, „Minu mälestused III“.

Elmised mälestuste kogud sisaldavad lapsepõlvemälestusi, kooli õppeaega ja ka esimesi merereise kaptenina. Kolmas, kõne all olev mälestuste kogu, algab Joh. Pitka esimese Ameerika-reisi kirjeldustega Brasiilia randa, Rio de Janeirosse saabumisel ning lõpeb sellelt reisult tagasijõudmisega Genuasse.

Selles puuduvad esimese mälestuste kogu kohased sügavalt-soojad ja harduma panevad lapsepõlvemälestused, kuid seevastu on midagi muud, ülendavat ja võimsat: noore ja mehise kapteni võitlus oma laevaga ookeani marude harjal, sadamalinna allilma roimarlike tüüpidega ja mässuga laeval. Kõik see on midagi muud kui noorusromantika ja kaugete randade mõistatuslikkus: see on mereelu oma sünguste, raskuste, sooja sõpruse ja roimarliku reetmisega, mil laev purjetab vaheti seitsmest rahvusest meeskonnaga, kusjuures tehakse katset isegi kaptenit surmata.

Kõik need episoodid on omaette draamaatilised lood ja raamatu lõpus vaid imestad, mida tuli isegi mitte palju tagasi merel üle elada.

Kohati on mälestustesse põimitud ka ajaloolisi, täiendavaid, illustreeritavaid andmeid reisul ettejuhtuvate linnade ja saarte üle, mistõttu teos rikastab ka meie geograafilisi teadmisi.

Väljenduslikust küljest see köide on isegi viimistletum varemast: pildid, mis siin on toodud, on ümmarikumad, terviklikumad.

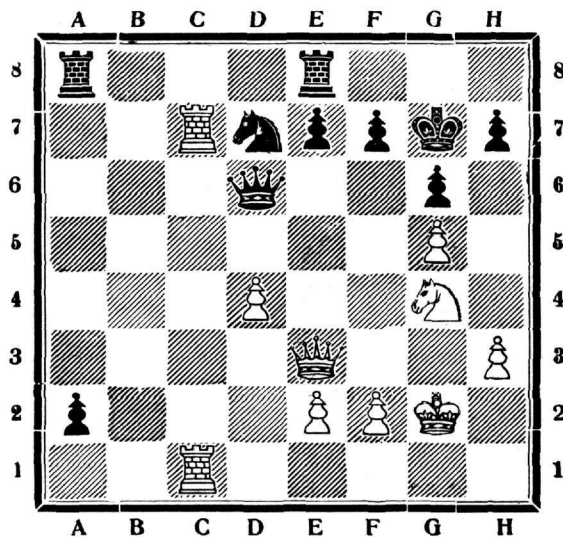
J. Pert.

MALE.

Toimetaja K. Rootare.

Ülesanne nr. 20.

Mustad.

Valged.

Valged algavad ja võidavad. Lahendus järgmises malenurgas.

Ülesande nr. 19 lahendus.

1. Ke4—e3 d7—d5! 2. Oh7—g8 h2—h1L 3. Og8 : d5+ Kg2—g1 4. Od5 : h1 Kg1 : h1 5. Ke3—f2 h3—h2 6. Oa1—e5 h4—h3 7. Oe5 : h2 Kh1 : h2 8. Ra6—c5 Kh2—h1 9. Rc5—e4 Kh1—h2 10. Re4—d2 Kh2—h1 11. Rd2—f1 h3—h2 12. Rf1—g3 matt.

Reservohvitserid!

Tellige ja lugege
„Sõdurit“

Sakala Partisanid Vabadussõjas

1918 — 1920

Mälestusi ja jutustusi

Koostanud kapten P. Kangro

Hind 2 krooni

MÜÜGIL: „Sõduri“ toimetuses, Tallinn, Sakala tänav 33.

Eesti Vabariigi 9. klassiloterii plaan.

I klass		II klass		III klass		IV klass	
Loosimine 27. ja 28. septembril 1939. a.		Loosimine 2. ja 3. novembril 1939. a.		Loosimine 30. nov. ja 1. det. 1939. a.		Loosimine 31. jaanuaril, 1., 2., 3., 5., 6., 7., 8., 9., 10., 12., 13., 15., 16., 17. ja 19. veebruaril 1940. a.	
Eelmise klassi pilette vahetamine lõpetatakse 25. oktoobril 1939. a.		Eelmise klassi pilette vahetamine lõpetatakse 25. oktoobril 1939. a.		Eelmise klassi pilette vahetamine lõpetatakse 23. novembril 1939. a.		Eelmise klassi pilette vahetamine lõpetatakse 25. jaanuaril 1940. a.	
Suurim võit Kr. 25.000 (õnnelik juhusel)		Suurim võit Kr. 25.000 (õnnelik juhusel)		Suurim võit Kr. 25.000 (õnnelik juhusel)		Suurim võit Kr. 80.000 (õnnelik juhusel)	
Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
1 preemia 10.000 — 10.000	1 preemia 10.000 — 10.000	1 preemia 10.000 — 10.000	1 preemia 10.000 — 10.000	1 preemia 10.000 — 10.000	1 preem. 30.000 — 30.000	1 preem. 30.000 — 30.000	1 preem. 30.000 — 30.000
1 võit 15.000 — 15.000	1 võit 15.000 — 15.000	1 võit 15.000 — 15.000	1 võit 15.000 — 15.000	1 võit 15.000 — 15.000	1 võit 50.000 — 50.000	1 võit 50.000 — 50.000	1 võit 50.000 — 50.000
1 " 7.000 — 7.000	1 " 7.000 — 7.000	1 " 7.000 — 7.000	1 " 7.000 — 7.000	1 " 7.000 — 7.000	1 " 25.000 — 25.000	1 " 25.000 — 25.000	1 " 25.000 — 25.000
1 " 5.000 — 5.000	1 " 5.000 — 5.000	1 " 5.000 — 5.000	1 " 5.000 — 5.000	1 " 5.000 — 5.000	1 " 15.000 — 15.000	1 " 15.000 — 15.000	1 " 15.000 — 15.000
2 võitu à 3.000 — 6.000	2 võitu à 3.000 — 6.000	2 võitu à 3.000 — 6.000	2 võitu à 3.000 — 6.000	2 võitu à 3.000 — 6.000	2 võitu à 10.000 — 20.000	2 võitu à 10.000 — 20.000	2 võitu à 10.000 — 20.000
10 " 1.000 — 10.000	10 " 1.000 — 10.000	10 " 1.000 — 10.000	10 " 1.000 — 10.000	10 " 1.000 — 10.000	3 " 7.000 — 21.000	3 " 7.000 — 21.000	3 " 7.000 — 21.000
10 " 500 — 5.000	12 " 500 — 6.000	12 " 500 — 6.000	12 " 500 — 6.000	12 " 500 — 6.000	5 " 5.000 — 25.000	5 " 5.000 — 25.000	5 " 5.000 — 25.000
10 " 200 — 2.000	15 " 200 — 3.000	15 " 200 — 3.000	15 " 200 — 3.000	15 " 200 — 3.000	12 " 3.000 — 36.000	12 " 3.000 — 36.000	12 " 3.000 — 36.000
25 " 100 — 2.500	30 " 100 — 3.000	30 " 100 — 3.000	30 " 100 — 3.000	30 " 100 — 3.000	18 " 2.000 — 36.000	18 " 2.000 — 36.000	18 " 2.000 — 36.000
120 " 20 — 2.400	150 " 20 — 3.000	150 " 20 — 3.000	150 " 20 — 3.000	120 " 20 — 3.000	60 " 1.000 — 60.000	60 " 1.000 — 60.000	60 " 1.000 — 60.000
1000 " 10 — 10.000	1200 " 10 — 12.000	1200 " 10 — 12.000	1200 " 10 — 12.000	1000 " 10 — 12.000	64 " 500 — 32.000	64 " 500 — 32.000	64 " 500 — 32.000
3820 " 5 — 19.100	4578 " 7 — 32.046	4578 " 7 — 32.046	4578 " 7 — 32.046	4608 " 9 — 41.472	300 " 100 — 30.000	300 " 100 — 30.000	300 " 100 — 30.000
5000 võitu + 1 pr. = 94.000	6000 võitu + 1 pr. = 112.046	6000 võitu + 1 pr. = 112.046	6000 võitu + 1 pr. = 122.072	5800 võitu + 1 pr. = 122.072	49133 " 9 — 442.197	49133 " 9 — 442.197	49133 " 9 — 442.197
Pileti hind klassiviisi ostes iga klass 1 krooni; kõik 4 klassi korraga ostes 4 krooni.		Pileti hind klassiviisi ostes iga klass 1 krooni; kõik 4 klassi korraga ostes 4 krooni.		Pileti hind klassiviisi ostes iga klass 1 krooni; kõik 4 klassi korraga ostes 4 krooni.		Pileti hind klassiviisi ostes iga klass 1 krooni; kõik 4 klassi korraga ostes 4 krooni.	
Poolpileti (4 pil.) hind klassiviisi ostes iga klass 8 " " " " 32 "		Poolpileti (4 pil.) hind klassiviisi ostes iga klass 8 " " " " 32 "		Poolpileti (4 pil.) hind klassiviisi ostes iga klass 8 " " " " 32 "		Poolpileti (4 pil.) hind klassiviisi ostes iga klass 8 " " " " 32 "	
Kes soovib osta teise, kolmanda või neljanda klassi pileti, ilma et tal oleks eelmise klassi piletit, peab maksma ka kõigi eelmiste klasside hinna.		Kes soovib osta teise, kolmanda või neljanda klassi pileti, ilma et tal oleks eelmise klassi piletit, peab maksma ka kõigi eelmiste klasside hinna.		Kes soovib osta teise, kolmanda või neljanda klassi pileti, ilma et tal oleks eelmise klassi piletit, peab maksma ka kõigi eelmiste klasside hinna.		Kes soovib osta teise, kolmanda või neljanda klassi pileti, ilma et tal oleks eelmise klassi piletit, peab maksma ka kõigi eelmiste klasside hinna.	
Klassiviisi müüakse pileteid Riigi Klassiloterii pilette müügikohtades, pankades, postiautistes jne. Iga klassi pilette müük algab eelmise klassi võitude nimekirja avaldamisest ja kestab loomiseni. Pileteid kõigi nelja klassi jaoks korraga müüakse ainult pilette keskmüügikohtas, Riigi Trükojoas, Tallinnas, Niipe tän. 11. Postiteel saadetakse pileteid välja pilette keskmüügikohtast, Riigi Trükikojast Tallinnas, kui tellija on saatnud ette pileti hinna ja saatkulu 10 senti iga saadetise kohta. Lunasaadetusena postiteel saadetakse pileteid välja ainult klassiviisi keskmüügikohtast, kui tellija on saatnud ette lunasaatekulu 25 senti hiljemalt 10 päeva enne loomisist.		Klassiviisi müüakse pileteid Riigi Klassiloterii pilette müügikohtades, pankades, postiautistes jne. Iga klassi pilette müük algab eelmise klassi võitude nimekirja avaldamisest ja kestab loomiseni. Pileteid kõigi nelja klassi jaoks korraga müüakse ainult pilette keskmüügikohtas, Riigi Trükojoas, Tallinnas, Niipe tän. 11. Postiteel saadetakse pileteid välja pilette keskmüügikohtast, Riigi Trükikojast Tallinnas, kui tellija on saatnud ette pileti hinna ja saatkulu 10 senti iga saadetise kohta. Lunasaadetusena postiteel saadetakse pileteid välja ainult klassiviisi keskmüügikohtast, kui tellija on saatnud ette lunasaatekulu 25 senti hiljemalt 10 päeva enne loomisist.		Klassiviisi müüakse pileteid Riigi Klassiloterii pilette müügikohtades, pankades, postiautistes jne. Iga klassi pilette müük algab eelmise klassi võitude nimekirja avaldamisest ja kestab loomiseni. Pileteid kõigi nelja klassi jaoks korraga müüakse ainult pilette keskmüügikohtas, Riigi Trükojoas, Tallinnas, Niipe tän. 11. Postiteel saadetakse pileteid välja pilette keskmüügikohtast, Riigi Trükikojast Tallinnas, kui tellija on saatnud ette pileti hinna ja saatkulu 10 senti iga saadetise kohta. Lunasaadetusena postiteel saadetakse pileteid välja ainult klassiviisi keskmüügikohtast, kui tellija on saatnud ette lunasaatekulu 25 senti hiljemalt 10 päeva enne loomisist.		Klassiviisi müüakse pileteid Riigi Klassiloterii pilette müügikohtades, pankades, postiautistes jne. Iga klassi pilette müük algab eelmise klassi võitude nimekirja avaldamisest ja kestab loomiseni. Pileteid kõigi nelja klassi jaoks korraga müüakse ainult pilette keskmüügikohtas, Riigi Trükojoas, Tallinnas, Niipe tän. 11. Postiteel saadetakse pileteid välja pilette keskmüügikohtast, Riigi Trükikojast Tallinnas, kui tellija on saatnud ette pileti hinna ja saatkulu 10 senti iga saadetise kohta. Lunasaadetusena postiteel saadetakse pileteid välja ainult klassiviisi keskmüügikohtast, kui tellija on saatnud ette lunasaatekulu 25 senti hiljemalt 10 päeva enne loomisist.	
Võidu korral I, II või III klassis võidavad piletitraamatus kõik 4 piletit, sest iga võitnud raamatu numbril kohta loositakse selle raamatu 4 pileti vahel välja 4 võitu. IV klassis langeb igale raamatule kindlasti ühe võit, mis loositakse kobe selle raamatu 4-ja pileti vahel.		Võidu korral I, II või III klassis võidavad piletitraamatus kõik 4 piletit, sest iga võitnud raamatu numbril kohta loositakse selle raamatu 4 pileti vahel välja 4 võitu. IV klassis langeb igale raamatule kindlasti ühe võit, mis loositakse kobe selle raamatu 4-ja pileti vahel.		Võidu korral I, II või III klassis võidavad piletitraamatus kõik 4 piletit, sest iga võitnud raamatu numbril kohta loositakse selle raamatu 4 pileti vahel välja 4 võitu. IV klassis langeb igale raamatule kindlasti ühe võit, mis loositakse kobe selle raamatu 4-ja pileti vahel.		Võidu korral I, II või III klassis võidavad piletitraamatus kõik 4 piletit, sest iga võitnud raamatu numbril kohta loositakse selle raamatu 4 pileti vahel välja 4 võitu. IV klassis langeb igale raamatule kindlasti ühe võit, mis loositakse kobe selle raamatu 4-ja pileti vahel.	